

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
CENTRAL STATISTICAL OFFICE

Polski rynek ubezpieczeniowy Polish Insurance Market

2016

WARSZAWA 2017 WARSAW

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
CENTRAL STATISTICAL OFFICE

Polski
rynek ubezpieczeniowy
Polish Insurance Market

2016

Opracowanie publikacji
Preparation of the publication

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
DEPARTAMENT STUDIÓW MAKROEKONOMICZNYCH I FINANSÓW
*CENTRAL STATISTICAL OFFICE
MACROECONOMIC STUDIES AND FINANCE DEPARTMENT*

kierujący

Mirosław Błazej

Dyrektor Departamentu
Studiów Makroekonomicznych i Finansów

zespół
team

Halina Mrowiec-Nalepa

Projekt okładki
Cover design

Lidia Motrenko-Makuch

Druk i oprawa
Printed by

Zakład Wydawnictw Statystycznych
Statistical Publishing Establishment

ISSN 2081-0865

Publikacja dostępna na stronie internetowej
Publication available on website
<http://www.stat.gov.pl>

PRZEDMOWA

Główny Urząd Statystyczny przekazuje Państwu kolejne wydanie publikacji *Polski Rynek Ubezpieczeniowy*. Głównym jej celem jest przedstawienie informacji dotyczących działalności zakładów ubezpieczeń w Polsce oraz jej gospodarczych uwarunkowań. Zaprezentowane dane pozwalają na ocenę rozwoju sektora ubezpieczeń oraz jego wyników finansowych.

Dane zawarte w publikacji dotyczące krajowych zakładów ubezpieczeń, które pozyskano z Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, prezentowane są dla lat 2012-2016. W zakresie sektora ubezpieczeń na świecie skorzystano z publikacji *Swiss Re*. W przypadku krajów Unii Europejskiej, ze względu na dostępność danych organizacji *Insurance Europe*, zostały one zaprezentowane dla lat 2011-2015. Wykorzystywane są także statystyki opracowane przez GUS.

Publikacja składa się z: uwag metodycznych wraz z podstawowymi definicjami, odniesienia do procesów społeczno-gospodarczych istotnych dla rozwoju sektora ubezpieczeniowego w Polsce, opisu podstawowych trendów zachodzących w ubezpieczeniach na świecie i Unii Europejskiej oraz analizy przedstawiającej sytuację sektora ubezpieczeniowego w Polsce. W *aneksie statystycznym* zawarte zostały dane pozyskane z bilansu, rachunku zysków i strat zakładów ubezpieczeń oraz ogólne dane charakteryzujące zakłady ubezpieczeń.

Autorzy opracowania będą wdzięczni za przekazanie uwag oraz komentarzy, które pozwolą na podniesienie jakości następnych publikacji.

Dyrektor
Departamentu Studiów Makroekonomicznych
i Finansów

Mirosław Błazej

Warszawa, grudzień 2017

PREFACE

The Central Statistical Office of Poland presents the next edition of “Polish Insurance Market”. The main aim of this publication is to present the activity of the insurance industry in Poland and its economic conditions. The presented data allow the assessment of its development and financial results.

Data used in this publication for domestic insurance market, which was obtained from the Polish Financial Supervision Authority, are presented for the period 2012-2016. Data regarding the world and the insurance industry were obtained from the Swiss Re. In the case of the European Union countries, because of the availability of data from Insurance Europe organization, they have been presented for years 2011-2015. Statistical data compiled by the Central Statistical Office were also used.

This publication includes: methodical notes, basic definitions, reference to the social and economic processes, essential for the insurance industry in Poland, description of the main trends in insurance in the World and in the European Union, and a detailed analysis of the insurance industry in Poland. A Statistical Appendix presents data on balance, profit and loss accounts and also a general information on insurance companies.

Authors of the publication will be grateful for any remarks and comments, which could help to improve the quality of the next releases of this publication.

*Director
Macroeconomic Studies and Finance Division*

Mirosław Błażej

Warsaw, December 2017

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	3
WYBRANE AKTY PRAWNE	6
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I WAŻNIEJSZE SKRÓTY	7
I. ŚWIATOWY RYNEK UBEZPIECZENIOWY	8
II. RYNEK UBEZPIECZENIOWY W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ	11
II.1. OGÓLNE INFORMACJE O ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ W KRAJACH UE.....	11
II.2. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO.....	14
II.3. PORTFEL INWESTYCYJNY ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ.....	21
III. POLSKI RYNEK UBEZPIECZENIOWY	23
III.1. SYTUACJA GOSPODARCZA W POLSCE.....	23
III.2. WYBRANE ELEMENTY OTOCZENIA RYNKU UBEZPIECZEŃ.....	25
III.3. RYNEK UBEZPIECZEŃ NA TLE SEKTORA FINANSOWO-UBEZPIECZENIOWEGO.....	27
III.4. KRAJOWE ZAKŁADY UBEZPIECZEŃ.....	31
III.5. SYTUACJA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ WEDŁUG DZIAŁÓW I GRUP UBEZPIECZEŃ.....	37
III.5.1. Zakłady ubezpieczeń działu I.....	37
III.5.2. Zakłady ubezpieczeń działu II.....	40
III.6. WYNIKI FINANSOWE ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ.....	44
PODSUMOWANIE	51
SPIS TABEL	53
SPIS WYKRESÓW	53
UWAGI METODYCZNE	55
SŁOWNICZEK POJĘĆ	56
BIBLIOGRAFIA	66
ANEKS STATYSTYCZNY – WYBRANE TABLICE	68

CONTENTS

PREFACE	3
LEGAL ACTS	6
SYMBOLS AND MAIN ABBREVIATIONS	7
I. GLOBAL INSURANCE MARKET	8
II. INSURANCE MARKET IN EUROPEAN UNION COUNTRIES	11
II.1. GENERAL INFORMATION ON INSURERS IN EU.....	11
II.2. WRITTEN GROSS PREMIUM.....	14
II.3. INVESTMENT PORTFOLIO OF INSURERS.....	21
III. INSURANCE MARKET IN POLAND	23
III.1. ECONOMIC SITUATION IN POLAND.....	23
III.2. SELECTED BRANCHES IN THE CONTEXT OF INSURANCE MARKET.....	25
III.3. INSURANCE MARKET IN THE CONTEXT OF FINANCIAL AND INSURANCE INDUSTRY.....	27
III.4. DOMESTIC INSURERS.....	31
III.5. SITUATION OF INSURERS BY DIVISIONS AND GROUPS.....	37
III.5.1. Life insurers.....	37
III.5.2. Non-life insurers.....	40
III.6. NET PROFIT OF INSURERS.....	44
SUMMARY	52
LIST OF TABLES	53
LIST OF CHARTS	53
METHODICAL NOTES	55
VOCABULARY	61
BIBLIOGRAPHY	66
STATISTICAL APPENDIX – SELECTED TABLES	68

WYBRANE AKTY PRAWNE

LEGAL ACTS

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej, Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 9 lipca 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. z 2015 r. poz. 1206);

Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 maja 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1170);

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 listopada 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2060);

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym, Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 listopada 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U z 2016 r. poz. 2077);

Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji (Dz. U. Nr 226, poz. 1825);

Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 2016 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji (Dz. U. poz. 562);

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 8 grudnia 2014 r. w sprawie kwartalnych i dodatkowych rocznych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów ubezpieczeń (Dz. U. poz. 1899);

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 grudnia 2014 r. w sprawie kwartalnych i dodatkowych rocznych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów reasekuracji (Dz. U. poz. 1913);

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 29 kwietnia 2016 r. w sprawie dodatkowych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji (Dz. U. poz. 634);

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 23 grudnia 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu obliczania podstawowego kapitałowego wymogu wypłacalności według formuły standardowej (Dz. U. poz. 2321).

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I WAŻNIEJSZE SKRÓTY SYMBOLS AND MAIN ABBREVIATIONS

Kreska	(-)	zjawisko nie wystąpiło.
<i>Dash</i>	(-)	<i>the phenomenon did not occur.</i>
Zero:	(0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. <i>the phenomenon not zero, but less than 0,5 of a unit.</i>
Zero:	(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. <i>the phenomenon not zero, but less than 0,05 of a unit.</i>
Kropka	(.)	zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
<i>Dot</i>	(.)	<i>data not available or not reliable.</i>
Znak	(x)	wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
<i>Symbol</i>	(x)	<i>it is impossible or inappropriate to fill in the item.</i>
Gwiazdka	(*)	oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych.
<i>Star</i>	(*)	<i>data revised.</i>
Znak	(#)	oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.
<i>Symbol</i>	(#)	<i>data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Official Statistics.</i>
„W tym”		oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.
„Of which”		<i>not all the components of the sum are included.</i>
GUS		Główny Urząd Statystyczny (<i>Central Statistical Office</i>)
KNF		Komisja Nadzoru Finansowego (<i>Polish Financial Supervision Authority</i>)
MFW		Międzynarodowy Fundusz Walutowy (<i>International Monetary Fund</i>)
NBP		Narodowy Bank Polski (<i>National Bank of Poland</i>)
OECD		Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PKB		Produkt krajowy brutto (<i>Gross Domestic Product</i>)
TUW		Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych (<i>Mutual Insurance Companies</i>)
UE		Unia Europejska (<i>European Union</i>)
G7		Stany Zjednoczone, Francja, Japonia, Kanada, Niemcy, Wielka Brytania, Włochy (<i>United States, France, Japan, Canada, Germany, United Kingdom, Italy</i>)
EA		Strefa euro (<i>Euro Area</i>)

**Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła.
When publishing CSO data please indicate source.**

I. ŚWIATOWY RYNEK UBEZPIECZENIOWY

Na świecie w 2016 r. wydarzyło się 191 szkód katastroficznych¹ spowodowanych warunkami naturalnymi oraz 136 szkód związanych z działalnością człowieka². W ciągu 2016 r., w tych zdarzeniach 11 000 osób straciło życie albo zostało uznanych za zaginionych. Wartość szkód ekonomicznych z tytułu szkód katastroficznych i szkód związanych z działalnością człowieka wzrosła znacząco z 94 mld USD w 2015 r. do 175 mld USD i ukształtowała się na poziomie najwyższym od 2012 r. Podobnie jak w poprzednich latach, największe szkody poniosła Azja. Szacuje się, że spośród ogółu szkód ekonomicznych, szkody objęte ubezpieczeniem stanowiły 54 mld USD i również wzrosły znacząco z poziomu 38 mld USD w 2015 r.

Tabl. 1. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach gospodarczych na świecie

Kontynenty	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	w mld USD									
Ogółem	4 152	4 218	4 102	4 324	4 596	4 646	4 601	4 778	4 554	4 732
Europa	1 764	1 703	1 618	1 613	1 647	1 534	1 620	1 698	1 469	1 470
Azja	845	934	1 008	1 163	1 284	1 377	1 252	1 318	1 351	1 494
Ameryka Północna	1 331	1 344	1 249	1 276	1 343	1 397	1 391	1 406	1 431	1 467
Pozostałe	212	237	227	272	322	338	338	356	303	301

Źródło: dane Swiss Re, zrewidowane za rok 2013.

W 2016 r., według danych Swiss Re³, wartość światowego przypisu składki globalnego rynku ubezpieczeń wyniosła 4 732 mld USD i zwiększyła się nominalnie o 3,9% w stosunku do poprzedniego roku.

Składka przypisana brutto według kontynentów

W Azji składka brutto w 2016 r. wzrosła o 10,6% w porównaniu z rokiem poprzednim, w Ameryce Północnej o 2,5%, a w Europie i na pozostałych kontynentach pozostała na tym samym poziomie. W rezultacie, udział Azji w globalnej składce brutto zwiększył się do 31,6% i osiągnął pierwsze miejsce, udział Europy obniżył się do 31,1%, a udział Ameryki Północnej do 31,0%. Udział pozostałych kontynentów był niewielki, Afryki i Oceanii stanowił 3,2%, a Ameryki Łacińskiej i Karaibów 3,1% światowej składki brutto.

Składka przypisana brutto według poziomu rozwoju gospodarczego

W krajach wysoko rozwiniętych składka zwiększyła się z 3 704 mld USD do 3 799 mld USD z powodu wzrostu składki w ubezpieczeniach *non-life*. Udział składki krajów rozwiniętych w globalnej składce brutto zmniejszył się jednak z 81,3% w 2015 r. do 80,3% w 2016 r.

¹ Ryzyko kreowane przez przyrodę w przypadku masowego występowania zwane jest ryzykiem katastroficznym. Jako najczęstsze ryzyka mogące powodować zdarzenia katastroficzne występują huragany, powodzie, pożary, eksplozje, wypadki komunikacyjne, katastrofy budowlane. Swiss Re rozróżnia katastrofy spowodowane siłami naturalnymi i działalnością człowieka. Por.: T. Michalski, A. Śliwiński, R. Pajewska-Kwaśny, I. Tomaszewska *Ryzyko katastroficzne*, PTE, Warszawa, 2016.

² Swiss Re Sigma, *Natural catastrophes and man-made disasters in 2016: a year of widespread damages*, no 2/2017, (2017), Zurych.

³ Swiss Re Sigma, *World insurance in 2016: the China growth engine steams ahead*, no 3/2017, (2017), Zurych.

Rok 2016 przyniósł kontynuację wzrostu rynku ubezpieczeń w krajach rozwijających się i wschodzących⁴. Składka w tych krajach wzrosła z 850 mld USD do 934 mld USD, co stanowiło wzrost o 9,9%, głównie za sprawą wzrostu rynku ubezpieczeń w Chinach, gdzie udział Chin wyniósł 50,0% w rynku krajów rozwijających się. Chiny wysunęły się na czoło wzrostu składki (o 20,6%) na świecie. Wzrost składki w Indiach był wolniejszy i wyniósł 11,3% w 2016 r. Odnotowano zróżnicowaną dynamikę składki ogółem w Ameryce Południowej, tj. wzrost w Brazylii i Chile, spadek w Argentynie i Meksyku. Podobna sytuacja wystąpiła w Afryce, gdzie spadła składka pochodząca z Południowej Afryki, kluczowego państwa na kontynencie pod względem wartości składki, natomiast wzrosła składka w Maroku, Kenii i Egipcie.

Składka przypisana brutto w grupach państw: OECD, G7, strefa euro, Unia Europejska

Według *Swiss Re* składka przypisana brutto na rynku ubezpieczeń krajów OECD⁵ zwiększyła się z 3 602 mld USD do 3 688 mld USD. Najwyższą składkę w 2016 r. zebrano w Stanach Zjednoczonych, Japonii, Wielkiej Brytanii, Francji, Niemczech, Korei Południowej i Włoszech. Składka tych siedmiu krajów stanowiła 79,0% całej składki przypisanej państw OECD.

Składka przypisana brutto w dziale I (*life*) na świecie była wyższa w porównaniu do składki w dziale II (*non-life*), w szczególności w takich grupach państw jak OECD, G7, kraje Unii Europejskiej, kraje strefy euro. Składka ta w dziale I w 2016 r. wyniosła na świecie 2 617 mld USD i nominalnie zwiększyła się o 3,3% w stosunku do 2015 r. Składka zebrana w dziale I ubezpieczeń nieznacznie wzrosła w porównaniu do roku poprzedniego w krajach OECD, G7, w krajach strefy euro. W krajach Unii Europejskiej spadła o 1,4%. W dziale II w 2016 r. wyniosła ona 2 115 mld USD i zwiększyła się nominalnie o 4,7% w stosunku do 2015 r. Wzrost składki działu II wystąpił, podobnie jak w dziale I, w wyszczególnionych powyżej grupach państw.

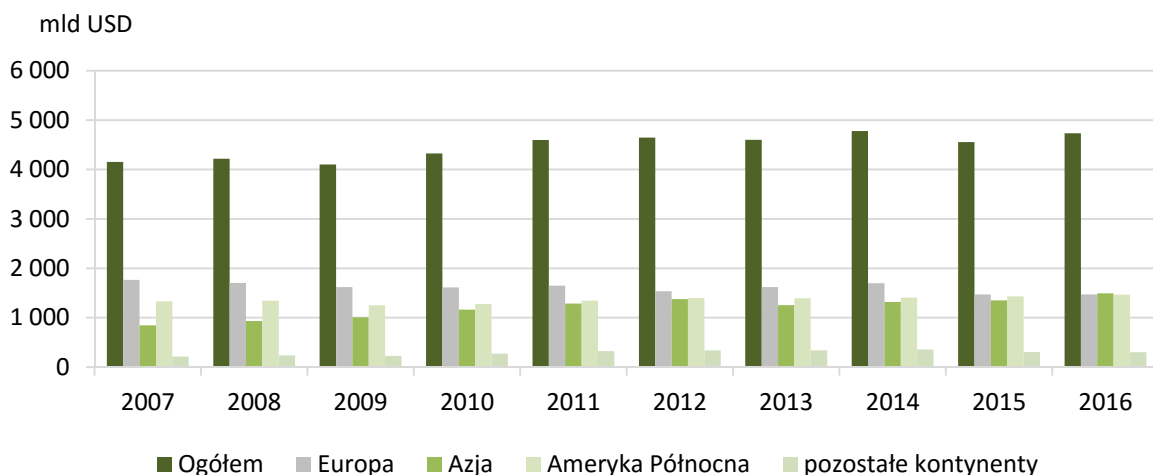
---

⁴ Kraje Ameryki Łacińskiej, kraje Europy Środkowej i Wschodniej, kraje Bliskiego Wschodu (bez Izraela), kraje Centralnej, Południowej i Wschodniej Azji, kraje Afryki.

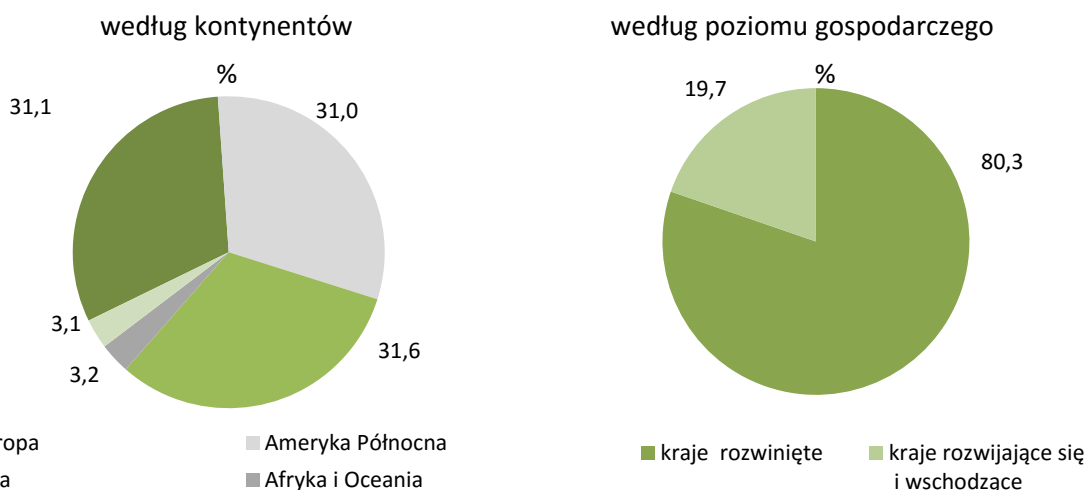
⁵ 34 państwa.

ŚWIATOWY RYNEK UBEZPIECZENIOWY

Wykres 1. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach gospodarczych na świecie

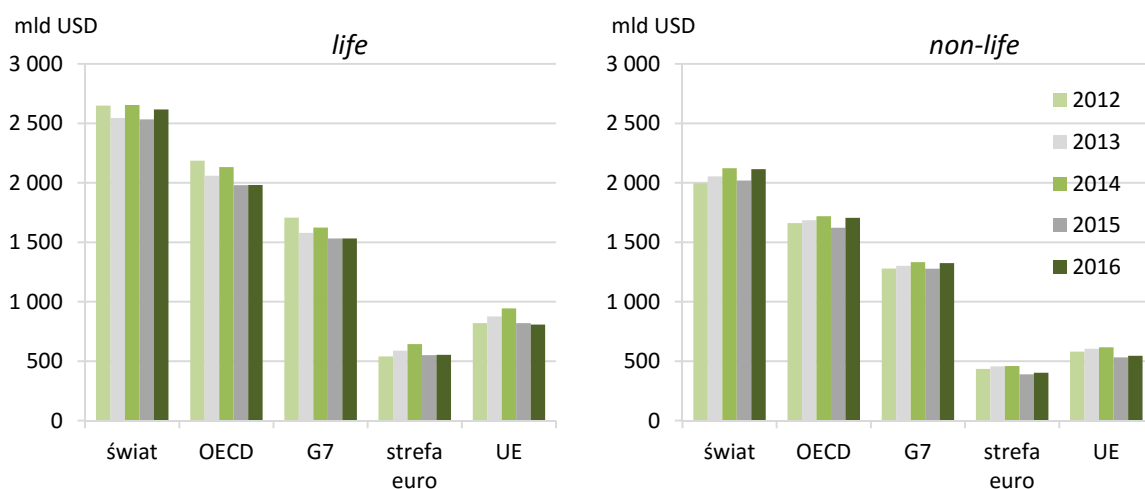

Wykres 2. Rozkład zbioru składki w 2016 r.

Uwaga: Europa obejmuje Europę Zachodnią oraz Europę Środkową i Wschodnią, łącznie z Rosją, Ukrainą i Turcją.

Wykres 3. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach *life* i *non-life* w grupach państw

Źródło: dane Swiss Re.

II. RYNEK UBEZPIECZENIOWY W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

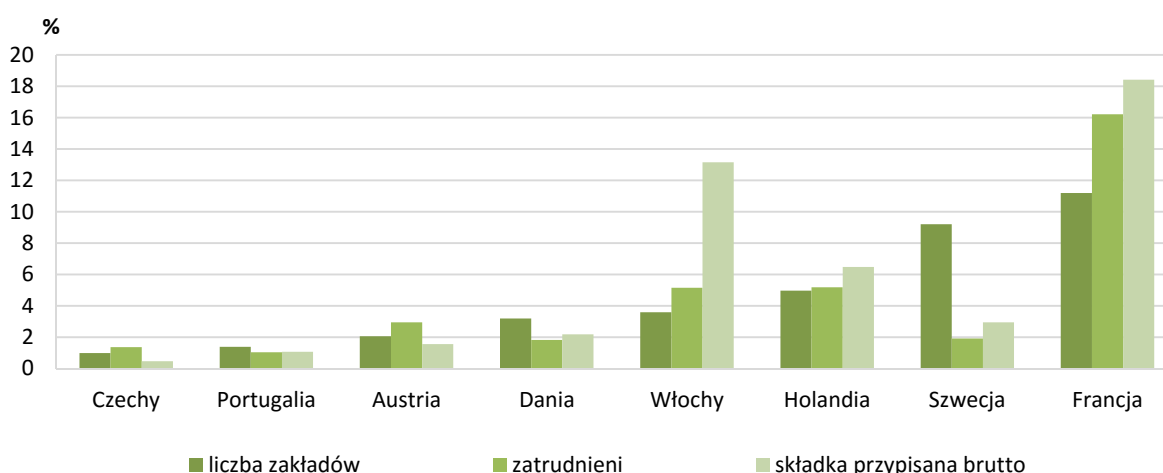
II.1. Ogólne informacje o zakładach ubezpieczeń w krajach UE⁶

Źródłem informacji o sytuacji na europejskim rynku ubezpieczeniowym wykorzystanym w niniejszej publikacji są dane prezentowane przez *Insurance Europe*⁷. Organizacja ta liczy 35 członków, reprezentantów państw europejskich, w tym zreszta wszystkie kraje Unii Europejskiej. Na podstawie informacji statystycznych przekazanych przez kraje członkowskie przygotowuje rokrocznie raporty zawierające zagregowane dane o składce i portfelu lokat zakładów ubezpieczeń stosujących standardy jednolitego rynku ubezpieczeniowego. Zakłady ubezpieczeń zrzeszone w organizacjach należących do *Insurance Europe* stanowią około 95% rynku europejskiego mierzonego składką przypisaną brutto⁸.

W porównaniu z liczbą zakładów ubezpieczeń funkcjonujących na rynku wewnętrznym Unii Europejskiej w 2014 r., liczba tych zakładów w 2015 r. zmniejszyła się o 110 ubezpieczycieli, osiągając liczbę 3 259 zakładów ogółem. W Niemczech, gdzie skoncentrowane było 15% wszystkich zakładów działających na terytorium UE, nastąpił wzrost o jedną jednostkę. Wzrost o jeden zakład zaobserwowano też w Słowenii i na Łotwie, a w Portugalii ta liczba zwiększyła się o dwa zakłady. W większości krajów nastąpiło zmniejszenie liczby zakładów: w Wielkiej Brytanii o 30, w Szwecji o 22, we Francji o 16, w Hiszpanii o 15, a w Holandii o 8.

W ślad za zmniejszającą się liczbą zakładów ubezpieczeń, w 2015 r. w krajach Unii Europejskiej nastąpił spadek liczby ich pracowników do 906,9 tys. osób na koniec roku (o 0,3% mniej w stosunku do 31 grudnia 2014 r.). Spadek zaobserwowano w Finlandii, Chorwacji Holandii, jednakże w takich krajach jak Luksemburg, Niemcy, Francja, Szwecja można było zauważyć wzrost liczby pracowników.

Wykres 4. Udział wybranych krajów UE w liczbie zakładów ubezpieczeń, liczbie etatów i składce przypisanej brutto w 2015 r.

Źródło: dane *Insurance Europe*.

⁶ ze względu na dostępność danych organizacji *Insurance Europe*, zostały one zaprezentowane dla lat 2011-2015.

⁷ *Insurance Europe* stanowi federację organizacji reprezentujących firmy prowadzące działalność ubezpieczeniową oraz reasekurację czynną. Ze strony polskiej członkiem *Insurance Europe* jest Polska Izba Ubezpieczeń.

⁸ <http://www.insuranceeurope.eu>

Tabl. 2. Liczba krajowych zakładów ubezpieczeń na rynku wewnętrznym w krajach UE

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ^a
Ogółem	3 713	3 654	3 636	3 568	3 479	3 485	3 370	3 481	3 369	3 259
Austria	62	62	62	62	63	63	59	69	68	67
Belgia ^a	.	.	.	.	.	96	92	82	80	80
Bułgaria	37	37	37	36	35	34	33	45	46	46
Chorwacja	20	23	25	27	26	26	27	26	25	23
Cypr	28	28	29	29	29	29	29	34	33	33
Czechy	33	35	37	37	41	44	48	51	33	32
Dania	182	179	174	159	152	142	132	115	110	104
Estonia	13	13	13	12	13	12	12	12	18	17
Finlandia	.	.	.	.	.	.	.	74	71	69
Francja	372	356	358	348	337	332	323	313	381	365
Grecja	67	67	67	66	56	52	52	49	47	45
Hiszpania	300	299	298	296	289	281	271	265	255	240
Holandia	330	316	301	287	263	227	210	189	170	162
Irlandia ^a	187	191	194	190	190	190	190	191	191	191
Litwa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Luksemburg	95	94	96	97	96	93	93	95	97	97
Łotwa	20	16	16	23	25	22	22	22	7	8
Malta	.	.	.	.	.	.	.	10	11	11
Niemcy	622	618	616	605	588	584	575	560	548	549
Polska	64	67	66	65	63	61	60	58	57	57
Portugalia	44	48	48	47	46	44	42	41	43	45
Rumunia	41	42	43	45	43	43	40	38	37	35
Słowacja	25	24	20	20	22	22	22	21	21	21
Słowenia	15	14	14	17	17	17	14	18	16	17
Szwecja	367	356	381	381	384	361	337	329	322	300
W. Brytania	594	576	549	534	521	539	526	610	526	496
Węgry ^a	27	28	27	26	27	27	25	30	32	32
Włochy	168	165	165	159	153	144	137	134	124	117

^a Dane szacunkowe.

Źródło: dane *Insurance Europe*.

Tabl. 3. Liczba pracowników etatowych w krajowych zakładach ubezpieczeń w krajach UE

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ^a
	w tys.									
Ogółem	1 032,0	1 027,8	1 022,5	1 030,2	948,5	942,7	939,5	933,8	909,2	906,9
Austria	26,3	26,7	26,5	26,7	26,5	25,8	26,1	26,1	26,5	26,8
Belgia	23,8	24,0	24,3	24,0	23,7	23,9	23,9	23,7	23,3	23,0
Bułgaria	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Chorwacja	8,0	9,4	10,5	11,2	11,1	11,3	11,7	11,5	11,4	10,2
Cypr	1,7	1,8	1,9	1,9	2,0	2,0	1,7	1,7	1,4	1,4
Czechy	14,4	14,5	14,7	14,5	14,3	13,3	13,6	13,4	12,7	12,4
Dania	14,3	16,0	16,3	16,5	16,1	16,1	15,8	15,4	17,1	16,5
Estonia	1,5	1,5	1,5	1,7	1,7	.	.	.	.	.
Finlandia	10,6	10,7	10,8	10,6	10,5	10,7	10,9	11,2	10,9	9,7
Francja	143,8	144,0	145,2	147,7	147,5	147,5	148,2	147,3	146,6	147,1
Grecja	9,0	9,0	9,0	9,0	9,0	8,0	8,0	7,5	6,0	6,0
Hiszpania	48,0	48,0	49,3	47,8	47,2	47,3	46,7	46,3	45,9	45,9
Holandia	62,0	62,0	60,0	59,0	57,0	56,0	54,0	52,0	49,0	47,0
Irlandia	14,3	14,8	15,0	14,3	13,6	13,5	14,0	14,3	15,1	15,0
Litwa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Luksemburg	3,2	3,2	3,4	3,4	3,6	3,6	3,6	3,7	4,4	4,9
Łotwa	2,8	.	.	.	.	.	3,0	3,0	3,0	3,0
Malta	0,8	0,8	1,0	1,0	0,8	0,8	0,7	0,8	0,9	0,9
Niemcy	299,1	292,0	285,3	300,0	298,2	300,4	301,3	300,9	293,5	295,6
Polska	29,4	30,3	30,8	30,1	28,7	28,1	25,9	25,5	26,0	26,0
Portugalia	11,5	11,3	11,3	11,3	11,2	11,2	11,2	11,1	9,3	9,4
Rumunia	30,8	25,5	20,3	15,1	9,2	8,2	11,8	12,3	9,3	9,3
Słowacja	6,3	6,3	6,6	6,2	6,1	6,1	6,1	6,1	6,0	5,8
Słowenia	6,0	6,1	6,3	6,3	6,1	6,1	6,2	6,1	6,0	6,1
Szwecja	19,4	20,0	20,7	19,3	20,4	20,4	20,6	20,7	16,8	17,4
W. Brytania	179,3	177,5	178,7	181,5	111,9	110,4	105,8	104,7	100,8	100,8
Węgry	26,1	26,2	26,1	23,9	25,0	24,5	21,1	20,4	20,0	20,0
Włochy	39,8	46,3	46,8	47,4	47,2	47,5	47,7	47,9	47,5	46,8

^a Dane szacunkowe.

Źródło: dane Insurance Europe.

II.2. Składka przypisana brutto

W 2015 r. składka przypisana brutto ogółem zebrana w zakładach ubezpieczeń posiadających siedziby w krajach Unii Europejskiej wyniosła 1 117 mld EUR i wzrosła o 14 mld EUR w stosunku do 2014 r.

Tabl. 4. Składka przypisana brutto ogółem na rynku wewnętrznym w krajach UE

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ^a
	w mld EUR									
Ogółem	1 020,1	1 096,4	1 016,5	1 041,8	1 066,4	1 037,8	1 029,2	1 057,1	1 103,1	1 117,0
Austria	15,6	15,9	16,2	16,4	16,7	16,5	16,3	16,6	17,1	17,4
Belgia	29,0	30,8	28,7	27,8	28,7	28,5	31,4	26,8	27,0	26,2
Bułgaria	0,6	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0
Chorwacja	1,1	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
Cypr	1,1	1,2	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7
Czechy	4,3	4,6	4,8	5,0	5,5	5,4	5,3	5,4	5,4	5,2
Dania	18,5	20,4	21,7	21,1	22,5	23,7	24,6	24,8	23,3	24,3
Estonia	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
Finlandia	14,8	14,9	15,6	16,0	18,4	17,9	19,6	21,8	23,1	23,9
Francja	194,8	193,4	180,9	197,5	205,1	187,8	179,0	185,8	197,3	205,7
Grecja	4,4	5,0	5,1	5,4	5,2	4,9	4,3	3,8	3,8	3,5
Hiszpania	51,9	53,6	58,7	60,3	56,5	59,8	56,6	55,2	54,4	55,1
Holandia	73,6	75,0	78,5	77,7	77,9	78,8	75,1	75,5	73,9	72,4
Irlandia	16,2	18,2	13,4	12,5	12,7	11,4	10,9	11,3	14,0	15,8
Litwa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Luksemburg	1,0	1,1	1,7	1,6	2,1	1,6	1,9	2,1	2,9	2,2
Łotwa	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2	0,2
Malta	0,6	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Niemcy	161,9	162,9	164,5	171,4	178,8	178,1	181,6	187,4	192,6	193,8
Polska	8,8	10,3	13,9	12,0	12,7	13,3	14,5	13,4	12,7	12,5
Portugalia	12,9	13,0	14,7	13,6	15,4	10,8	10,2	12,4	13,4	11,9
Rumunia	1,0	1,5	2,0	1,7	1,8	1,7	1,6	1,8	1,8	1,9
Słowacja	1,8	1,9	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	2,2	2,2	2,2
Słowenia	1,7	1,9	2,0	2,1	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9	1,9
Szwecja	23,2	25,1	26,2	27,1	29,5	29,2	24,6	27,4	32,3	32,9
W. Brytania ^a	273,3	341,8	268,6	248,1	240,8	248,3	256,8	256,6	254,4	254,4
Węgry ^a	2,6	2,9	2,8	2,6	2,7	2,6	2,4	2,6	2,7	2,7
Włochy	104,9	97,5	90,3	116,0	125,4	109,8	104,7	118,4	143,3	147,0

^a Dane szacunkowe.

Uwaga: Dane ogółem mogą różnić się od sumy danych dotyczących krajów ze względu na zaokrąglenia.

Źródło: dane Insurance Europe.

W niektórych krajach europejskich uzyskano w 2015 r. wzrost składki przypisanej brutto w relacji do roku poprzedniego; liderami były kraje osiągające wartość składki poniżej 1 mld EUR, takie jak Malta (wzrost o 22,3%), Łotwa (o 9,3%) i Bułgaria (o 9,2%), jak i kraje osiągające wartość składki powyżej 100 mld EUR, takie jak Francja, Niemcy, Włochy. Spadek składki wystąpił m.in. w takich państwach jak Luksemburg (spadek o 24,0%), Portugalia (o 11,0%), Czechy (o 4,6%).

Tabl. 5. Składka przypisana brutto ubezpieczeń *life* na rynku wewnętrznym w krajach UE

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ^o
	w mld EUR									
Ogółem	645,3	713,6	624,6	648,4	661,4	625,1	612,9	636,8	678,7	687,3
Austria	7,2	7,2	7,4	7,4	7,6	7,0	6,5	6,5	6,8	6,8
Belgia	20,5	21,9	19,5	18,4	19,1	18,5	21,0	16,2	16,2	15,2
Bułgaria	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Chorwacja	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
Cypr	0,5	0,6	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Czechy	1,5	1,7	1,8	2,0	2,4	2,4	2,5	2,4	2,4	2,1
Dania	12,1	13,2	14,5	13,8	14,9	15,8	16,6	16,9	17,4	18,5
Estonia	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Finlandia	11,8	11,9	12,5	12,9	15,2	14,5	16,0	17,7	18,7	19,5
Francja	139,6	136,5	121,9	137,6	143,4	124,1	113,3	118,8	128,9	135,7
Grecja	2,3	2,5	2,5	2,5	2,3	2,2	1,9	1,7	1,9	1,8
Hiszpania	23,3	23,4	27,2	29,1	27,3	29,7	26,6	25,9	25,2	25,6
Holandia	25,7	26,5	26,4	24,4	21,6	21,9	19,0	18,3	17,6	14,7
Irlandia	12,3	14,6	10,1	9,3	9,7	8,5	8,2	8,7	9,0	10,6
Litwa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Luksemburg	0,5	0,5	1,2	1,1	1,3	0,9	1,1	1,3	2,0	1,3
Łotwa	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	0,4	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Niemcy	78,5	79,0	79,6	85,2	90,4	86,8	87,3	90,8	93,7	92,7
Polska	4,9	6,0	9,1	7,1	7,4	7,4	8,5	7,3	6,7	6,5
Portugalia	8,8	9,1	10,8	10,0	11,7	7,1	6,6	9,0	10,1	8,4
Rumunia	0,2	0,3	0,4	0,2	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4
Słowacja	0,8	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
Słowenia	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Szwecja	15,6	17,6	18,5	21,0	23,0	22,8	20,0	21,9	25,9	27,2
W. Brytania ^a	207,1	275,3	202,1	181,1	169,3	176,9	183,7	183,8	181,0	181,0
Węgry ^a	1,3	1,6	1,5	1,3	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4
Włochy	69,4	61,4	54,6	81,1	90,1	73,9	69,7	85,1	110,5	114,9

^a Dane szacunkowe.

Uwaga: Dane ogółem mogą różnić się od sumy danych dotyczących krajów ze względu na zaokrąglenia.

Źródło: dane *Insurance Europe*.

Tabl. 6. Składka przypisana brutto *non-life* na rynku wewnętrznym w krajach UE

Kraj	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ^a
	w mld EUR									
Ogółem	374,8	382,8	391,9	393,4	404,9	412,7	416,3	420,2	424,4	429,7
Austria	8,4	8,7	8,9	9,0	9,2	9,5	9,8	10,1	10,4	10,7
Belgia	8,5	8,9	9,2	9,4	9,6	10,1	10,4	10,7	10,8	11,0
Bułgaria	0,5	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8
Chorwacja	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8
Cypr	0,6	0,7	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Czechy	2,8	2,8	3,0	3,0	3,0	3,0	2,8	2,9	3,0	3,1
Dania	6,4	7,3	7,2	7,3	7,6	7,9	8,0	7,9	5,8	5,8
Estonia	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Finlandia	3,0	3,0	3,1	3,1	3,2	3,4	3,6	4,1	4,4	4,4
Francja	55,2	56,9	58,9	59,9	61,7	63,7	65,8	67,0	68,4	70,0
Grecja	2,1	2,5	2,6	2,9	2,9	2,7	2,3	2,1	1,9	1,7
Hiszpania	28,6	30,2	31,5	31,3	29,2	30,0	30,0	29,4	29,3	29,5
Holandia	47,9	48,5	52,1	53,3	56,3	56,8	56,2	57,2	56,3	57,7
Irlandia	3,8	3,6	3,3	3,1	3,0	2,9	2,7	2,6	5,0	5,2
Litwa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Luksemburg	0,5	0,6	0,5	0,5	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Łotwa	0,3	0,4	0,4	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
Malta	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Niemcy	83,5	84,0	84,9	86,2	88,5	91,3	94,2	96,6	98,9	101,1
Polska	3,8	4,3	4,7	4,9	5,3	5,8	6,0	6,1	6,0	6,1
Portugalia	4,1	3,9	3,9	3,7	3,7	3,7	3,5	3,4	3,3	3,6
Rumunia	0,8	1,2	1,6	1,5	1,5	1,3	1,3	1,4	1,4	1,5
Słowacja	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0
Słowenia	1,2	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Szwecja	7,7	7,4	7,6	6,1	6,5	6,3	4,6	5,6	6,4	5,7
W. Brytania ^a	66,3	66,5	66,5	67,0	71,5	71,4	73,1	72,8	73,4	73,4
Węgry ^a	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
Włochy	35,5	36,1	35,7	34,9	35,3	35,9	35,0	33,3	32,8	32,0

^a Dane szacunkowe.

Uwaga: Dane ogółem mogą różnić się od sumy danych dotyczących krajów ze względu na zaokrąglenia.

Źródło: dane *Insurance Europe*.

Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach *life*

W strukturze rynku ubezpieczeniowego krajów Unii Europejskiej ubezpieczenia *life* w ciągu ostatnich pięciu lat stanowiły około 60% ubezpieczeń ogółem mierzonych składką przypisaną brutto. Struktura polskiego rynku ubezpieczeniowego według działów ubezpieczeń była zróżnicowana w ciągu ostatnich lat. W 2012 r. była zbliżona do struktury rynku

Unii Europejskiej, natomiast w 2015 r. udział ubezpieczeń życiowych w Polsce był o 11,3 p. proc. niższy niż średnio w Unii Europejskiej.

Na rynku ubezpieczeniowym krajów Unii Europejskiej przypis składki z ubezpieczeń *life* w 2015 r. zwiększył się w stosunku do 2014 r. Składka przypisana brutto w tych ubezpieczeniach wyniosła 687 mld EUR wobec 679 mld EUR przed rokiem (wzrost o 8,6 mld EUR).

W krajach UE wyższą dynamikę składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach *life* odnotowano między innymi we Francji (5,2%), i Irlandii (17,7%). Znaczący wzrost nastąpił również w krajach skandynawskich: Danii (6,2%), Szwecji (5,0%), i Finlandii (4,4%). Dynamika składki w ubezpieczeniach *life* krajów, które przystąpiły do Unii Europejskiej po 1 stycznia 2004 r. była zróżnicowana. Liderem wzrostu były niewielkie kraje pod względem zbioru składki, takie jak Bułgaria (14,7%), Chorwacja (11,2%), Rumunia (9,8%), Słowenia (5,8%). Czechy i Polska odnotowały spadek wartości tej składki.

Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach *non-life*

Składka przypisana brutto w dziale *non-life* w krajach Unii Europejskiej wzrosła w ciągu roku o 8,6 mld EUR do poziomu 430 mld EUR w 2015 r. Wzrost składki przypisanej w segmencie *non-life* w stosunku do jej wartości w poprzednim roku w szczególności dotyczył Francji (2,4%), Niemiec (2,2%) i Holandii (2,5%). Równocześnie nastąpił wzrost w mniejszych krajach takich jak Portugalia (7,8%) i Irlandia (4,7%), a także w Bułgarii, Rumunii, Czechach i w Polsce. W niektórych krajach zanotowano zmniejszenie przypisu składki. Najwyższy spadek składki z ubezpieczeń *non-life* wystąpił w Szwecji (9,9%), we Włoszech (2,4%) i Grecji (7,4%).

Tabl. 7. Składka przypisana brutto w grupach ubezpieczeń działu *non-life* w krajach UE

Ubezpieczenia	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	w mld EUR									
Chorobowe	84,5	87,9	92,8	95,7	100,6	104,7	104,8	108,4	111,6	113,2
Wypadkowe	27,9	28,7	29,5	29,2	30,0	30,3	30,1	30,7	30,6	31,0
Komunikacyjne	118,2	119,5	118,9	116,4	117,5	121,2	122,3	122,0	119,4	119,9
Majątkowe	72,3	73,7	76,1	77,4	79,0	80,3	82,8	83,8	83,5	84,5
Ogólna OC	32,8	33,1	34,6	34,4	32,8	32,6	33,3	31,1	31,8	31,6
Morskie, lotnicze i transportowe	14,7	14,9	15,3	17,1	18,1	18,2	17,7	16,6	16,9	16,8
Pozostałe (w tym ochrony prawnej)	24,5	24,9	24,6	23,2	26,8	25,5	25,4	27,6	30,7	32,6

Źródło: dane *Insurance Europe*.

W latach 2006-2015 w strukturze zbioru składki w dziale *non-life* zakładów ubezpieczeń w Unii Europejskiej nastąpiły zmiany spowodowane spadkiem udziału składki z ubezpieczeń komunikacyjnych z 31,5% do 27,9%. Zwiększył się natomiast udział składki z ubezpieczeń chorobowych z 22,5% do 26,3%, co spowodowało, że ubezpieczenia chorobowe stanowiły

ponad jedną czwartą składki tego działu i były drugą największą grupą ubezpieczeń *non-life*. Największym na rynku ubezpieczeń zdrowotnych krajem Unii Europejskiej stała się Holandia, po reformie systemu prywatnej opieki zdrowotnej w tym kraju⁹, osiągając w 2006 r. wartość składki przypisanej czterokrotnie większą od wartości tej składki w 2005 r. Udział Holandii w składce przypisanej brutto ubezpieczeń chorobowych Unii Europejskiej wyniósł 36,2%, a Niemiec w tym okresie 32,5%. Udział ubezpieczeń majątkowych w ubezpieczeniach *non-life* w analizowanych latach był stabilny i wyniósł 19,7% w 2015 r. Udział pozostałych segmentów ubezpieczeń *non-life* w składce tego działu wynosi poniżej 10,0% i nie uległ zasadniczym wahaniom.

Wskaźnik składki na mieszkańca

Jednym ze wskaźników poziomu rozwoju rynku ubezpieczeniowego jest relacja składki przypisanej brutto przypadająca na jednego mieszkańca (*per capita*). Średni wskaźnik dla krajów Unii Europejskiej wyniósł 2 197 EUR, z tego na ubezpieczenia *life* przypadało 1 352 EUR, na ubezpieczenia *non-life* – 845 EUR. W 2015 r. wskaźnik ten spośród krajów Unii Europejskiej był najwyższy w Finlandii i wyniósł 4 359 EUR (o 3,0% więcej niż przed rokiem), z tego na ubezpieczenia *life* przypadało 3 562 EUR (wzrost o 4,0%), na ubezpieczenia *non-life* – 797 EUR (spadek o 1,4%). Polska znajduje się w gronie państw Unii Europejskiej, gdzie wskaźnik ten kształtuje się na niskim poziomie 329 EUR, łącznie dla działu I i II, z tego w dziale *life* przypadało 170 EUR, a w dziale *non-life* – 159 EUR.

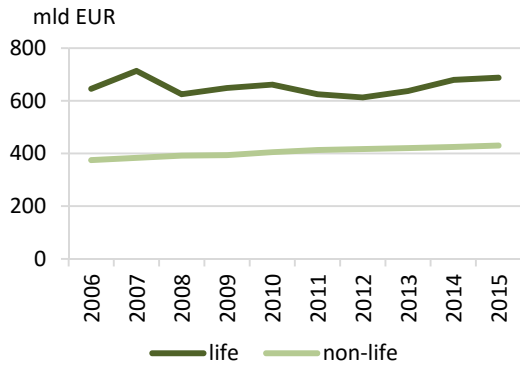
Wskaźnik penetracji ubezpieczeń

Miernikiem poziomu rozwoju rynku ubezpieczeniowego jest także relacja składki przypisanej brutto do produktu krajowego brutto (wskaźnik penetracji). Średni wskaźnik dla krajów Unii Europejskiej wyniósł 7,6%, z tego na ubezpieczenia *life* przypadało 4,7%, na ubezpieczenia *non-life* – 2,9%. Najwyższy wskaźnik penetracji ogółem odnotowano w Finlandii w wysokości 11,4%, tam też osiągnięto najwyższy wskaźnik w dziale *life*. Najwięcej zwiększyła się relacja składki do PKB w 2015 r. we Francji do 9,4% z 9,2% (o 0,2 p. proc.) oraz w Danii do 9,1% z 8,9% (o 0,2 p. proc.). Zanotowano spadek wskaźnika penetracji w takich krajach, jak Luksemburg (o 1,6 p. proc.), Belgia (o 0,4 p. proc.), Holandia (o 0,4 p. proc.) i Czechy (o 0,3 p. proc.). Wskaźnik dla Polski wyniósł 3,0%, z tego na ubezpieczenia *life* przypadało 1,5%, a na ubezpieczenia *non-life* – 1,5%.

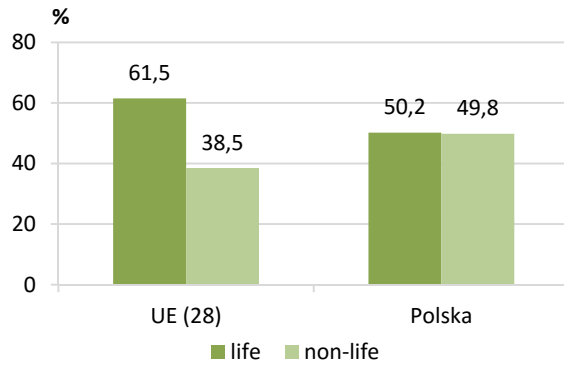
---

⁹ *Insurance Europe, CEA Statistics N°42 European Insurance In Figures, November 2010, (2010), Bruksela, s. 21.*

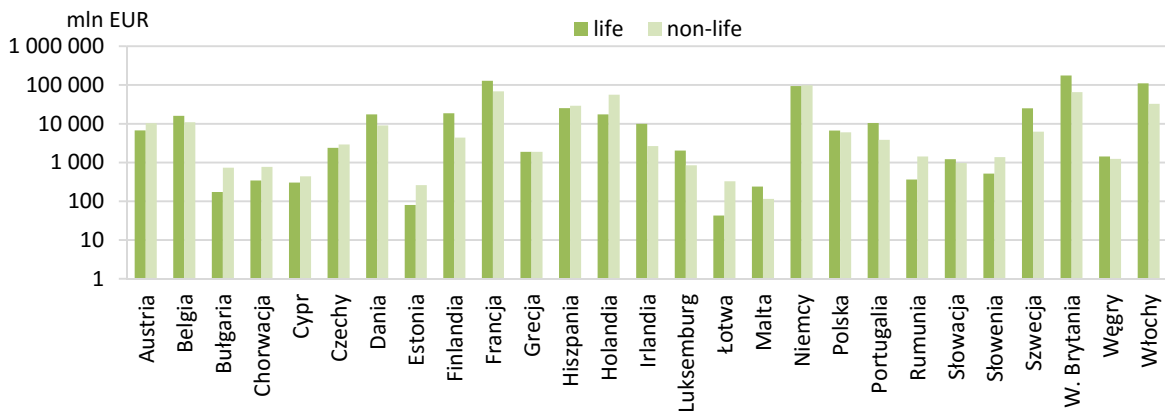
Wykres 5. Składka przypisana brutto w krajach UE

Wykres 6. Struktura składki przypisanej brutto w UE i w Polsce w 2015 r.

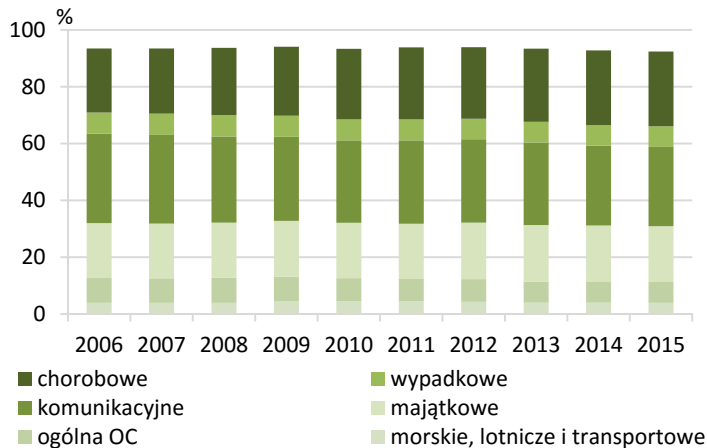

Wykres 7. Składka przypisana brutto w krajach UE w 2015 r. (w skali logarytmicznej)

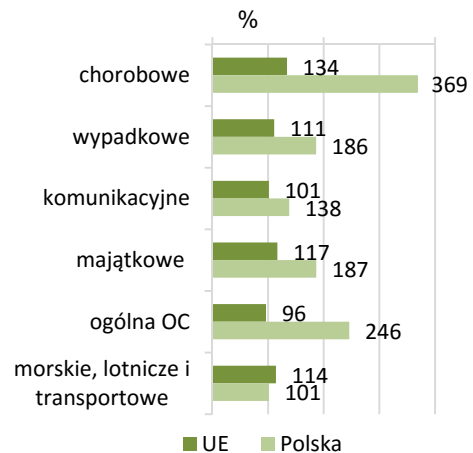

Uwaga: Brak danych dla Litwy.

Wykres 8. Struktura składki przypisanej brutto w dziale non-life w krajach UE

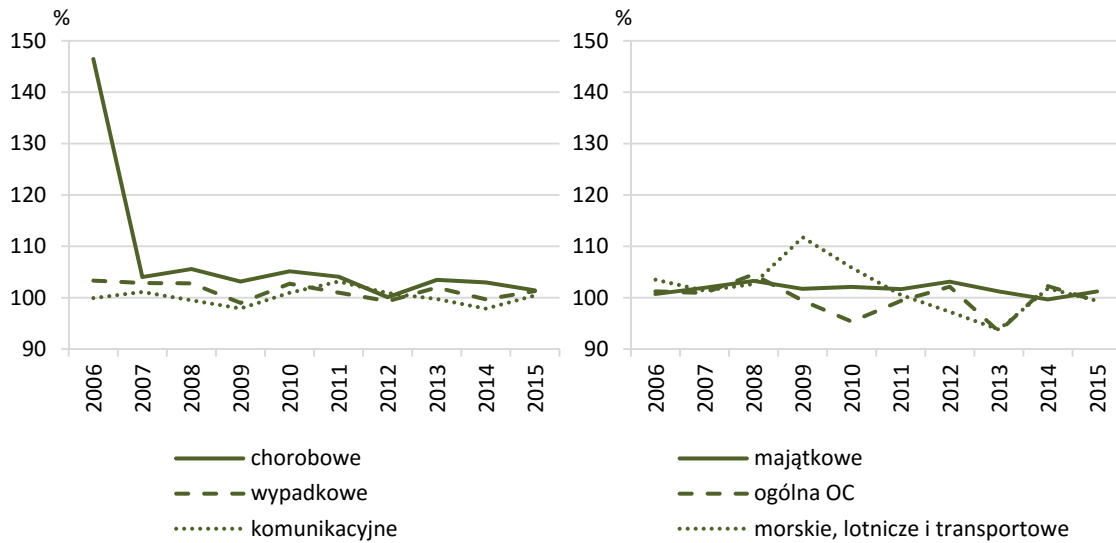

Wykres 9. Stopa wzrostu składki działy non-life w UE i w Polsce w 2015 r. w stosunku do 2006 r.

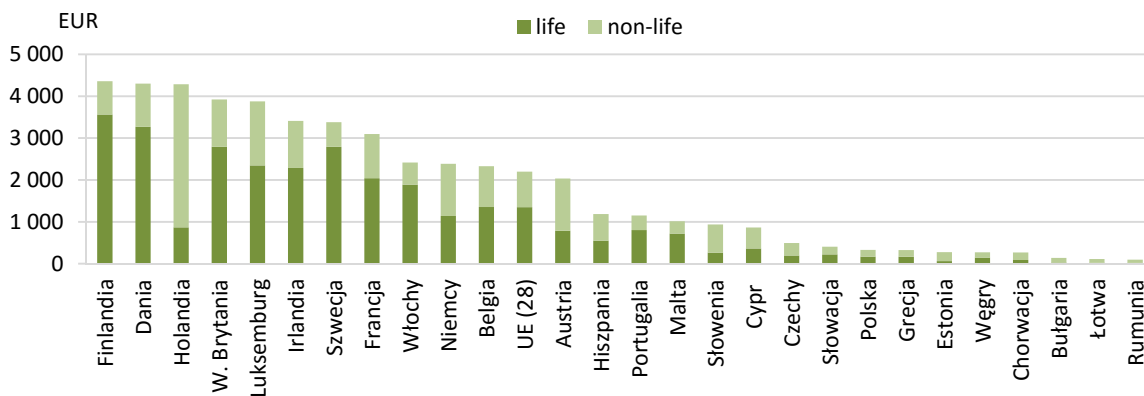

Źródło: dane Insurance Europe.

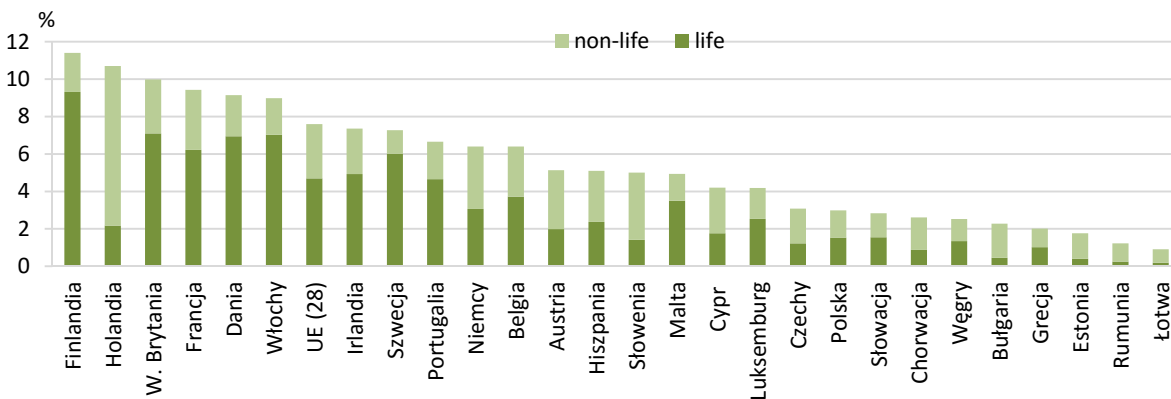
Wykres 10. Dynamika składki przypisanej brutto w dziale *non-life* w krajach UE
(analogiczny okres poprzedniego roku = 100)

Wykres 11. Składka *per capita* w krajach UE w 2015 r.

Wykres 12. Relacja składki przypisanej brutto do PKB w krajach UE w 2015 r.

Uwaga: brak danych dla Litwy.

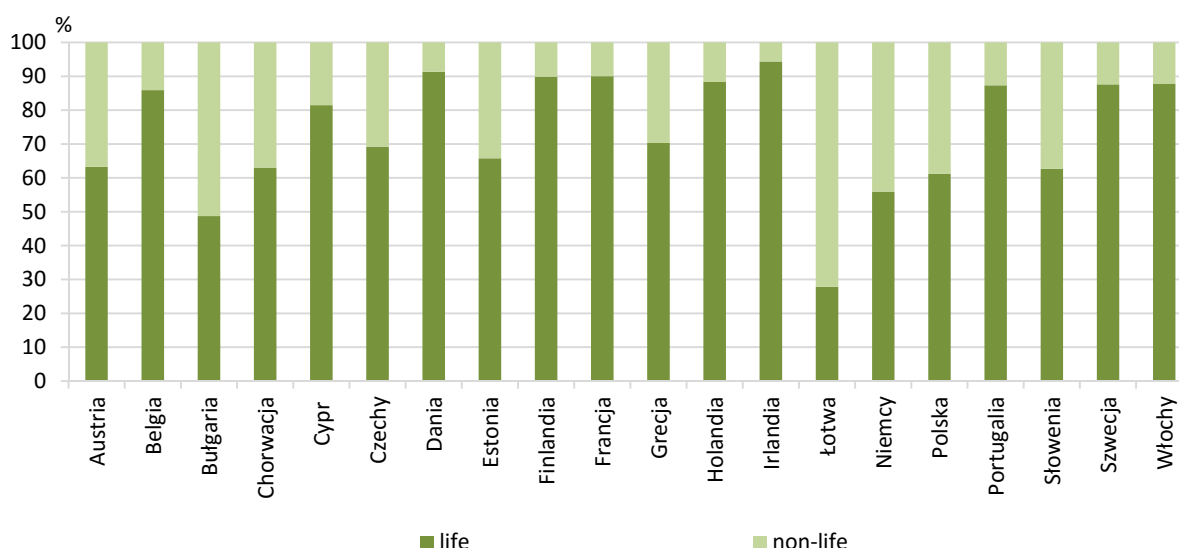
Źródło: dane *Insurance Europe*, Eurostat.

II.3. Portfel inwestycyjny zakładów ubezpieczeń

Ze względu na sposób tworzenia rezerw, zakłady ubezpieczeń mają obowiązek lokowania posiadanych zasobów finansowych w rentowne bezpieczne i płynne aktywa. W 2015 r. lokaty ogółem zakładów ubezpieczeń krajów UE wyniosły 9 168 mld EUR. Relacja zagregowanej wartości lokat ubezpieczeniowych w krajach Unii Europejskiej do łącznej wartości produktu krajowego brutto w tych krajach kształtowała się od 1,8%¹⁰ na Łotwie, do 102,3% we Francji i 285,3% w Luksemburgu. W Polsce relacja ta ukształtowała się na poziomie 8,9%.

Z ogólnej wartości lokat ubezpieczycieli w krajach UE, około 83,0% stanowiły lokaty zakładów ubezpieczeń *life*. Wyraźna przewaga wartości lokat ubezpieczeniowych *life* jest ogólną prawidłowością, która wynika z kapitałowego i długookresowego charakteru tych ubezpieczeń. Ubezpieczyciele w tym dziale tworzą znacznie większe rezerwy środków finansowych niż ubezpieczyciele prowadzący działalność w zakresie ubezpieczeń *non-life*. Na zróżnicowanie poziomu lokat wpływa również charakterystyka krajowego rynku ubezpieczeń dotycząca udziału ubezpieczeń *life* i *non-life* w ubezpieczeniach ogółem. Charakterystyczną cechą rynków rozwijających się i wschodzących jest niski udział ubezpieczeń *life* w ubezpieczeniach ogółem. Sytuacja taka wystąpiła na przykład na Łotwie, gdzie jedynie 20,6% składki ogółem pochodziło z ubezpieczeń *life*. Miało to wpływ na udział lokat z tego działu w lokatach ogółem w wysokości 27,8%. Odmienna sytuacja występuje w krajach rozwiniętych. Przykładem jest Szwecja, gdzie 82,6% udziału składki ubezpieczeń *life* w składce ogółem przełożyło się na 87,6% udział lokat *life* w inwestycjach ogółem.

Wykres 13. Struktura lokat ubezpieczycieli w wybranych krajach UE w 2015 r.

Uwaga: Ze względu na odmienną niż w pozostałych krajach UE specyfikę struktury lokat zakładów ubezpieczeń w Hiszpanii, nie uwzględniono jej w zestawieniu.

Źródło: dane *Insurance Europe*.

¹⁰ Dane *Insurance Europe*.

Tabl. 8. Lokaty zakładów ubezpieczeń w UE

Kraj	Life					Non-life				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015 ^a
	w mld euro									
Ogółem	6 128,4	6 654,2	6 873,2	7 453,2	7 581,0	1 257,7	1 371,3	1 397,2	1 499,3	1 536,9
Austria	54,0	53,6	54,2	54,5	54,3	28,4	29,7	30,5	31,0	31,5
Belgia	203,3	230,3	232,6	257,4	253,4	31,3	34,8	35,3	41,3	41,6
Bułgaria	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7
Chorwacja	1,9	2,1	2,2	2,4	2,6	1,3	1,4	1,4	1,5	1,5
Cypr	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4
Czechy	9,4	10,2	10,6	10,7	9,9	4,0	4,2	4,2	4,4	4,4
Dania	219,9	232,1	227,4	249,1	244,4	20,1	20,3	19,6	23,2	23,2
Estonia	0,8	0,9	0,8	0,9	1,0	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Finlandia	120,0	130,1	141,6	122,7	126,5	11,7	12,5	13,3	14,0	14,2
Francja	1 487,0	1 667,7	1 743,6	1 935,1	2 009,1	179,3	188,5	194,5	208,8	222,3
Grecja	7,3	7,7	8,2	9,0	9,0	3,1	3,3	3,2	3,0	3,8
Hiszpania	166,7	173,0	180,1	182,1	185,0	40,1	41,2	42,0	42,2	42,5
Holandia	335,9	363,1	349,1	409,2	385,3	44,6	49,6	51,4	53,5	51,0
Irlandia	71,8	79,2	82,3	89,2	98,7	7,8	5,7	6,5	6,3	5,9
Litwa	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Luksemburg ^a	93,4	109,7	120,0	140,2	140,2	7,1	7,0	7,6	8,4	8,4
Łotwa	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3
Malta ^a	1,8	2,0	1,9	3,2	3,2	1,8	2,0	0,3	0,3	0,3
Niemcy	840,0	937,0	945,3	986,6	983,6	618,1	682,9	683,0	751,5	774,2
Polska	19,8	22,1	22,3	23,2	22,8	10,6	12,2	12,5	13,8	14,4
Portugalia	44,0	45,0	45,4	46,7	45,4	7,5	7,8	7,6	6,5	6,6
Rumunia	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Słowacja	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Słowenia	2,3	2,4	2,4	3,9	4,2	1,9	2,0	2,0	2,1	2,5
Szwecja	267,5	295,4	323,9	365,4	382,1	54,4	55,3	56,3	57,8	54,1
W. Brytania ^a	1 736,9	1 831,8	1 887,5	2 004,1	2 004,1	107,4	132,1	144,0	146,8	146,8
Węgry ^a	5,2	5,2	5,4	5,4	5,4	1,4	1,3	1,4	1,5	1,5
Włochy	437,3	451,3	483,9	549,9	608,4	74,0	75,7	79,1	79,7	84,3

^a Dane szacunkowe.

Uwaga: Ze względu na odmienną niż w pozostałych krajach UE specyfikę lokat zakładów ubezpieczeń w Hiszpanii, lokaty ogółem różnią się od sumy lokat *life* i *non-life*.

Dane ogółem różnią się od sumy danych dotyczących krajów ze względu na zaokrąglenia.

Źródło: dane *Insurance Europe*.

W poszczególnych krajach udziały lokat *life* w stosunku w lokat ogółem były zróżnicowane. Na przykład, w Danii 91,3% lokat w 2015 r. przypadało na zakłady funkcjonujące w dziale *life*, podobna sytuacja była w Luksemburgu (94,3%). W Niemczech przewaga lokat ubezpieczycieli *life* nie była już tak wyraźna (56,0% lokat ogółem). W Polsce w 2015 r. udział lokat w ubezpieczeniach na życie wynosił 61,2% lokat ogółem.

III. POLSKI RYNEK UBEZPIECZENIOWY

III.1. Sytuacja gospodarcza w Polsce

Wzrost gospodarczy

Wartość produktu krajowego brutto (PKB) w cenach bieżących w 2016 r. wyniosła 1 851,7 mld zł. Wzrost PKB w Polsce w ujęciu realnym wyniósł 2,7% i był niższy niż w 2015 r. kiedy wyniósł 3,8%¹¹.

Tabl. 9. Skala wpływu (kontrybucje) poszczególnych kategorii na wzrost realny PKB (ceny stałe średnioroczne roku poprzedniego)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w p. proc.				
Produkt krajowy brutto	1,6	1,4	3,3	3,8	2,7
Popyt krajowy	-0,5	-0,6	4,7	3,2	2,4
Spożycie, w tym:	0,4	0,6	2,2	2,2	2,8
w sektorze gospodarstw domowych	0,5	0,2	1,5	1,8	2,3
Akumulacja brutto, w tym:	-0,9	-1,2	2,5	1,0	-0,4
nakłady brutto na środki trwałe	-0,4	-0,2	1,9	1,2	-1,6
Saldo obrotów z zagranicą	2,1	2,0	-1,4	0,6	0,3

Źródło: dane GUS.

W 2016 r., podobnie jak w roku poprzednim, kategorią generującą wzrost gospodarczy był popyt krajowy. Kontrybucja popytu krajowego do PKB wyniosła 2,4 p. proc. Nastąpił spadek nakładów na inwestycje.

Wzrost konsumpcji wiązał się z poprawą sytuacji na rynku pracy, przyczyniającą się do zwiększenia realnego dochodu do dyspozycji gospodarstw domowych.

W 2016 r. saldo obrotów z zagranicą¹² miało dodatnią kontrybucję do wzrostu PKB (0,3 p. proc.). Dynamika eksportu (9,0%) była wyższa niż w poprzednich pięciu latach i kształtowała się na poziomie podobnym do dynamiki importu (8,9%).

Ludność Polski i procesy demograficzne

W końcu 2016 r. ludność Polski liczyła 38 433 tys. osób¹³, tj. o ponad 4 tys. mniej niż przed rokiem. Rok 2016 był piątym z kolei, w którym odnotowano spadek liczby ludności. Zmniejszenie w 2016 r. liczby ludności było spowodowane ujemnym przyrostem naturalnym, zarejestrowano o 5,8 tys. mniej urodzeń niż zgonów. Głównymi przyczynami zgonów w Polsce są choroby układu krążenia i choroby nowotworowe, stanowią one ponad 70% wszystkich zgonów, trzecią grupą przyczyn są urazy i zatrucia (stanowią 5% wszystkich

¹¹ GUS, *Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto w latach 2012-2016*, (2017), Warszawa.

¹² Obroty handlu zagranicznego według metodologii rachunków narodowych ESA2010.

¹³ GUS, *Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2016 r.*, (2017), Warszawa.

zgonów). Obserwowana od początku lat 90-tych poprawa sytuacji w zakresie umieralności korzystnie wpływa na długość trwania życia Polaków, przy czym nadal utrzymuje się duża różnica między trwaniem życia mężczyzn i kobiet. W 2016 roku przeciętne trwanie życia dla mężczyzn wynosiło 73,9 lat, a dla kobiet – 81,9 lat.

Rynek pracy

Przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej w 2016 r. wyniosło 10 005 tys. osób, co oznaczało wzrost o 2,5% w porównaniu z 2015 r.¹⁴. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2016 r. wyniosła 8,3% i była niższa o 1,4 p. proc. w porównaniu z końcem grudnia 2015 r. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 4 047 zł, a jego wysokość w 2016 r. zwiększyła się w porównaniu z 2015 r. w ujęciu nominalnym o 3,6%.

W sekcji „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa” przeciętne zatrudnienie w 2016 r. wyniosło 265 tys. osób, co oznaczało spadek o 1,3% w stosunku do 2015 r. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w tej sekcji, wynoszące 6 747 zł, istotnie przekraczało poziom przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej i było w 2016 r. wyższe (w ujęciu nominalnym) o 3,6% w stosunku do poziomu poprzedniego roku¹⁵. Był to kolejny rok wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w tej sekcji.

Sytuacja dochodowa gospodarstw domowych

W 2016 r. wystąpiła wyraźna poprawa sytuacji materialnej wszystkich grup społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych w Polsce. Gospodarstwa domowe osiągały wyższe dochody i dokonywały większych wydatków. Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych¹⁶ w 2016 r. wyniósł 1 475 zł i był w ujęciu realnym o 7,0% wyższy niż w 2015 r. Uruchomione od 1 kwietnia 2016 r. świadczenie wychowawcze (Rodzina 500+) stanowiło przeciętnie w gospodarstwach domowych otrzymujących to świadczenie 16,8% dochodów rozporządzalnych na 1 osobę (na podstawie wyników za II–IV kwartał). Wzrost dochodu rozporządzalnego (w ujęciu realnym) wystąpił we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych gospodarstw domowych. Najwyższy wzrost odnotowano w gospodarstwach domowych rolników (11,0%), najniższy natomiast w gospodarstwach domowych pracujących na własny rachunek (3,7%).

Przeciętne miesięczne wydatki w gospodarstwach domowych na osobę w 2016 r. wyniosły 1 132 zł i były w ujęciu realnym wyższe o 4,3% w porównaniu do 2015 r. Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym w 2016 r. wyniósł 76,7% i był niższy o 2,0 p. proc. niż w poprzednim roku. W 2016 r. przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw domowych na

---

¹⁴ Przeciętne zatrudnienie nie obejmuje gospodarstw indywidualnych w rolnictwie i jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej oraz bezpieczeństwa publicznego. Dane o przeciętnym zatrudnieniu obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz w niepełnym, po przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Por. GUS, *Biuletyn Statystyczny*, 6/2017, (2017), Warszawa.

¹⁵ GUS, *Biuletyn Statystyczny*, 6/2017, (2017), Warszawa.

¹⁶ GUS, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2016 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, (2017), Warszawa.

osobę przeznaczone na ubezpieczenia wyniosły 18,8 zł¹⁷. Największy udział w tych wydatkach miały ubezpieczenia związane z transportem (8,3 zł) oraz ubezpieczenia na życie (7,1 zł). Najwyższe przeciętne miesięczne wydatki na osobę na ubezpieczenia odnotowano w gospodarstwach domowych pracowników na stanowiskach nierobotniczych (26,3 zł), a najniższe (11,4 zł) w przypadku gospodarstw domowych rolników.

III.2. Wybrane elementy otoczenia rynku ubezpieczeń¹⁸

Sytuacja na rynku nieruchomości

W 2016 r., w porównaniu z 2015 r., odnotowano wzrost liczby mieszkań oddanych do użytkowania o 10,6% (do poziomu 163,3 tys.). Dwie trzecie ogółu tych mieszkań było wybudowanych w miastach, a 96,3% dotyczyło mieszkań indywidualnych i mieszkań przeznaczonych na sprzedaż i wynajem. Wskaźnik mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności wzrósł z 3,8 w 2015 r. do 4,3 w 2016 r. Trend wzrostowy odnotowano także dla liczby mieszkań, na których budowę wydano pozwolenie lub dokonano zgłoszenia z projektem budowlanym. Liczba zezwoleń w 2016 r. wyniosła 211,5 tys. i zwiększyła się o 12,0% w porównaniu z 2015 r.¹⁹. Liczba mieszkań, których budowę rozpoczęto w 2016 r. wyniosła 173,9 tys. i była wyższa o 3,3% w porównaniu z 2015 r.

Sytuację na rynku nieruchomości odzwierciedla m.in. średni poziom cen transakcyjnych w największych miastach w Polsce²⁰. W IV kwartale 2016 r. w stosunku do IV kwartału 2015 r. utrzymał się wzrost cen transakcyjnych na rynku pierwotnym i wtórnym w siedmiu największych miastach Polski²¹. Ceny transakcyjne na rynku pierwotnym w siedmiu największych miastach najbardziej wzrosły w Gdyni (o 10,1%) i Gdańsku (o 7,5%). Na rynku wtórnym zaobserwowano największy wzrost ceny transakcyjnej we Wrocławiu (o 5,9%) i w Gdyni (o 5,4%).

Akcja kredytowa banków

W 2016 r. nastąpił umiarkowany wzrost stanu kredytów²². W sektorze bankowym w końcu 2016 r. wartość kredytów ogółem udzielonych dla podmiotów sektora niefinansowego wyniosła 1 011,8 mld zł i była wyższa o 49,9 mld zł niż w 2015 r. Tempo wzrostu wartości kredytów w 2016 r. wyniosło 5,2% i było niższe o 2,2 p. proc. w porównaniu do 2015 r.

W 2016 r. wartość bilansowa brutto kredytów dla przedsiębiorstw wzrosła o 5,4% (wobec 8,8% w roku poprzednim), zaś kredytów dla gospodarstw domowych o 5,1% (wobec 6,7% w 2015 r.). Wśród kredytów dla gospodarstw domowych odnotowano wzrost wartości kredytów mieszkaniowych o 5,0%, zaś kredytów konsumpcyjnych o 6,9%. Tempo wzrostu

¹⁷ W badaniu uwzględnione zostały m.in.: wydatki na ubezpieczenia na życie, ubezpieczenia związane z mieszkaniem i zamieszkiwaniem, ubezpieczenia związane ze zdrowiem (prywatne) i ubezpieczenia związane z transportem; Zob. GUS, *Budżety gospodarstw domowych w 2016 r.*, (2017), Warszawa, s. 148.

¹⁸ Dla celów opisu otoczenia rynku ubezpieczeń w Polsce przedstawiono wybrane zagadnienia związane z rozwojem sektora ubezpieczeń, tj. sytuację na rynku nieruchomości, dynamikę akcji kredytowej, wypadki przy pracy, wypadki samochodowe.

¹⁹ GUS, *Budownictwo – wyniki działalności w 2016 r.*, (2017), Warszawa.

²⁰ Na podstawie danych NBP, *Baza cen nieruchomości mieszkaniowych*, (2017), Warszawa.

²¹ Gdańsk, Gdynia, Łódź, Kraków, Poznań, Warszawa, Wrocław.

²² KNF, *Raport o sytuacji banków w 2016 r.*, (2017), Warszawa.

kredytów mieszkaniowych było niższe niż w poprzednim roku, zaś kredytów konsumpcyjnych wyższe.

W 2016 r. wśród kredytów mieszkaniowych przeważały kredyty w walucie krajowej (stanowiły 58,6% wartości kredytów mieszkaniowych). Jednocześnie zmniejszył się stan kredytów wyrażonych w walutach wymienialnych. Wśród kredytów walutowych przeważały kredyty udzielone w CHF, a zadłużenie z tytułu kredytów w CHF zmniejszyło się do 32,6 mld CHF na koniec 2016 r.

Kredyty zagrożone

W 2016 r. jakość portfela kredytowego banków utrzymała się na stabilnym poziomie. Udział kredytów zagrożonych w wartości kredytów ogółem sektora niefinansowego wyniósł 7,0%, wobec 7,6% w roku poprzednim.²³

Wartość kredytów zagrożonych w sektorze niefinansowym wyniosła 71,0 mld zł i spadła o 2,8% w porównaniu z rokiem poprzednim. W 2016 r. wartość kredytów zagrożonych dla przedsiębiorstw zmniejszyła się o 8,3%, w tym dla dużych przedsiębiorstw o 6,7%, a w sektorze MSP o 9,0%. Wartość kredytów zagrożonych dla gospodarstw domowych wzrosła natomiast o 1,9%, mimo, że wartość zagrożonych kredytów "pozostałych"²⁴ w 2016 r. zmniejszyła się o 4,1% w relacji do roku poprzedniego. Wartość zagrożonych kredytów konsumpcyjnych wzrosła wobec 2015 r. o 2,8%, natomiast dla kredytów mieszkaniowych o 6,8%.

W 2016 r. w strukturze portfela kredytów dla sektora niefinansowego, kredyty zagrożone gospodarstw domowych zwiększyły swój udział o 2,6 p. proc. wobec roku poprzedniego, Wśród kredytów zagrożonych gospodarstw domowych nastąpił wzrost udziału kredytów mieszkaniowych (o 1,5 p. proc.) i konsumpcyjnych (o 0,2 p. proc.).

Warunki pracy oraz wypadki przy pracy

Spośród osób objętych badaniem warunków pracy²⁵ w Polsce (5 736,5 tys. osób) w 2016 r. w warunkach zagrożenia pracowało 463,5 tys. zatrudnionych, tj. 8,1%. Liczba osobozagrażeń, tj. osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia przemnożonych przez liczbę czynników, którymi były zagrożone, wyniosła 571,9 tys. Czynniki związane ze środowiskiem pracy (np. hałas, pyły przemysłowe) stanowiły 57,7% osobozagrażeń, czynniki związane z uciążliwością pracy 26,4%, zaś czynniki mechaniczne (np. niebezpieczne maszyny) 15,9%.

W 2016 r. zarejestrowano 87,9 tys. osób poszkodowanych w wypadkach przy pracy²⁶, w tym 243 osób w wypadkach śmiertelnych oraz 467 osób z ciężkimi obrażeniami ciała. Liczba świadczeń zrealizowanych z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wyniosła 27,3 tys. Średnia wartość wypłacanych świadczeń wyniosła 3 742,8 zł, w tym z tytułu wypadków przy pracy 3 612,1 zł.

---

²³ Dane KNF.

²⁴ Kategoria kredytów KNF "kredyty operacyjne, inwestycyjne, na nieruchomości pozostałe i pozostałe należności".

²⁵ GUS, *Warunki pracy w 2016 r.*, (2017), Warszawa.

²⁶ GUS, *Wypadki przy pracy w 2016 r.*, (2017), Warszawa.

Wypadki samochodowe

Liczba zarejestrowanych w Polsce pojazdów samochodowych²⁷ na koniec 2016 r. wyniosła 28,6 mln i była o 4,3% wyższa niż rok wcześniej. W tym samym czasie wzrosła również o 5,0% długość autostrad, osiągając 1,6 tys. km w grudniu 2016 r., a także dróg ekspresowych o 2,8% do poziomu 1,5 tys. km.

Zjawiskom tym w 2016 r. towarzyszył wzrost liczby wypadków o 2,1%. Według danych Komendy Głównej Policji w 2016 r. doszło do 33,7 tys. wypadków drogowych²⁸, w wyniku których 40,8 tys. osób zostało rannych, a 3,0 tys. osób straciło życie.

III.3. Rynek ubezpieczeń na tle sektora finansowo-ubezpieczeniowego

W 2016 r. widoczne było odwrócenie trendu z poprzednich lat wskazującego na spadek nastrojów wśród polskich zakładów prowadzących działalność finansową i ubezpieczeniową (sekcja K). Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w Polsce dla przedsiębiorstw należących do sekcji K przyjmował w 2016 r. średnią wielkość na poziomie 25,4%, czyli wyższą o 5,2 p. proc. niż w 2015 r.; odnotowując powrót do poziomu z roku 2012. W ujęciu miesięcznym w 2016 r. wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury najniższą wielkość osiągnął w kwietniu (21,6%), a najwyższą wskaźnik przyjął w lipcu (29,2%). Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury w Polsce w dziale ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, (z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego), przyjął w 2016 r. wielkość średnią 27,7%, czyli o 5,6 p. proc. wyższą niż w 2015 r. W ujęciu miesięcznym najniższą wielkość w 2016 r. wskaźnik ten osiągnął w lutym (24,0%), a najwyższą w lipcu (33,1%).

Wartość aktywów krajowego rynku finansowego w 2016 r. w Polsce wzrosła o 6,1% wobec 2015 r., osiągając 2 352,3 mld zł²⁹. Wartość aktywów sektora ubezpieczeniowego wyniosła 185,4 mld zł i stanowiła 7,9% aktywów rynku finansowego. Dla porównania w podsektorze banków komercyjnych i spółdzielczych oraz w oddziałach instytucji kredytowych odnotowano wartość aktywów na poziomie 1 706,4 mld zł, co stanowiło 72,5% aktywów rynku finansowego. Otwarte fundusze emerytalne odnotowały wartość aktywów równą 153,9 mld zł (6,5% aktywów systemu finansowego)³⁰, zaś fundusze inwestycyjne 292,9 mld zł (12,6%)³¹. Wartość aktywów sektora ubezpieczeniowego wzrosła o 2,5% w porównaniu z poprzednim rokiem, a jej udział w aktywach rynku finansowego zmniejszył się o 0,2 p. proc.

---

²⁷ Łącznie z trolejbusami, samochodami ciężarowymi i ciągnikami, bez motorowerów; według danych Centralnej Ewidencji Pojazdów prowadzonej przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Na podstawie GUS, *Transport – Wyniki działalności w 2016 r.*, (2017), Warszawa.

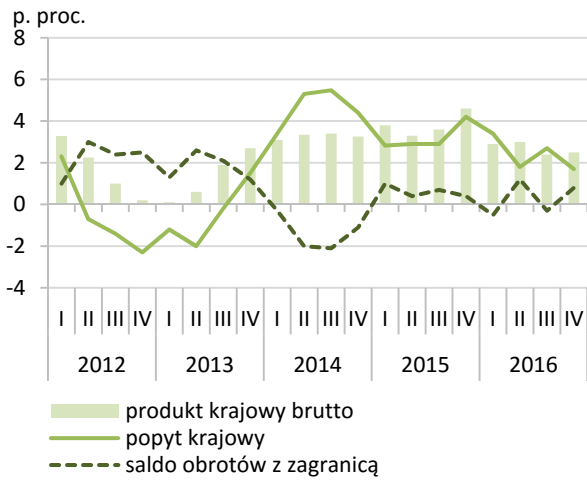
²⁸ GUS, *Transport – Wyniki działalności w 2016 r.*, (2017), Warszawa, s. 79.

²⁹ Na podstawie GUS, *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2016 roku na tle procesów globalnych*, (2017), Warszawa, Dane dot. aktywów zakładów ubezpieczeniowych oraz sektora bankowego uaktualniono na podstawie baz danych KNF oraz GUS.

³⁰ GUS, *Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2015 r.*, (2016), Warszawa.

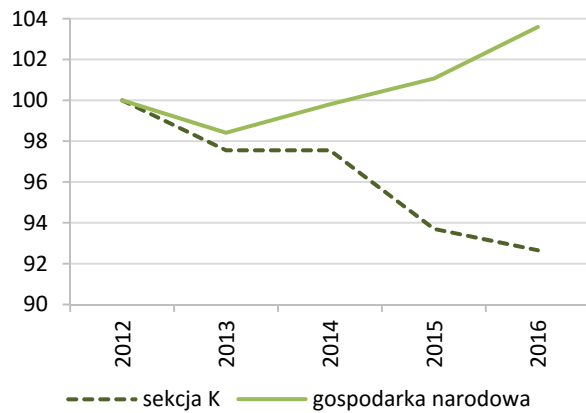
³¹ GUS, *Wyniki finansowe funduszy inwestycyjnych i towarzystw funduszy inwestycyjnych w 2015 r.*, (2016), Warszawa.

Wykres 14. Skala wpływu salda obrotów z zagranicą i popytu krajowego na wzrost realny PKB

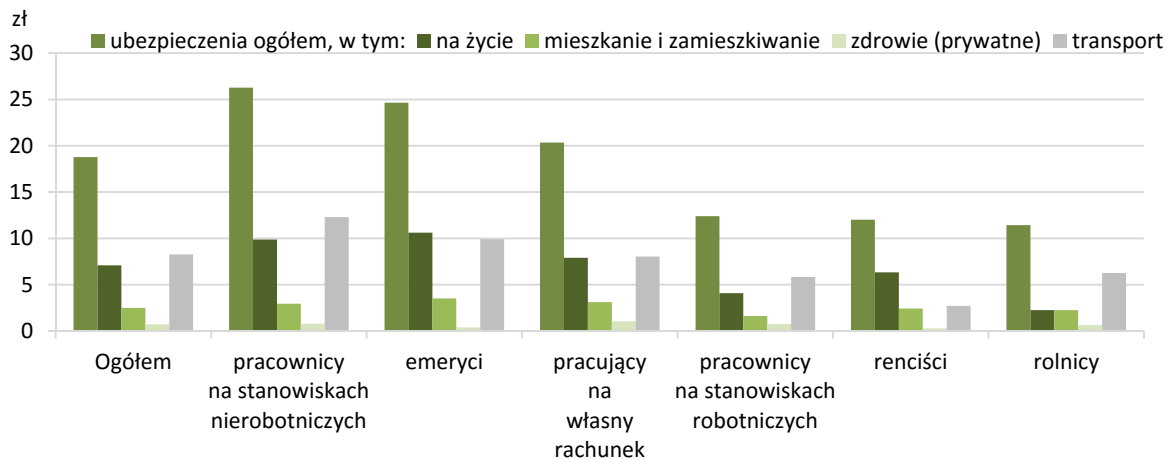
Źródło: dane GUS.

Wykres 15. Przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej oraz w sekcji K PKD-2007 (2012=100)

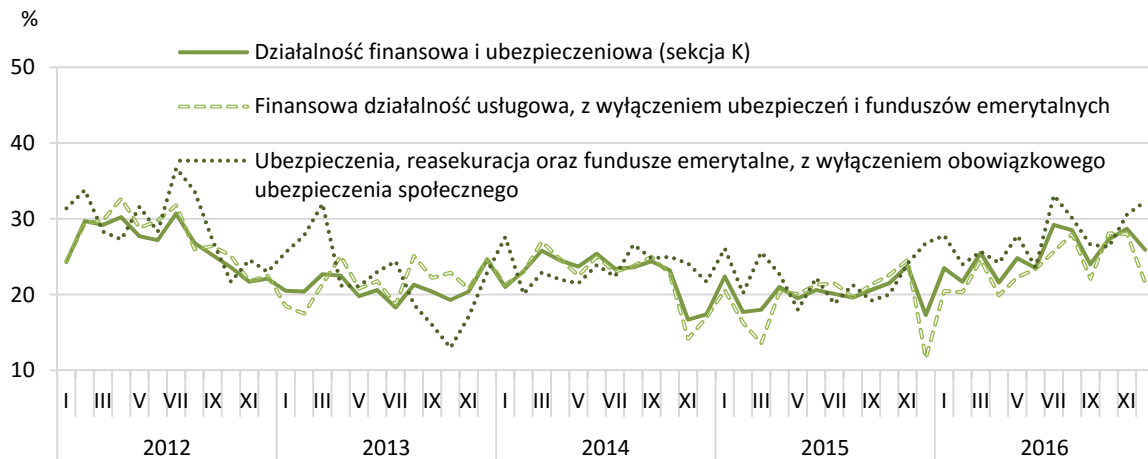
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 16. Przeciętne miesięczne wydatki na ubezpieczenia w 2016 r. na osobę w gospodarstwach domowych według grup społeczno-ekonomicznych

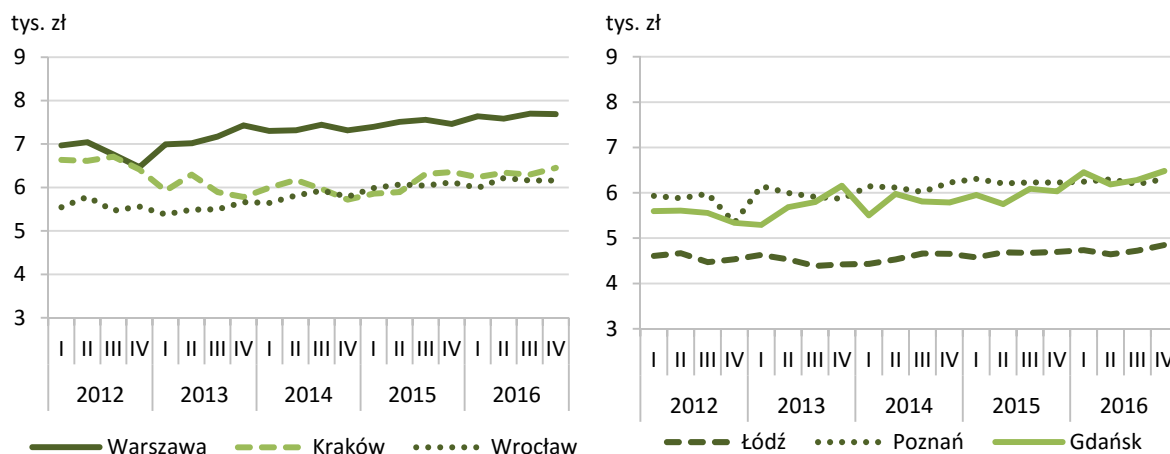
Źródło: dane GUS.

Wykres 17. Koniunktura w działalności finansowej i ubezpieczeniowej

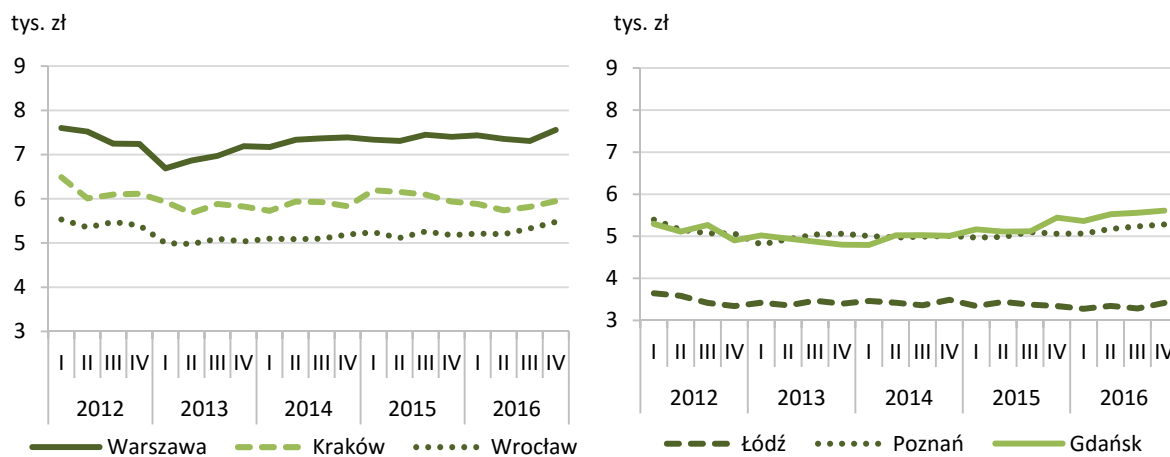

Źródło: dane GUS.

Wykres 18. Zmiana cen transakcyjnych mieszkań na rynku pierwotnym i wtórnym za 1 m²
Rynek pierwotny

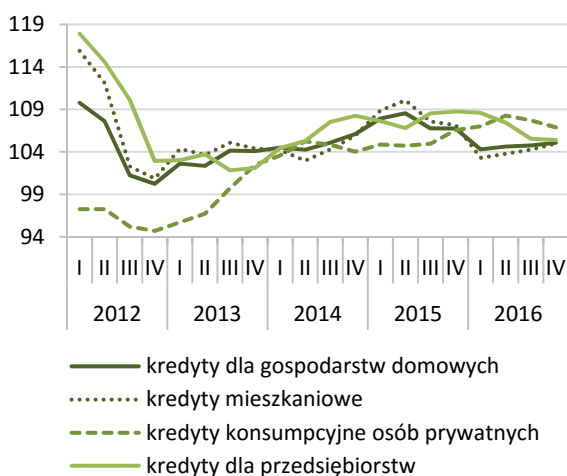
Rynek wtórny

Źródło: NBP, Baza cen nieruchomości mieszkaniowych, Warszawa 2017.

Wykres 19. Dynamika akcji kredytowej banków

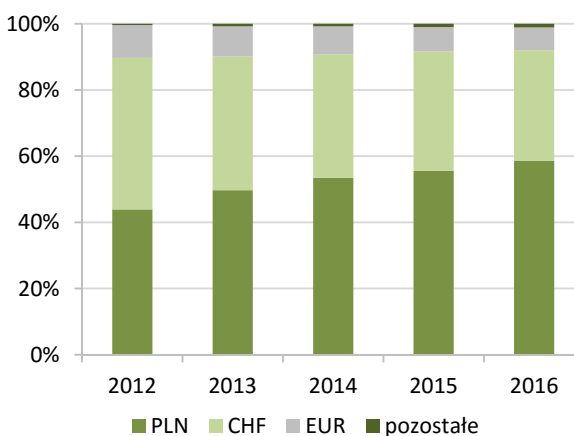
(analogiczny kwartał poprzedniego roku = 100)

Źródło: dane KNF.

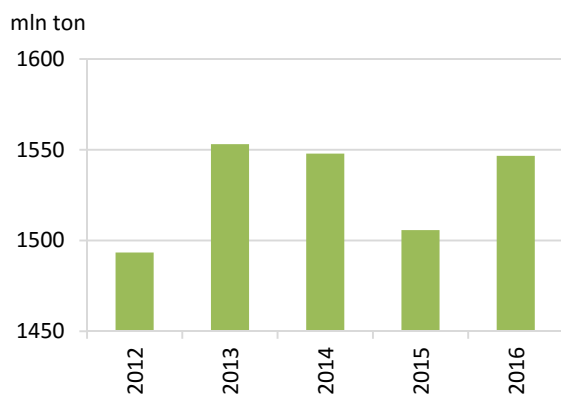
Uwaga: dane na koniec kwartału.

Wykres 20. Struktura walutowa kredytów mieszkaniowych (udział w całkowitej wartości kredytów mieszkaniowych)

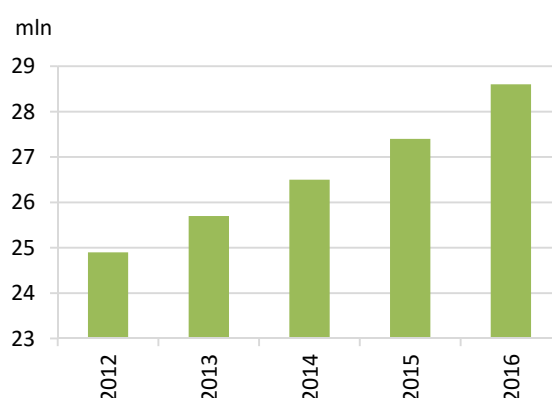

Źródło: dane KNF.

Wykres 21. Przewozy ładunków w transporcie samochodowym

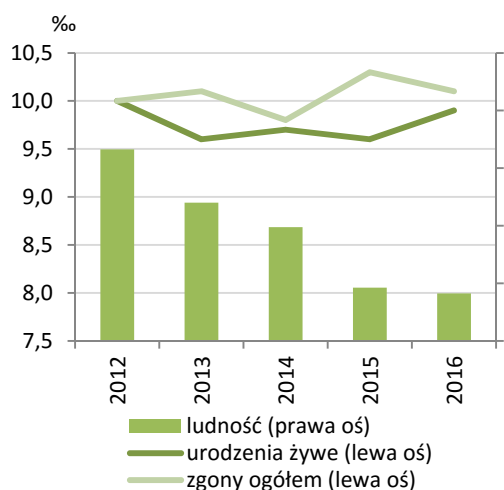

Wykres 22. Liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych

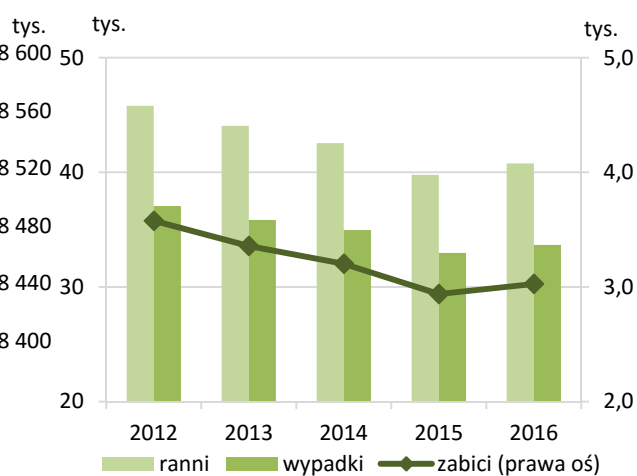

Źródło: dane GUS

Wykres 23. Ludność i wskaźniki ruchu ludności

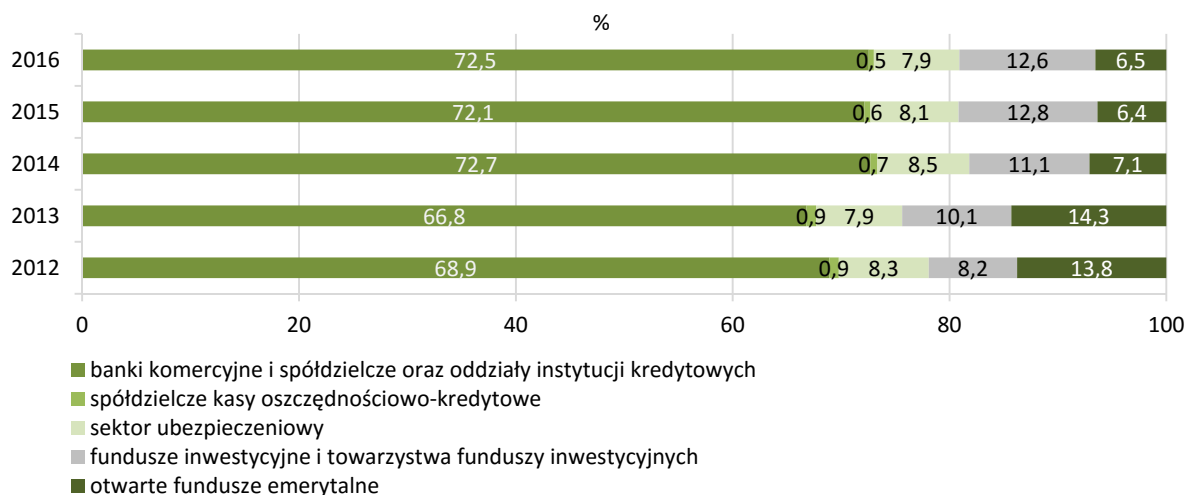

Wykres 24. Liczba osób zabitych i rannych oraz liczba wypadków drogowych

Źródło: dane GUS

Wykres 25. Struktura aktywów instytucji finansowych

Źródło: dane GUS

III.4. Krajowe zakłady ubezpieczeń

Uwarunkowania prawne rynku ubezpieczeniowego w Polsce

Nowe zasady wypłacalności określane mianem Solvency II (Wypłacalność II) zostały wprowadzone Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/138/WE z dnia 25 listopada 2009 r. Proces przygotowań do implementacji dyrektywy trwał od 2010 r i został wprowadzony do krajowego porządku prawnego ustawą z dnia 11 września 2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej. Przepisy weszły w życie z dniem 1 stycznia 2016 r.

Dyrektywa Wypłacalność II wprowadziła nowe wymogi w zakresie kalkulacji wypłacalności zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji a także wprowadziła dualizm stosowanych zasad rachunkowości w zależności od odbiorcy informacji finansowej. Z jednej strony informacje finansowe są generowane w oparciu o obowiązujące zasady rachunkowości i sprawozdawczości, które są podstawą do dokonania podziału finansowego, z drugiej strony jest sporządzona informacja według metod wyceny stosowanych dla celów wypłacalności³².

Wprowadzony system wypłacalności uwzględnia profil ryzyka, na jakie narażone są zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji w prowadzonej działalności. Zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji zobowiązane są m.in. do posiadania odpowiednich środków własnych na pokrycie dwóch wymogów kapitałowych: dopuszczonych środków własnych (DŚW) na pokrycie kapitałowego wymogu wypłacalności oraz dopuszczonych podstawowych środków własnych (DPŚW) na pokrycie minimalnego wymogu kapitałowego.

Podmiotem nadzorującym działalność ubezpieczeniową i reasekuracyjną jest Komisja Nadzoru Finansowego (KNF). Podmiotem reprezentującym interesy osób ubezpieczonych, ubezpieczających, uposażonych i uprawnionych z umów ubezpieczenia jest Rzecznik Finansowy. Organizacją reprezentującą interesy zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji jest Polska Izba Ubezpieczeń (PIU).

Ogólne informacje o zakładach ubezpieczeń w Polsce

W dniu 31 grudnia 2016 r. zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w Polsce miały sześćdziesiąt dwa zakłady ubezpieczeń (więcej o pięć niż przed rokiem), z tego sześćdziesiąt jeden zakładów prowadziło działalność operacyjną. Działalność w ubezpieczeniach na życie (dział I) prowadziło dwadzieścia siedem towarzystw, a pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe (dział II) obsługiwały trzydzieści cztery zakłady, w tym jeden zakład reasekuracji.

Większość firm ubezpieczeniowych miała formę organizacyjną spółki akcyjnej (dwadzieścia pięć w dziale I i dwadzieścia pięć w dziale II). Spośród jedenastu towarzystw ubezpieczeń wzajemnych (TUW), dwa prowadziły ubezpieczenia na życie, a dziewięć ubezpieczenia

---

³² KNF, *Raport o stanie sektora ubezpieczeń po IV kwartałach 2016 r.*, Rozdz.3.3. Porównanie wybranych pozycji bilansowych dla celów rachunkowości i wypłacalności (2017), Warszawa, str.29.

majątkowe. Pełny zakres ubezpieczeń w dziale I utrzymywało czternaście zakładów, sześć prowadziło ubezpieczenia w czterech grupach, siedem towarzystw w trzech grupach.

W dziale II trzy największe towarzystwa miały uprawnienia do prowadzenia ubezpieczeń bezpośrednich we wszystkich grupach. Większość zakładów przyjmowało do ochrony ryzyka sklasyfikowane w kilkunastu grupach. Ubezpieczenie wypadku (grupa 1), ubezpieczenie szkód spowodowanych żywiołami (grupa 8) oraz ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej (grupa 13) – oferowało dwadzieścia osiem zakładów, ubezpieczenie pozostałych szkód rzeczowych (grupa 9) – dwadzieścia dziewięć zakładów, ubezpieczenia autocasco (grupa 3) – dwadzieścia dwa zakłady i ubezpieczenia komunikacyjnej odpowiedzialności cywilnej OC (grupa 10) – dwadzieścia trzy zakłady. Działały także wyspecjalizowane zakłady w zakresie ryzyk finansowych, prawnych i ubezpieczeń chorobowych.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

Przeciętne zatrudnienie w zakładach ubezpieczeń w 2016 r. wyniosło 36 780 osób i było wyższe o 1 290 osoby niż rok wcześniej. Wśród zatrudnionych było 190 aktuariuszów, a ich liczba zwiększyła się w ciągu roku o 19 osób. Suma kosztów wynagrodzeń pracowników ponoszonych przez pracodawcę wyniosła 3 137 mln zł i zwiększyła się o 4,3% w stosunku do 2015 r.

Kapitał zagraniczny w zakładach ubezpieczeń w Polsce

W końcu grudnia 2016 r. w grupie 27 towarzystw prowadzących działalność w ubezpieczeniach na życie, 21 posiadało przeważający³³, bądź stuprocentowy udział kapitału zagranicznego. W pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych 21 spośród 35 zakładów ubezpieczeń i reasekuracji wykazało większościowy udział zagranicznych właścicieli. W towarzystwach zorganizowanych w formie spółek akcyjnych dominował kapitał zagraniczny, TUV-y miały przewagę kapitału polskich udziałowców.

Obserwuje się wzrost znaczenia kapitału krajowego na polskim rynku ubezpieczeniowym w 2016 r. w stosunku do 2015 r. mierzony udziałem tego kapitału w kapitale podstawowym ubezpieczycieli. Choć zakłady ubezpieczeń z przewagą kapitału zagranicznego dominują liczebnie, zarówno w ubezpieczeniach na życie, jak i w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i ubezpieczeniach majątkowych, to liczba zakładów z przeważającym kapitałem krajowym wzrosła w ciągu roku z 16 do 20. Podobnie, jak w poprzednich latach, najwyższy był udział kapitału austriackiego, niemieckiego, francuskiego, a także holenderskiego. W 2015 r. pojawił się w polskim sektorze ubezpieczeń kapitał z Wysp Dziewiczych (W. Brytania).

W 2016 r. wartość kapitału podstawowego ubezpieczycieli na życie wyniosła 2 915,7 mln zł, w tym inwestorzy zagraniczni partycypowali w kwocie 1 781,4 mln zł, co stanowi 61,1% udziału w kapitale podstawowym. W dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych wartość kapitału podstawowego wyniosła 3 199,7 mln zł, z czego

---

³³ Przynależność do odpowiedniej kategorii ustalona na podstawie przeważającego (ponad 50%) udziału w kapitale zakładowym.

2 224,7 mln zł stanowił kapitał zagraniczny. Udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym tego działu wyniósł 69,5%.

Tabl. 10. Kapitał zagraniczny w polskim sektorze ubezpieczeń według krajów pochodzenia w 2016 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Dział I	Dział II	Ogółem	Dział I	Dział II
	w tys. zł			w odsetkach		
Ogółem	4 006 142	1 781 424	2 224 718	100,0	100,0	100,0
Austria	1 268 435	409 276	859 159	31,7	23,0	38,6
Belgia	19 018	–	19 018	0,5	–	0,9
Cypr	3 000	–	3 000	0,1	–	0,1
Francja	685 966	513 540	172 426	17,1	28,8	7,8
Holandia	691 673	500 673	191 000	17,3	28,1	8,6
Irlandia	21 490	21 490	–	0,5	1,2	–
Japonia	58 239	–	58 239	1,5	–	2,6
Kanada	169 180	–	169 180	4,2	–	7,6
Luksemburg	30 131	15 546	14 585	0,8	0,9	0,7
Niemcy	843 673	174 281	669 392	21,1	9,8	30,1
Stany Zjednoczone	60 000	60 000	–	1,5	3,4	–
W. Brytania	153 812	86 618	67 194	3,8	4,9	3,0
Wyspy Dziewicze (W. Brytania)	1 525	–	1 525	0,0	–	0,1

Źródło: dane KNF.

Struktura rynku ubezpieczeniowego

Wartość składki przypisanej brutto zakładów ubezpieczeń w Polsce w 2016 r. była wyższa o 2,1% w porównaniu z rokiem poprzednim (55 948 mln zł wobec 54 817 mln zł). Składka w dziale I (23 846 mln zł) zmniejszyła się o 13,4%, a składka w dziale II (32 102 mln zł) wzrosła o 17,6%. Relacja składki zebranej z ubezpieczeń majątkowych do składki ogółem zwiększyła się z 49,8% w 2015 r. do 57,4% w 2016 r., co oznacza powrót do struktury rynku w 2005 r. i lat wcześniejszych, w których większość składki przypisanej brutto pochodziła z ubezpieczeń majątkowych.

Koncentracja rynku ubezpieczeniowego

Funkcjonowanie rynku ubezpieczeniowego w warunkach globalizacji i konkurencji odzwierciedla stopień koncentracji rynku określany współczynnikiem koncentracji CR_x, czyli udziałem w rynku kolejnych x ubezpieczycieli. Pięć kolejno największych zakładów ubezpieczeń (CR₅), czyli udział pięciu największych towarzystw ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto działu I w 2016 r. wyniósł 59,5% i wzrósł o 2,8 p. proc. w ciągu roku, a w dziale II obniżył się o 0,4 p. proc. z 69,9% do 69,5%. Wskaźnik CR₅ (niezależnie od działu) wyniósł 52,1% składki ubezpieczeń ogółem, udział ten wzrósł o 3,9 p. proc. w stosunku do 2015 r.

Tabl. 11. Dynamika i struktura koncentracji składki

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Składka przypisana brutto w mln zł	62 627,1	57 866,6	54 927,0	54 816,9	55 947,9
Składka w dziale I w mln zł	36 376,9	31 264,1	28 666,9	27 525,0	23 846,3
Składka w dziale II w mln zł	26 250,2	26 602,5	26 260,1	27 291,9	32 101,6
Udział działu I w składce w %	58,1	54,0	52,2	50,2	42,6
Udział działu II w składce w %	41,9	46,0	47,8	49,8	57,4
Udział pięciu największych zakładów w %	45,1	45,2	46,5	48,2	52,1
Udział pięciu zakładów działu I w %	58,8	56,7	56,7	56,7	59,5
Udział pięciu zakładów działu II w %	67,1	66,2	68,3	69,9	69,5
Udział składki przypisanej w PKB w %	3,9	3,5	3,2	3,0	3,0
Udział składki w PKB w dziale I w %	2,3	1,9	1,7	1,5	1,3
Udział składki w PKB w dziale II w %	1,6	1,6	1,5	1,5	1,7
Składka przypisana brutto na mieszkańca w zł	1625	1503	1427	1425	1458
Składka na mieszkańca działu I w zł	944	812	745	716	621
Składka na mieszkańca działu II w zł	681	691	682	709	837

Źródło: dane KNF, dane GUS zrewidowane.

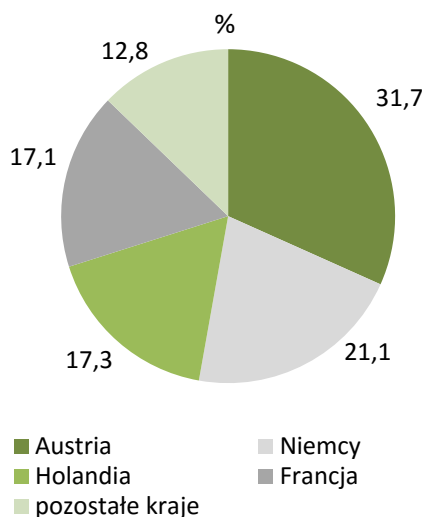
Wskaźnik penetracji ubezpieczeń

W 2016 r. wskaźnik penetracji ubezpieczeń, mierzony relacją wartości składki przypisanej brutto do produktu krajowego brutto (PKB) wyniósł 1,7% w grupie ubezpieczeń majątkowych (wzrósł o 0,2 p. proc. w relacji do roku poprzedniego). W ubezpieczeniach na życie wskaźnik ten obniżył się w 2016 r. o 0,2 p. proc. w relacji do roku poprzedniego i osiągnął wartość 1,3%.

Wskaźnik składki na mieszkańca

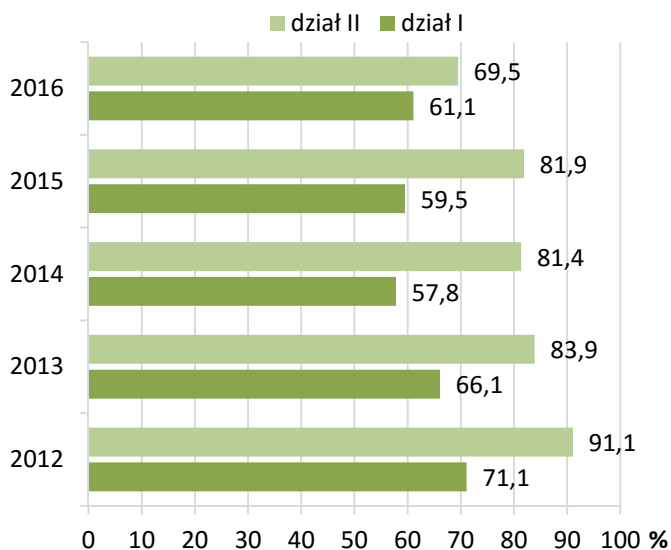
Miarą dojrzałości rynku ubezpieczeniowego jest kolejny miernik tj. wartość składki na mieszkańca. Począwszy od 2013 r. odnotowano mniejszy zbiór składki z ubezpieczeń na życie, co spowodowało spadek wskaźnika przeciętnej składki na 1 mieszkańca Polski. W dziale tym wskaźnik zmniejszył się z kwoty 944 zł w 2012 r. do kwoty 621 zł w 2016 r. W dziale II odnotowano w 2016 r. wzrost przeciętnej składki na mieszkańca Polski do 837 zł, czyli najwyższej wartości w ciągu ostatnich dziesięciu lat.

Wykres 26. Kapitał zagraniczny zakładów ubezpieczeń według krajów pochodzenia w 2016 r.

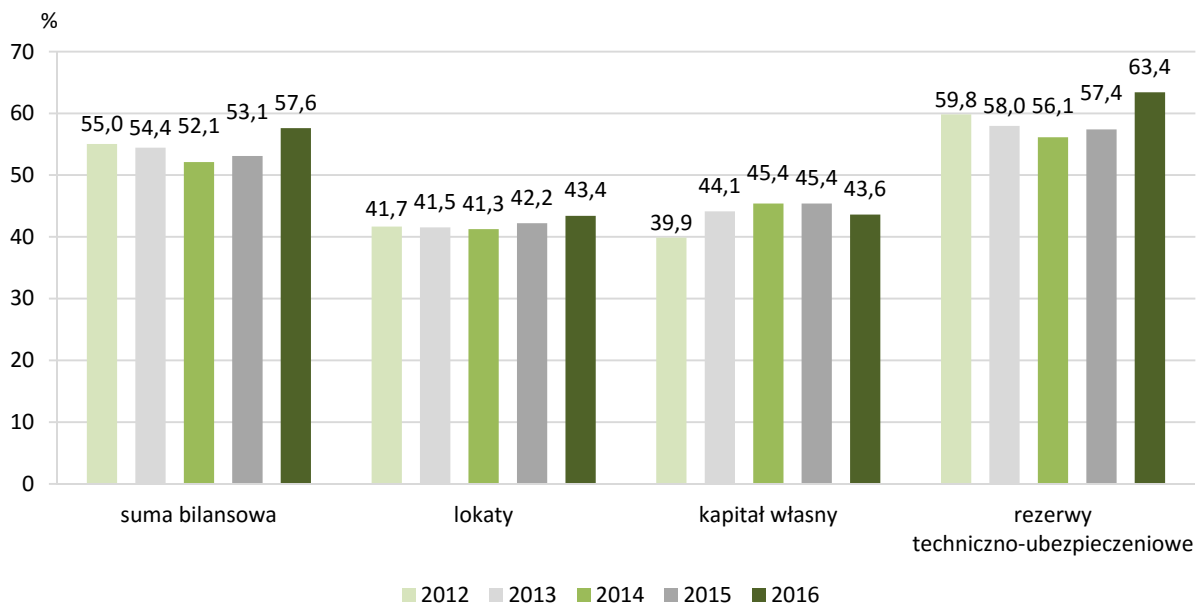

Źródło: dane KNF, obliczenia własne GUS.

Wykres 27. Udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym ubezpieczycieli

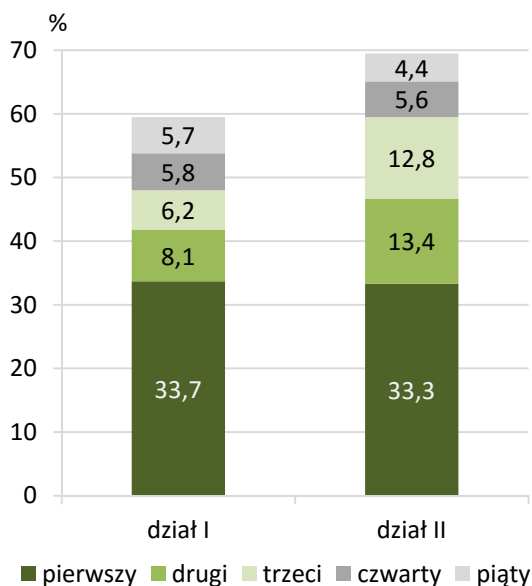

Wykres 28. Udział kapitału zagranicznego w sumie bilansowej, lokatach, kapitale własnym i rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych ubezpieczycieli ogółem

Źródło: dane KNF, obliczenia własne GUS.

Wykres 29. Koncentracja składki przypisanej brutto w pięciu największych zakładach ubezpieczeń w 2016 r.

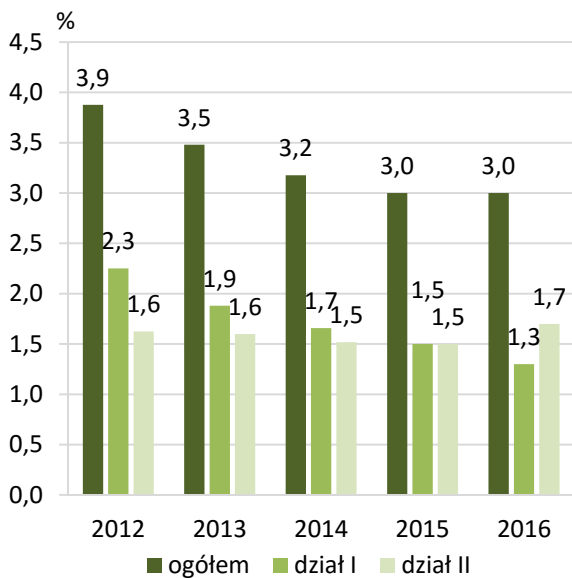

Wykres 30. Struktura zbioru składki według działów ubezpieczeń

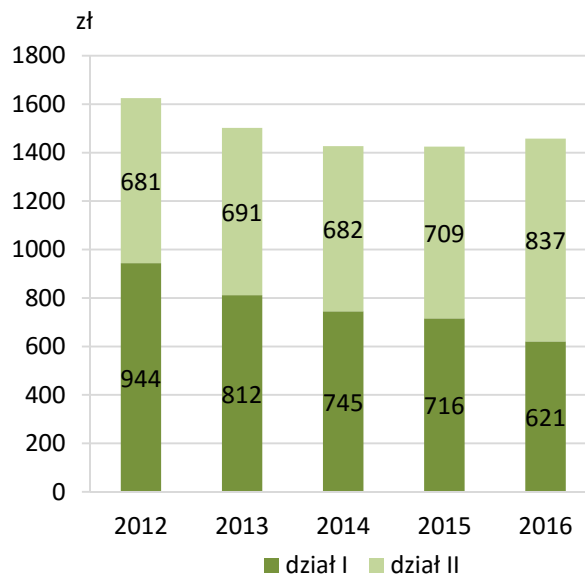

Źródło: dane KNF.

Wykres 31. Relacja składki przypisanej brutto do PKB (wskaźnik penetracji)

Wykres 32. Przeciętna składka per capita w Polsce

Źródło: dane KNF oraz GUS.

III.5. Sytuacja zakładów ubezpieczeń według działów i grup ubezpieczeń

Wartość składki przypisanej brutto zakładów ubezpieczeń z działalności bezpośredniej w Polsce w 2016 r. była wyższa o 1,3% w porównaniu z rokiem poprzednim (54 055 mln zł wobec 53 367 mln zł w 2015 r.).

III.5.1. Zakłady ubezpieczeń działu I

Polisy i wypłaty

Liczba wystawionych polis w ubezpieczeniach bezpośrednich na życie w 2016 r. była wyższa od poziomu notowanego w 2015 r. Szczególnie zwiększyła się liczba polis w ubezpieczeniach indywidualnych na życie i indywidualnych wypadkowych i chorobowych. W wymienionych segmentach wzrosła również liczba wypłat (wypłaty okresowe).

Tabl. 12. Polisy i wypłaty w dziale I według grup ubezpieczeń

Ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2012	2013	2014	2015	2016
Polisy w tys. sztuk					
Na życie (1)	7 195	6 979	7 360	8 562	9 057
Indywidualne na życie	6 796	6 601	6 506	7 730	8 603
Grupowe na życie	399	377	854	832	454
Posagowe i rentowe (2+4)	156	146	150	147	142
Na życie związane z funduszem kapitałowym (3)	2 899	2 800	3 086	3 153	2 955
Wypadkowe i chorobowe (5)	11 184	10 890	13 964	15 781	15 536
Indywidualne wypadkowe i chorobowe	9 665	9 357	10 327	11 966	13 508
Grupowe wypadkowe i chorobowe	1 519	1 533	3 637	3 815	2 028
Wypłaty świadczeń w tys. sztuk					
Na życie (1)	1 657	1 723	1 544	1 528	1 388
Na życie (okresowe wypłaty)	11	12	13	15	22
Na życie (jednorazowe wypłaty)	1 646	1 711	1 531	1 514	1 366
Posagowe i rentowe (2+4)	21	27	40	41	43
Na życie związane z funduszem kapitałowym (3)	487	672	754	1 080	1 123
Wypadkowe i chorobowe (5)	1 559	1 713	1 786	1 881	1 994
Wypadkowe i chorobowe (okresowe wypłaty)	13	13	12	13	8
Wypadkowe i chorobowe (jednorazowe wypłaty)	1 546	1 699	1 774	1 869	1 986

^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń działu I.

Źródło: dane KNF.

Składki przypisane brutto i świadczenia wypłacone brutto

Składka przypisana brutto w dziale I (23 823 mln zł) obniżyła się w stosunku do poprzedniego roku o 13,4%. Największą grupą ubezpieczeń pod względem zebranej składki były ubezpieczenia grupy trzeciej, tj. ubezpieczenia na życie związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym. W grupie tej zaobserwowano jednakże spadek składki ubezpieczeniowej o 20,6% w stosunku do 2015 r. Kolejną grupą według kryterium wysokości

zbioru składki były ubezpieczenia grupy pierwszej, tj. indywidualne i grupowe ubezpieczenia na życie. W grupie tej w 2016 r. składka z indywidualnych ubezpieczeń na życie zmniejszyła się o 2,7%, a z grupowych ubezpieczeń na życie spadła o 21,2%.

Wartość świadczeń wypłaconych brutto z działalności bezpośredniej zmniejszyła się w ubezpieczeniach działu I o 5,6% do 18 276 mln zł, w tym świadczenia w grupie pierwszej były niższe o 22,8%, a w grupie trzeciej wyższe o 6,9% w porównaniu z 2015 r.

Tabl. 13. Składki przypisane brutto i świadczenia wypłacone brutto w dziale I według grup

Ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2012	2013	2014	2015	2016
Składka^a przypisana brutto w mln zł					
Na życie (1)	19 393	13 139	10 623	8 848	7 805
Indywidualne na życie	4 981	3 966	3 408	4 508	4 387
Grupowe na życie	14 411	9 173	7 216	4 340	3 418
Posagowe i rentowe (2+4)	216	220	228	248	264
Na życie związane z funduszem kapitałowym (3)	12 046	13 052	12 600	12 996	10 325
Wypadkowe i chorobowe (5)	4 694	4 829	5 195	5 412	5 429
Indywidualne wypadkowe i chorobowe	1 256	1 298	1 354	1 812	1 840
Grupowe wypadkowe i chorobowe	3 437	3 531	3 841	3 600	3 589
Świadczenia^a wypłacone brutto w mln zł					
Na życie (1)	17 357	13 703	10 560	8 068	6 230
Na życie (okresowe wypłaty)	11	15	6	16	25
Na życie (jednorazowe wypłaty)	17 346	13 688	10 554	8 053	6 205
Posagowe i rentowe (2+4)	190	191	195	199	205
Na życie związane z funduszem kapitałowym (3)	6 639	7 410	7 682	8 982	9 600
Wypadkowe i chorobowe (5)	1 719	1 777	1 915	2 105	2 241
Wypadkowe i chorobowe (okresowe wypłaty)	7	8	7	7	7
Wypadkowe i chorobowe (jednorazowe wypłaty)	1 712	1 769	1 908	2 098	2 234

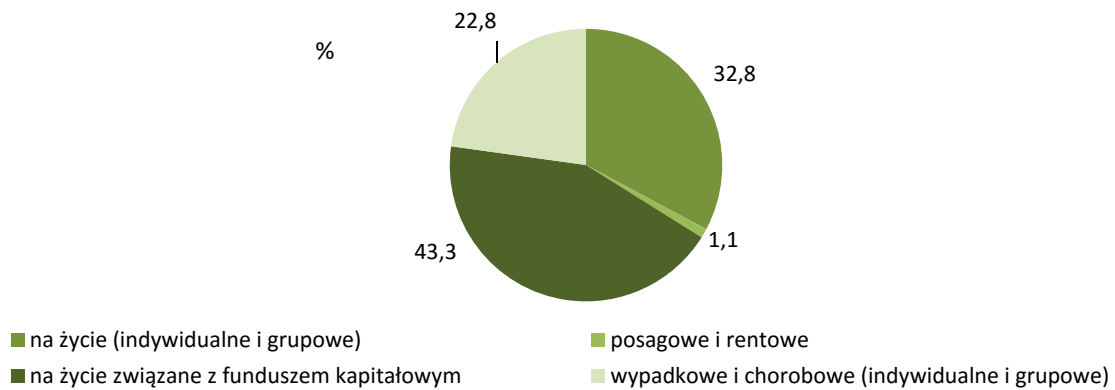
^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń działu I.

Źródło: dane KNF.

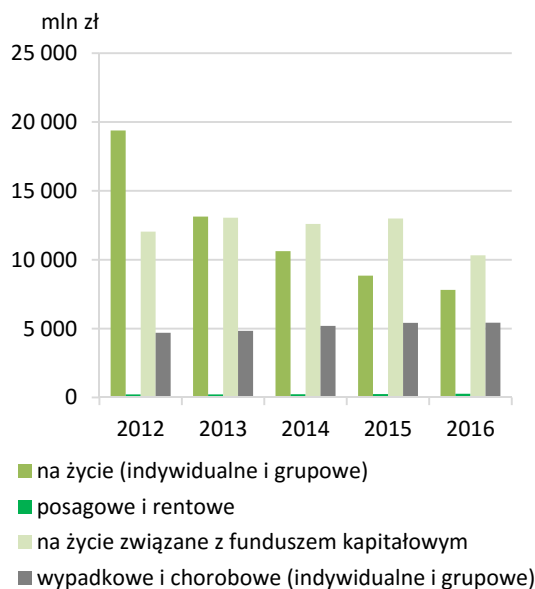
Liczba ubezpieczonych osób

W dziale I w strukturze przypisanej składki brutto przewagę stanowiły osoby ubezpieczone grupowo. Dominującą grupą pod względem udziału liczby ubezpieczonych osób grupowo do liczby osób ogółem w danej grupie były ubezpieczenia na życie (grupa 1 działu I), w której 15 011 tys. osób (ogółem 23 614 tys. osób) miało ubezpieczenia grupowe (63,6%). Kolejną grupą według tego kryterium były ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe, w których 18 653 tys. osób, tj. 58,0% liczby ubezpieczonych w tej grupie – było ubezpieczonych grupowo. Nieliczną grupę osób ubezpieczonych stanowiły osoby z ubezpieczeniem posagowym i rentowym (grupa 2 i 4 działu I), których było 142 tys.

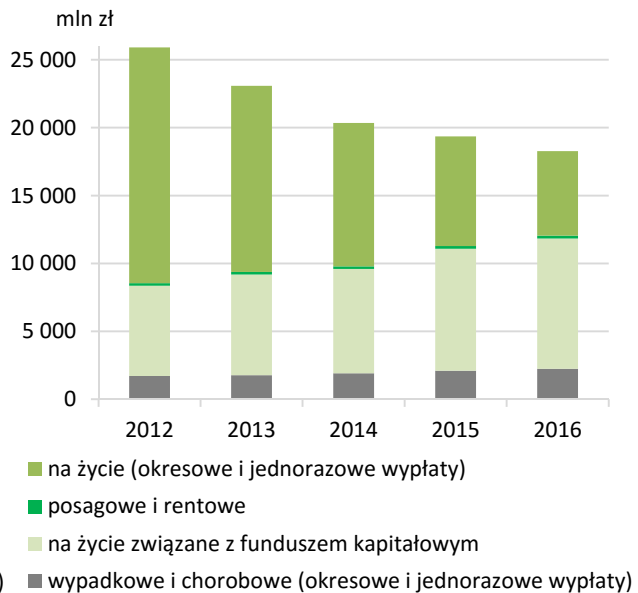
Wykres 33. Struktura składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach bezpośrednich działu I w 2016 r.

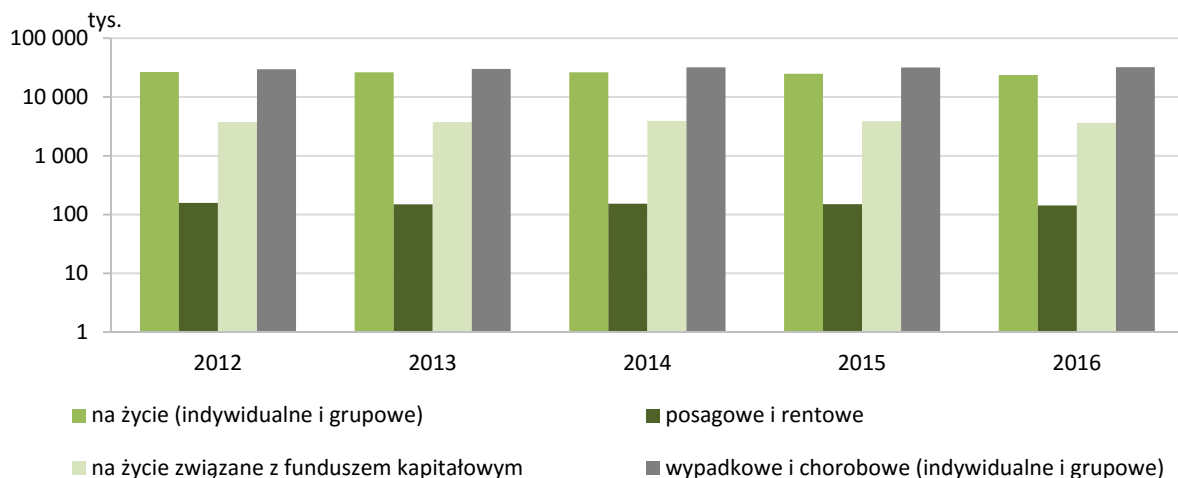
Wykres 34. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach działu I

Wykres 35. Świadczenia wypłacone brutto w ubezpieczeniach działu I

Wykres 36. Liczba ubezpieczonych osób w ubezpieczeniach działu I (w skali logarytmicznej)

Źródło: dane KNF.

III.5.2. Zakłady ubezpieczeń działu II

Polisy i wypłaty

Liczba wystawionych polis w ubezpieczeniach bezpośrednich ubezpieczeń majątkowych w 2016 r. była wyższa od poziomu notowanego w 2015 r. W końcu 2016 r. liczba polis czynnych w ubezpieczeniach komunikacyjnych zakładów ubezpieczeń wynosiła 6 051 tys. polis w grupie 3 (AC) oraz 23 613 tys. polis w grupie 10, w tym 23 289 tys. polis w obowiązkowych ubezpieczeniach OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. W ciągu 2016 r. liczba polis zwiększyła się o 8,7% (grupa 3) i o 14,0% (grupa 10).

W 2016 r. zakłady ubezpieczeń zrealizowały 2 502 tys. wypłat z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych, czyli o 154 tys. więcej niż w 2015 r.; 784 tys. wypłat z tytułu ubezpieczeń majątkowych i 1 495 tys. wypłat z tytułu ubezpieczeń osobowych.

Tabl. 14. Polisy i wypłaty w dziale II według grup ubezpieczeń

Ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2012	2013	2014	2015	2016
Polisy w tys. sztuk					
Osobowe (1+2)	11 444	11 293	11 930	12 684	14 757
Komunikacyjne (3+10)	24 449	24 660	25 054	26 276	29 663
w tym obowiązkowe	19 236	19 316	19 565	20 434	23 289
Majątkowe (8+9)	18 279	20 219	21 609	22 268	22 305
Finansowe (14+15+16)	612	535	1 202	1 400	2 223
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	61	59	59	64	70
Pozostałe (13+17+18)	19 000	19 729	24 273	29 446	33 761
Wypłaty odszkodowań w tys. sztuk					
Osobowe (1+2)	1 464	1 470	1 476	1 453	1 495
Komunikacyjne (3+10)	1 720	1 729	2 053	2 348	2 502
w tym obowiązkowe	977	1 000	1 209	1 420	1 454
Majątkowe (8+9)	516	568	620	683	784
Finansowe (14+15+16)	63	76	80	56	30
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	11	10	9	25	32
Pozostałe (13+17+18)	535	549	583	638	702

^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń działu II.

Źródło: dane KNF.

Składki przypisane brutto i świadczenia wypłacone brutto

W dziale II w 2016 r. składka przypisana brutto z działalności bezpośredniej wzrosła o 17,0% do poziomu 30 267 mln zł w porównaniu z wielkością składki tego działu przed rokiem. Udział ubezpieczeń casco pojazdów lądowych (AC) w składce przypisanej brutto działu II wyniósł 21,7%, a ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych (grupa 10) stanowił 38,5%. Udział ubezpieczeń majątkowych (grupa 8 i 9)

i ubezpieczeń osobowych (grupa 1 i 2) w składce przypisanej brutto działu II wyniósł odpowiednio 18,3%, i 6,7%.

Składka przypisana brutto z ubezpieczeń komunikacyjnych grupy 3 i 10 w 2016 r. wyniosła 18 237 mln zł i zwiększyła się o 4 623 mln zł (o 33,8%) w stosunku do 2015 r. głównie z powodu wzrostu cen polis, a ubezpieczenia te stanowiły 60,3% składki ogółem działu II. W analizowanym okresie zwiększył się udział składki ubezpieczeń grupy 10 (OC) w składce z ubezpieczeń komunikacyjnych z 59,9% do 63,9%. Składka OC wyniosła 11 661 mln zł i była wyższa od składki z ubezpieczeń grupy 3 o 77,3%.

Łączna wartość odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto wyniosła 17 484 mln zł, czyli o 15,4% więcej w stosunku do poprzedniego roku, z tego 12 180 mln zł stanowiły odszkodowania z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych, 2 840 mln zł odszkodowania z tytułu ubezpieczeń majątkowych i 471 mln zł odszkodowania z tytułu ubezpieczeń osobowych.

Tabl. 15. Składki przypisane brutto i odszkodowania wypłacone brutto w dziale II według grup

Rodzaj ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2012	2013	2014	2015	2016
Składka ^a przypisana brutto w mln zł					
Osobowe (1+2)	1 791	1 915	1 995	2 124	2 016
Komunikacyjne (3+10)	14 558	13 786	13 332	13 614	18 237
w tym obowiązkowe	8 736	8 254	7 849	7 930	11 389
Majątkowe (8+9)	5 150	5 557	5 361	5 394	5 532
Finansowe (14+15+16)	1 501	1 841	2 112	1 616	1 420
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	346	349	364	301	281
Pozostałe (13+17+18)	2 301	2 482	2 547	2 814	2 782
Odszkodowania ^a wypłacone brutto w mln zł					
Osobowe (1+2)	484	458	447	453	471
Komunikacyjne (3+10)	8 887	9 009	9 473	10 665	12 180
w tym obowiązkowe	5 282	5 340	5 656	6 589	7 845
Majątkowe (8+9)	2 448	2 036	1 971	2 331	2 840
Finansowe (14+15+16)	846	866	588	433	505
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	260	175	141	189	210
Pozostałe (13+17+18)	851	872	924	1 077	1 279

^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń działu II.

Źródło: dane KNF.

Składka przypisana brutto wszystkich grup ubezpieczeń działu II zawartych przez gospodarstwa domowe zwiększyła się do 16 821 mln zł w 2016 r. (12 737 mln zł w 2015 r.). Składka przypisana brutto od przedsiębiorstw niefinansowych i instytucji finansowych zwiększyła się do 12 690 mln zł w 2016 r. (12 224 mln zł w 2015 r.). W 2016 r. w ubezpieczeniach komunikacyjnych składka w ubezpieczeniach zawartych przez gospodarstwa domowe była o 3 286 mln zł wyższa niż przed rokiem, a zawartych w sektorze

przedsiębiorstw i instytucji finansowych wyższa o 1 399 mln zł. W ubezpieczeniach majątkowych nastąpił wzrost składki o 138 mln zł w ubezpieczeniach zawartych przez gospodarstwa domowe, a o 19,8 mln zł zawartych w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych i instytucji finansowych. Składka w ubezpieczeniach osobowych gospodarstw domowych była o 250 mln zł wyższa niż przed rokiem, a w sektorze przedsiębiorstw niższa o 366 mln zł. Składka przypisana brutto przypadająca na pozostałe sektory zmniejszyła się do 756 mln zł w 2016 r., a największy udział, w wysokości 74,1% należał do sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Tabl. 16. Składki przypisane brutto w wybranych sektorach gospodarki w dziale II według grup

Ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2012	2013	2014	2015	2016
Składka^a przypisana brutto w sektorze gospodarstw domowych^b w mln zł					
Osobowe (1+2)	840	910	889	981	1 231
Komunikacyjne (3+10)	9 413	8 867	8 501	8 423	11 709
w tym obowiązkowe	6 497	6 062	5 765	5 727	8 603
Majątkowe (8+9)	2 215	2 303	2 383	2 395	2 533
Finansowe (14+15+16)	31	42	62	112	377
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	79	86	81	7	10
Pozostałe (13+17+18)	650	719	780	819	961
Składka^a przypisana brutto w sektorze przedsiębiorstw niefinansowych i instytucji finansowych^c w mln zł					
Osobowe (1+2)	858	938	1 054	1 095	729
Komunikacyjne (3+10)	4 897	4 686	4 604	4 970	6 369
w tym obowiązkowe	2 117	2 067	1 976	2 057	2 701
Majątkowe (8+9)	2 726	3 021	2 779	2 758	2 778
Finansowe (14+15+16)	1 425	1 762	2 016	1 495	1 033
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	244	252	273	251	256
Pozostałe (13+17+18)	1 430	1 529	1 521	1 654	1 525
Składka^a przypisana brutto w pozostałych sektorach^d w mln zł					
Osobowe (1+2)	93	67	53	48	55
Komunikacyjne (3+10)	249	234	227	221	159
w tym obowiązkowe	122	125	107	146	85
Majątkowe (8+9)	209	233	200	241	221
Finansowe (14+15+16)	44	37	33	9	9
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	23	10	10	43	15
Pozostałe (13+17+18)	221	234	246	341	296

^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń działu II.

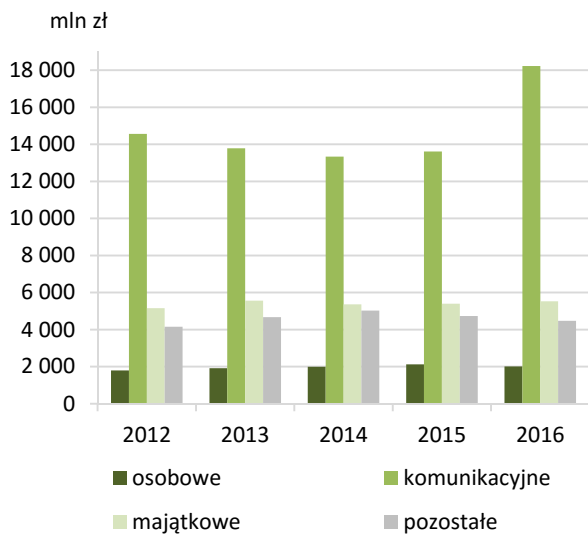
^b Do roku 2014 dane dla kategorii „osoby fizyczne”.

^c Do roku 2014 dane dla kategorii „przedsiębiorstwa”.

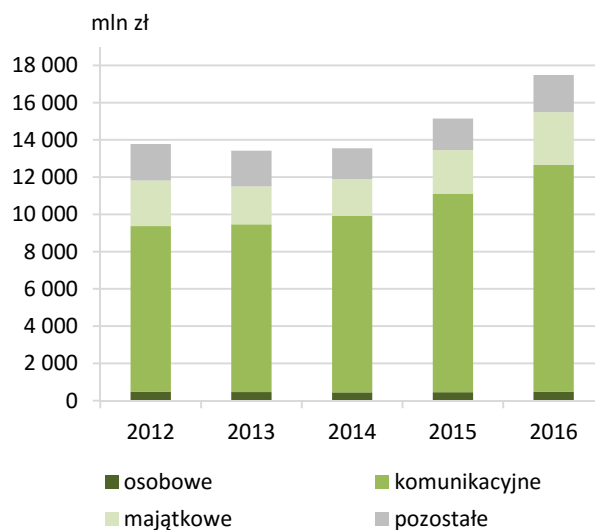
^d Sektor instytucji rządowych i samorządowych, sektor instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych oraz sektor zagranica.

Źródło: dane KNF.

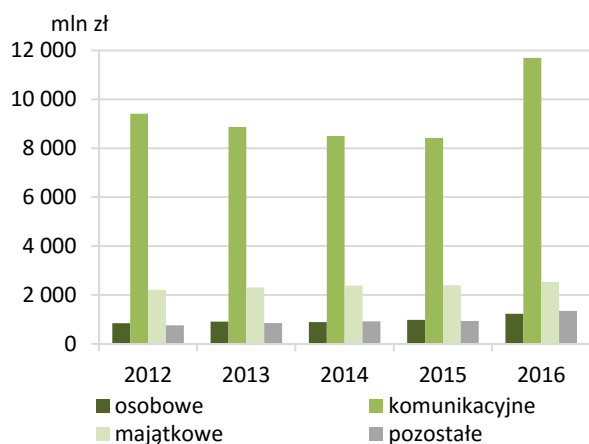
Wykres 37. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach działu II

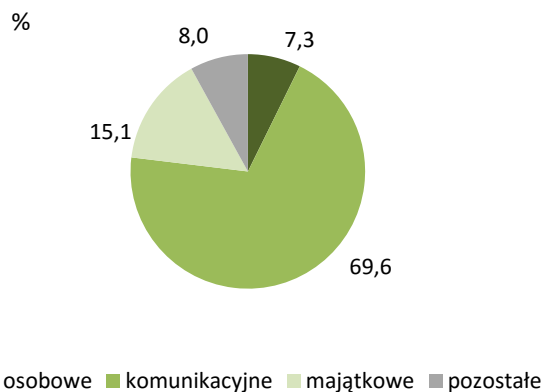
Wykres 38. Odszkodowania wypłacone brutto w ubezpieczeniach działu II

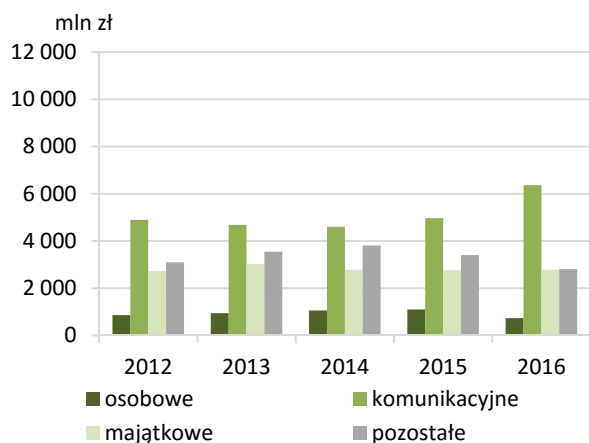
Wykres 39. Składka przypisana brutto działu II – gospodarstwa domowe

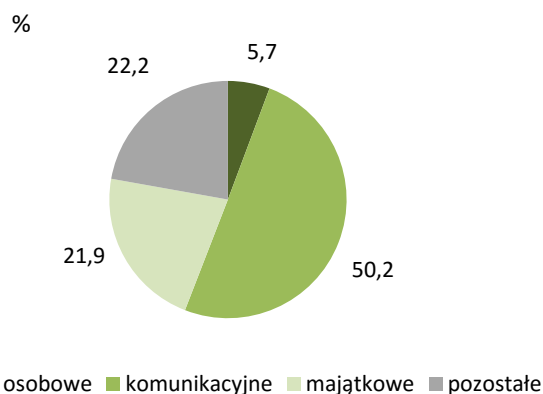
Wykres 40. Struktura składki przypisanej brutto działu II – gospodarstwa domowe

Wykres 41. Składka przypisana brutto działu II – przedsiębiorstwa

Wykres 42. Struktura składki przypisanej brutto działu II – przedsiębiorstwa

Źródło: dane KNF.

III.6. Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń

Wynik techniczny

W 2016 r. wynik techniczny ogółu zakładów ubezpieczeń ukształtował się na poziomie 3 306 mln zł przy 3 091 mln zł przed rokiem. Wynik techniczny zakładów ubezpieczeń na życie wyniósł 2 940 mln zł, a ubezpieczeń majątkowych 366 mln zł. W roku 2015 było to odpowiednio 2 845 mln zł i 246 mln zł. Zysk techniczny w 2016 r. osiągnęło 29 ubezpieczycieli, z tego 17 w dziale I oraz 12 w dziale II. Stratę techniczną wykazały 32 towarzystwa (10 w dziale I oraz 22 w dziale II).

Tabl. 17. Główne komponenty technicznego rachunku ubezpieczeń

Wyszczególnienie	Dział I					Dział II				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	w mln zł									
Składki	35 346	30 448	28 037	27 232	23 660	22 229	22 138	21 788	21 502	23 947
Przychody z lokat	5 453	5 415	4 630	4 479	4 253	x	x	x	x	x
Niezrealizowane zyski z lokat	4 702	2 245	2 626	1 758	2 894	x	x	x	x	x
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów przeniesione z ogólnego rachunku zysków i strat	x	x	x	x	x	504	405	449	400	357
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów przeniesione do ogólnego rachunku zysków i strat	578	510	618	682	261	x	x	x	x	x
Odszkodowania i świadczenia	25 382	22 692	19 971	19 324	18 432	14 288	13 536	13 592	13 549	15 406
Zmiana stanu rezerwy w ubezpieczeniach na życie na udziale własnym	160	-2 275	-1 690	-1 466	-654	x	x	x	x	x
Zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym dla ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający	7 523	5 042	4 315	1 500	1 521	x	x	x	x	x
Koszty działalności ubezpieczeniowej	6 345	6 047	6 384	6 248	5 421	7 051	7 013	7 345	7 627	7 948
Koszty działalności lokacyjnej	1 057	1 462	963	1 567	1 440	x	x	x	x	x
Niezrealizowane straty na lokatach	1 393	2 013	1 539	2 835	1 515	x	x	x	x	x
Wynik techniczny ubezpieczeń	3 127	3 008	3 280	2 845	2 940	665	1 257	786	246	366

Źródło: dane KNF.

Wynik techniczny zakładów zorganizowanych w formie spółek akcyjnych wyniósł 3 346 mln zł, a w zakładach w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych odnotowano stratę na poziomie 40,1 mln zł.

Działalność w zakresie ubezpieczeń komunikacyjnych przynosiła stratę techniczną w latach 2014-2016, podobnie jak w latach 2008-2011. Ubezpieczenia komunikacyjne przyniosły stratę techniczną w wysokości 1 052 mln zł w 2016 r., wobec 1 180 mln zł straty w roku poprzednim. Do straty technicznej przyczyniło się powstanie straty w ubezpieczeniach odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych (grupa 10), która zwiększyła się z 1 056 mln zł w 2015 r. do 1 084 mln zł w 2016 r. Jest to rekordowa strata w tej grupie w całej historii działalności zakładów ubezpieczeń w Polsce. Należy zauważyć, że ze względu na dominujący udział ubezpieczeń komunikacyjnych w portfelu ubezpieczeń majątkowych, wynik z tej działalności w decydującym stopniu wpływa na łączny wynik techniczny działu II. Ujemnie na wynik techniczny wpłynęło też powstanie straty w grupie 9 (ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych) w wysokości 18,9 mln zł z powodu niekorzystnych zjawisk pogodowych w Polsce w 2016 r. Na dodatni wynik techniczny działu II w 2016 r. wpłynął wynik grupy 3 (ubezpieczenia auto-casco), który wzrósł ze straty 124 mln zł w 2015 r. do zysku w wysokości 18,9 mln zł. Ponadto poziom zysku technicznego działu II zależał od wyniku grupy 1 (ubezpieczenia wypadku), który wzrósł z 354 mln zł do wysokości 458 mln zł.

Wynik finansowy

Łączny wynik finansowy brutto sektora ubezpieczeń wyniósł 5 062 mln zł i był o 1 345 mln zł niższy w porównaniu z wynikiem z 2015 r.

Tabl. 18. Wybrane elementy ogólnego rachunku zysków i strat zakładów ubezpieczeń

Wyszczególnienie	Dział I					Dział II				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	w mln zł									
Wynik techniczny	3 127	3 008	3 280	2 845	2 940	665	1 257	786	246	366
Przychody z lokat	x	x	x	x	x	3 966	6 249	4 228	3 657	3 673
Nie zrealizowane zyski z lokat	x	x	x	x	x	342	212	438	319	392
Przychody z lokat netto przeniesione z technicznego rachunku ubezpieczeń na życie	578	510	618	682	261	x	x	x	x	x
Przychody z lokat netto przeniesione do technicznego rachunku ubezpieczeń na życie	x	x	x	x	x	504	405	449	400	357
Koszty działalności lokacyjnej	x	x	x	x	x	448	540	432	639	830
Nie zrealizowane straty na lokatach	x	x	x	x	x	162	177	411	363	470
Wynik finansowy brutto	3 654	3 450	3 586	3 541	2 771	3 879	6 596	4 061	2 865	2 291
Wynik finansowy netto	2 968	2 810	2 963	3 046	2 170	3 333	6 109	3 719	2 574	1 929

Źródło: dane KNF.

W dziale I towarzystwa wypracowały łączny wynik finansowy brutto w wysokości 2 771 mln zł, wynik ten był o 815 mln zł niższy niż przed rokiem. W dziale II wynik w kwocie

2 291 mln zł był niższy o 574 mln zł. O pogorszeniu wyniku finansowego brutto tych towarzystw zdecydowały między innymi większe koszty działalności lokacyjnej.

Wynik zakładów ubezpieczeń zorganizowanych w formie spółek akcyjnych wyniósł 5 064 mln zł i zmniejszył się o 22,3%, a zakłady w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych zanotowały stratę brutto w wysokości 2,8 mln zł.

Podatek dochodowy obciążający ubezpieczycieli ogółem w wysokości 963 mln zł zwiększył się o 176 mln zł w porównaniu z 2015 r.

Na wynik finansowy netto w kwocie 4 099 mln zł złożył się wynik ubezpieczycieli w dziale I – 2 170 mln zł (niższy niż przed rokiem o 876 mln zł) i towarzystw w dziale II – 1 929 mln zł (niższy o 645 mln zł). Zyski netto wygoszparowało 41 towarzystw, z tego 18 w dziale I, 23 w dziale II, a stratę poniosło 20 zakładów ubezpieczeń, z tego 9 w dziale I oraz 11 w dziale II.

Suma bilansowa

Suma bilansowa zakładów ubezpieczeń ogółem na koniec grudnia 2016 r. wyniosła 185 141 mln zł (wzrost w ciągu roku o 2,4%), z tego na dział I przypadało 103 168 mln zł (wzrost o 0,2%), na dział II – 81 973 mln zł (o 5,2% więcej).

Suma bilansowa zakładów ubezpieczeń zorganizowanych w formie spółek akcyjnych na koniec grudnia 2016 r. wyniosła 181 026 mln zł (wzrost o 2,0%), a zakładów w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych – 4 114 mln zł (o 23,4% więcej niż w końcu 2015 r.). Na towarzystwa ubezpieczeń na życie przypadało 55,7% aktywów ogółem (spadek o 1,3 p. proc.), na towarzystwa ubezpieczeń majątkowych 44,3% (wzrost o 1,3 p. proc.).

Lokaty

Ważną pozycją aktywów dla zakładów ubezpieczeń są lokaty. Wartość lokat zakładów ubezpieczeń ogółem w końcu 2016 r. wyniosła 103 970 mln zł i zmniejszyły się w ciągu roku o 0,2%. Lokaty w ubezpieczeniach na życie spadły do 40 835 mln zł (o 2,2% mniej niż na początku 2016 r.), w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych wzrosły do poziomu 63 134 mln zł (o 1,1%).

W strukturze lokat zakładów ubezpieczeń w 2016 r. najwyższy udział, podobnie jak w poprzednim latach, odnotowano dla dłużnych papierów wartościowych i innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu (62,4%). Udział ten zwiększył się o 7,8 p. proc., a wartość lokat w dłużnych papierach wartościowych o stałej kwocie dochodu wyniosła 64 919 mln zł. W strukturze lokat zakładów ubezpieczeń „udziały, akcje oraz inne papiery wartościowe o zmiennej kwocie dochodu oraz jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne w funduszach inwestycyjnych” stanowiły 16,8% (spadek o 6,1 p. proc. w ciągu roku). Wartość tych aktywów wyniosła 17 501 mln zł, odnotowując spadek o 26,5% w ciągu roku. W dziale I zmniejszyły się lokaty w dłużne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu o 59,5 mln zł, a zwiększyły się lokaty w papiery o zmiennej kwocie dochodu (udziały, akcje, certyfikaty inwestycyjne) o 1 057 mln zł. W dziale II nastąpił wzrost wartości udziałów, akcji i papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu o 8 092 mln zł, a spadek

zaangażowania w papiery o zmiennej kwocie dochodu (udziały, akcje, certyfikaty inwestycyjne) o 7 368 mln zł.

Lokaty w jednostkach podporządkowanych stanowiły 12,8% wartości lokat ogółem. Wartość tych lokat w końcu 2016 r. wyniosła 13,261 mln zł, odnotowując poziom wyższy o 13,4% wobec 1 stycznia 2016 r. Utrzymało się, podobnie jak w poprzednich okresach sprawozdawczych, znacznie większe zaangażowanie ubezpieczycieli działu II w udziały i akcje w podmiotach podporządkowanych niż ubezpieczycieli działu I. Udziały i akcje w podmiotach podporządkowanych wyniosły 1 791 mln zł w dziale I i 10 958 mln zł w dziale II; wzrosły w zakładach ubezpieczeń na życie o 4,7%, a w towarzystwach majątkowych o 18,3%.

Spadek wartości odnotowano dla „pozostałych lokat finansowych”³⁴, których wartość zmniejszyła się o 32,1% w stosunku do początku 2016 r.

Tabl. 19. Główne pozycje bilansu zakładów ubezpieczeń

Wyszczególnienie	Dział I					Dział II				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	w mln zł									
Suma bilansowa	99 921	101 366	105 312	102 917	103 168	62 770	65 862	73 166	77 900	81 973
Wartości niematerialne i prawne	186	227	368	397	395	479	662	746	949	1 118
Lokaty, w tym papiery wartościowe:	49 283	45 464	45 178	41 766	40 835	51 762	53 525	59 116	62 429	63 134
o zmiennej kwocie dochodu	6 776	6 721	7 117	7 397	8 455	9 753	15 142	15 902	16 414	9 046
o stałej kwocie dochodu	30 799	28 400	29 674	27 489	27 430	26 290	25 327	26 141	29 397	37 490
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający	45 105	49 828	53 989	55 473	56 990	x	x	x	x	x
Należności	1 199	1 336	1 241	871	930	5 690	6 181	7 179	6 917	8 214
Kapitał własny, w tym:	14 769	12 787	12 983	12 435	12 220	21 410	20 756	21 580	21 660	21 980
podstawowy	2 926	3 150	2 989	2 913	2 916	2 595	2 636	2 650	2 699	3 200
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	81 114	83 731	86 563	86 521	87 357	40 051	43 134	46 451	51 073	55 288
Zobowiązania z tytułu depozytów reasekuratorów	1 194	433	168	147	165	1 485	1 419	1 372	1 127	1 421
Pozostałe zobowiązania i fundusze specjalne	2 079	3 018	3 779	2 541	2 148	3 605	4 501	8 158	9 719	9 782

Źródło: dane KNF, dane na 31.XII dla lat 2012, 2013, 2014, 2016, dane na 01.I.2016 dla 2015 r.

Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający

W dziale I oprócz lokat znaczącą pozycję miały aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdzie ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający. Wartość tej pozycji osiągnęła 56 990 mln zł (wzrost o 2,7%). Aktywa te stanowiły 55,2% sumy bilansowej zakładów ubezpieczeń na życie.

³⁴ Kategoria ta obejmuje: pożyczki zabezpieczone hipotecznie, pozostałe pożyczki, lokaty terminowe w instytucjach kredytowych, pozostałe lokaty oraz należności depozytowe od cedentów.

Należności

W dziale I wartość należności osiągnęła 930 mln zł w końcu 2016 r., co stanowiło 0,9% aktywów. W dziale II wartość należności była dziewięć razy wyższa niż w dziale I i wyniosła 8 214 mln zł w końcu 2016 r., osiągając 10,0% udział w aktywach. Wśród różnych rodzajów należności, pozycję największą pod względem wartościowym stanowią należności od ubezpieczających, czyli nieopłacone (zaległe) składki ubezpieczeniowe. Na możliwości zwiększonego powstawania składki zaległej, wpływających na różnicę poziomów tych należności w dziale I i II ma wpływ, m.in. charakter niektórych umów działu II dotyczących ubezpieczeń wymienionych w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych, czyli OC posiadacza pojazdu mechanicznego, OC rolnika oraz ubezpieczenia budynków rolniczych³⁵.

Kapitały własne

O bezpieczeństwie funkcjonowania zakładów ubezpieczeń, obok rezerw adekwatnych do przyjętego do ochrony ryzyka, decyduje dostosowany do wymogów ostrożnościowych poziom kapitałów (środków) własnych. Łącznie, na koniec grudnia 2016 r. kapitały te wyniosły ogółem 34 200 mln zł (wzrost o 0,3% w ciągu roku). Kapitały własne zakładów zorganizowanych w formie spółek akcyjnych wyniosły ogółem 33 053 mln zł (spadek o 0,9% w ciągu roku), a zakładów w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych – 1 147 mln zł (wzrost o 55,4%). Kapitał własny towarzystw na życie zmniejszył się do poziomu 12 220 mln zł (spadek o 1,7% w ciągu roku), a w firmach chroniących pozostałe ryzyka osobowe i majątkowe do 21 980 mln zł (wzrost o 1,5%). Kapitał podstawowy miał niższą wartość w dziale ubezpieczeń na życie (2 916 mln zł), niż w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych (3 200 mln zł).

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe

Główną pozycją pasywów były rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, które łącznie dla całego sektora ukształtowały się w końcu 2016 r. na poziomie 142 645 mln zł (wzrost o 3,7% w ciągu roku). Rezerwy te w zakładach w formie spółki akcyjnej wyniosły 139 858 mln zł (wzrost o 3,5%), a dla towarzystw ubezpieczeń wzajemnych 2 786 mln zł (wzrost o 11,0%). Rezerwy w zakładach ubezpieczeń na życie wyniosły 87 357 mln zł (wzrost o 836 mln zł). Największą wartość osiągnęła rezerwa ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający, wyniosła ona 56 968 mln zł (wzrost o 2,7%). Wartość rezerwy ubezpieczeń na życie w 2016 r. zmniejszyła się do 26 572 mln zł (spadek o 2,3%). Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w dziale I były kwotowo niewielkie, toteż ich wzrosty i spadki nie wywarły istotnego wpływu na wartość i stopę wzrostu rezerw w segmencie ubezpieczeń na życie. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w dziale II wyniosły 55 288 mln zł (wzrost o 8,3%), na co wpłynęło podwyższenie rezerwy składek i rezerwy na pokrycie ryzyka niewygasłego do wartości 22 442 mln zł (o 16,5%) oraz rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia do 31 603 mln zł (o 3,4%). Wartość udziału reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych była zróżnicowana w zależności od działu.

---

³⁵ Por. M. Rapkiewicz, *Wzrost należności zakładów ubezpieczeń*, Gazeta Ubezpieczeniowa, 26 października 2010 r.

Wskaźniki rentowności

Wskaźnik rentowności działalności technicznej w 2016 r. w dziale I wyniósł 12,7% i był wyższy w stosunku do wskaźnika działu II, który wyniósł 1,5%.

Wskaźnik rentowności sprzedaży w dziale I wyniósł 9,4% i zmniejszył się w stosunku do poprzedniego roku o 1,7 p. proc., natomiast w dziale II wyniósł 6,0% i zmniejszył się w stosunku do poprzedniego roku o 3,8 p. proc.

Wskaźnik rentowności aktywów (ROA)³⁶ ogółem obniżył się z 3,2% do 2,3%, w dziale I spadł z 2,9% do 2,2%, w dziale II z 3,5% do 2,4%.

Wskaźnik rentowności kapitałów własnych (ROE)³⁷ ogółem spadł z 16,7% do 12,2%, w dziale I obniżył się z 24,1% do 18,2%, w dziale II z 12,3% do 8,8%.

Wskaźniki efektywności

Szkodowość na udziale własnym zwiększyła się w ubezpieczeniach na życie z 70,9% w 2015 r. do 77,9% w 2016 r., a w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych z 63,0% do 64,3%.

Wskaźnik kosztów akwizycji w dziale ubezpieczeń na życie wyniósł 16,5% i spadł w stosunku do poprzedniego roku (o 0,7 p. proc.), w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych obniżył się do 22,1% (o 1,7 p. proc.).

Wskaźnik kosztów administracyjnych w dziale ubezpieczeń na życie wyniósł 7,2% i wzrósł w stosunku do poprzedniego roku (o 0,8 p. proc.), w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych obniżył się do 6,2% (o 0,5 p. proc.).

Tabl. 20. Wybrane wskaźniki rentowności i efektywności działalności ubezpieczeniowej

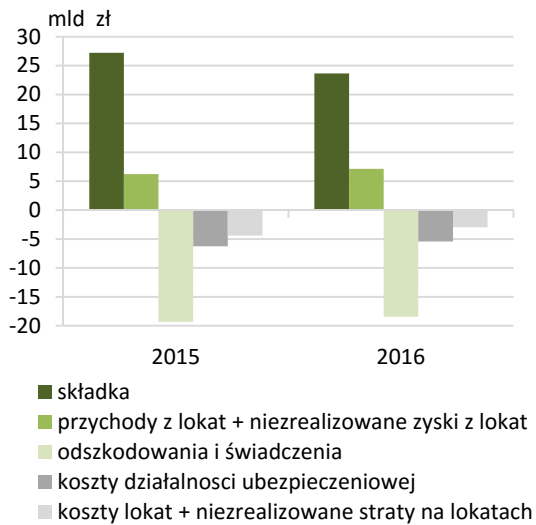
Wyszczególnienie	Dział I					Dział II				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
	w %									
Wskaźnik rentowności działalności technicznej	9,8	9,9	11,8	10,5	12,7	3,2	6,0	3,5	1,6	1,5
Wskaźnik rentowności sprzedaży	8,9	9,0	10,4	11,1	9,4	12,9	23,1	14,0	9,8	6,0
Wskaźnik rentowności kapitałów własnych	23,4	20,4	23,2	24,1	18,2	17,0	29,1	17,4	12,3	8,8
Wskaźnik rentowności aktywów	3,4	2,8	2,9	2,9	2,2	5,7	9,5	5,3	3,5	2,4
Współczynnik szkodowości na udziale własnym	72,0	74,5	71,1	70,9	77,9	64,0	60,8	62,4	63,0	64,3
Wskaźnik kosztów akwizycji	12,8	14,3	17,1	17,2	16,5	21,6	22,4	23,7	23,8	22,1
Wskaźnik kosztów administracyjnych	4,8	5,4	6,0	6,4	7,2	7,9	6,8	7,0	6,7	6,2

Źródło: dane KNF.

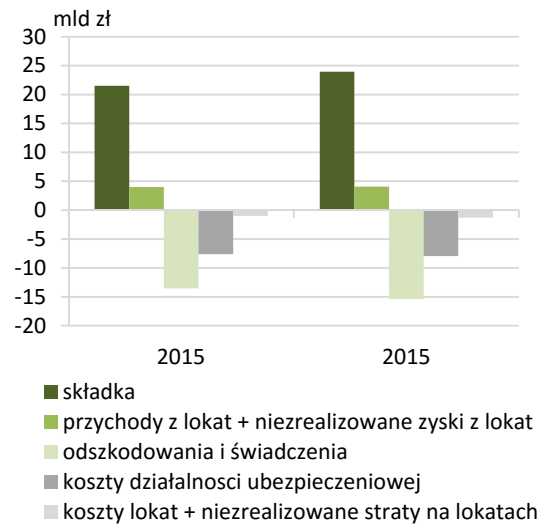
³⁶ Relacja wyniku finansowego netto do wartości aktywów.

³⁷ Relacja wyniku finansowego netto do wartości kapitałów własnych.

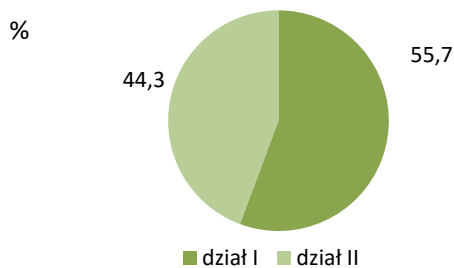
Wykres 43. Główne komponenty przychodów i kosztów w ubezpieczeniach działu I

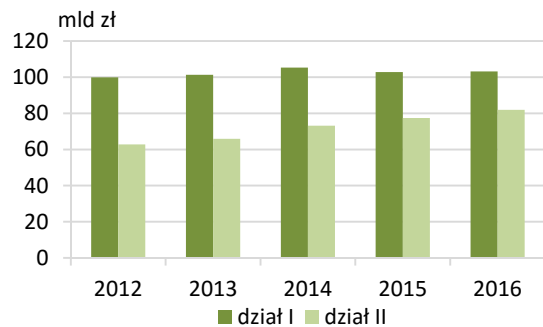
Wykres 44. Główne komponenty przychodów i kosztów w ubezpieczeniach działu II

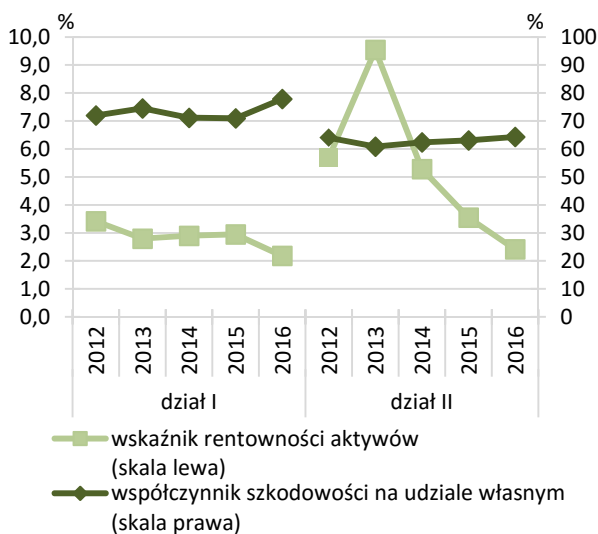
Wykres 45. Struktura sumy bilansowej zakładów ubezpieczeń w 2016 r.

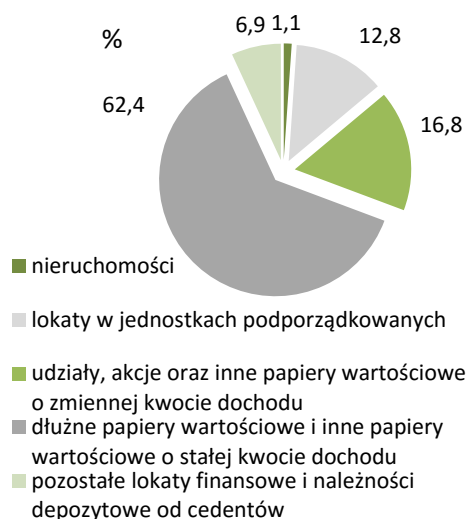
Wykres 46. Sumy bilansowe zakładów ubezpieczeń

Wykres 47. Wybrane wskaźniki rentowności i efektywności

Wykres 48. Struktura lokat zakładów ubezpieczeń ogółem

Źródło: dane KNF.

PODSUMOWANIE

Zakłady ubezpieczeń od początku 2016 r. pracowały w warunkach funkcjonowania nowej ustawy ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, która wdrożyła zasady działania zawarte w dyrektywie unijnej „Wypłacalność II”.

Mimo trudnego okresu dla zakładów ubezpieczeń, nastąpił w ostatnim roku wzrost liczby towarzystw ubezpieczeń majątkowych z przeważającym kapitałem krajowym o 5 jednostek.

Suma bilansowa zakładów ubezpieczeń wzrosła od początku 2016 r. łącznie o 2,4% do 185,1 mld zł.

Składka przypisana brutto ogółem wzrosła do 55,9 mld zł, podobnie jak zwiększyła się wartość składki przypadająca na jednego mieszkańca, która wyniosła 1 458 zł. Relacja składki przypisanej brutto do PKB pozostała na tym samym poziomie co w 2015 r., czyli 3,0%.

Wynik techniczny ogółem wyniósł 3,3 mld zł, a jego poziom był niższy niż w latach 2012-2014. Wpływ na to miała zanotowana, podobnie jak w 2015 r., rekordowa w ostatnich latach strata techniczna w grupie 10 (ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych) w wysokości 1,1 mld zł.

Zysk netto w 2016 r. osiągnął 4,1 mld zł i obniżył się o 18,1%, na co wpłynął spadek przychodów i wzrost kosztów. Był to najniższy wynik finansowy ubezpieczeń ostatnich 12 lat. Wynik finansowy zmniejszył się w obu działach, przy czym obniżka przychodów i kosztów wystąpiła w dziale ubezpieczeń na życie, a w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych odnotowano zwiększenie zarówno przychodów jak i kosztów.

SUMMARY

Insurance companies since the beginning of 2016 they have been working under the terms of the new insurance and reinsurance law, which has implemented the principles of operation set out in the EU Solvency II Directive.

Despite the complicated period in which they came to act, the number of non-life insurance companies with the predominant domestic capital increased in the last year.

The total balance sheet of insurance companies has increased by 2.4% to PLN 185.1 bn since the beginning of the year.

Total gross written premiums increased to PLN 55.9 bn, as well as the value of premium per capita, which amounted to PLN 1,458. The ratio of gross written premium to GDP (penetration) remained at the same level as in 2015, i.e. 3.0%.

The total technical result amounted to PLN 3.3 bn, and its level was lower than in the years 2012-2014. This was due to the record-breaking loss of technical result in Group 10 (motor vehicle liability arising out of the possession of land vehicles) in the history of Polish insurance industry of PLN 1.1 bn.

The total net profit of insurance companies in 2016 reached PLN 4.1 bn and decreased by 18.1%, which resulted from decline in the income and increase in the cost. This was the lowest financial result of insurance industry for the last 12 years. The net profit decreased in both divisions, the decrease in income and costs occurred in the life insurance companies,, while the increase in both income and costs in the non-life insurance companies was noted.

SPIS TABEL

LIST OF TABLES

TABL. 1. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W UBEZPIECZENIACH GOSPODARCZYCH NA ŚWIECIE.....	8
TABL. 2. LICZBA KRAJOWYCH ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ NA RYNKU WEWNĘTRZNYM W KRAJACH UE.....	12
TABL. 3. LICZBA PRACOWNIKÓW ETATOWYCH W KRAJOWYCH ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ W KRAJACH UE.....	13
TABL. 4. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO OGÓŁEM NA RYNKU WEWNĘTRZNYM W KRAJACH UE.....	14
TABL. 5. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO UBEZPIECZEŃ <i>LIFE</i> NA RYNKU WEWNĘTRZNYM W KRAJACH UE.....	15
TABL. 6. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO <i>NON-LIFE</i> NA RYNKU WEWNĘTRZNYM W KRAJACH UE.....	16
TABL. 7. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W GRUPACH UBEZPIECZEŃ DZIAŁU <i>NON-LIFE</i> W KRAJACH UE.....	17
TABL. 8. LOKATY ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ W UE.....	22
TABL. 9. SKALA WPŁYWU (KONTRYBUCJE) POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII NA WZROST REALNY PKB (CENY STAŁE ŚREDNIOROCZNE ROKU POPRZEDNIEGO).....	23
TABL. 10. KAPITAŁ ZAGRANICZNY W POLSKIM SEKTORZE UBEZPIECZEŃ WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA W 2016 R.....	33
TABL. 11. DYNAMIKA I STRUKTURA KONCENTRACJI SKŁADKI.....	34
TABL. 12. POLISY I WYPŁATY W DZIALE I WEDŁUG GRUP UBEZPIECZEŃ.....	37
TABL. 13. SKŁADKI PRZYPISANE BRUTTO I ŚWIADCZENIA WYPŁACONE BRUTTO W DZIALE I WEDŁUG GRUP.....	38
TABL. 14. POLISY I WYPŁATY W DZIALE II WEDŁUG GRUP UBEZPIECZEŃ.....	40
TABL. 15. SKŁADKI PRZYPISANE BRUTTO I ODSZKODOWANIA WYPŁACONE BRUTTO W DZIALE II WEDŁUG GRUP.....	41
TABL. 16. SKŁADKI PRZYPISANE BRUTTO W WYBRANYCH SEKTORACH GOSPODARKI W DZIALE II WEDŁUG GRUP.....	42
TABL. 17. GŁÓWNE KOMPONENTY TECHNICZNEGO RACHUNKU UBEZPIECZEŃ.....	44
TABL. 18. WYBRANE ELEMENTY OGÓLNEGO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ.....	45
TABL. 19. GŁÓWNE POZYCJE BILANSU ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ.....	47
TABL. 20. WYBRANE WSKAŹNIKI RENTOWNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI DZIAŁALNOŚCI UBEZPIECZENIOWEJ.....	49

SPIS WYKRESÓW

LIST OF CHARTS

WYKRES 1. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W UBEZPIECZENIACH GOSPODARCZYCH NA ŚWIECIE.....	10
WYKRES 2. ROZKŁAD ZBIORU SKŁADKI W 2016 R.....	10
WYKRES 3. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W UBEZPIECZENIACH <i>LIFE</i> I <i>NON-LIFE</i> W GRUPACH PAŃSTW.....	10
WYKRES 4. UDZIAŁ WYBRANYCH KRAJÓW UE W LICZBIE ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ, LICZBIE ETATÓW I SKŁADCE PRZYPISANEJ BRUTTO W 2015 R.....	11
WYKRES 5. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W KRAJACH UE.....	19
WYKRES 6. STRUKTURA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO W UE I W POLSCE W 2015 R.....	19
WYKRES 7. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W KRAJACH UE W 2015 R. (W SKALI LOGARYTMICZNEJ).....	19
WYKRES 8. STRUKTURA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO W DZIALE <i>NON-LIFE</i> W KRAJACH UE.....	19
WYKRES 9. STOPA WZROSTU SKŁADKI DZIAŁU II W UE I W POLSCE W 2015 R. W STOSUNKU DO 2006 R.....	19
WYKRES 10. DYNAMIKA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO W DZIALE <i>NON-LIFE</i> W KRAJACH UE (ANALOGICZNY OKRES POPRZEDNIEGO ROKU = 100).....	20
WYKRES 11. SKŁADKA <i>PER CAPITA</i> W KRAJACH UE W 2015 R.....	20
WYKRES 12. RELACJA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO DO PKB W KRAJACH UE W 2015 R.....	20
WYKRES 13. STRUKTURA LOKAT UBEZPIECZYCIELI W WYBRANYCH KRAJACH UE W 2015 R.....	21
WYKRES 14. SKALA WPŁYWU SALDA OBROTÓW Z ZAGRANICĄ I POPYTU KRAJOWEGO NA WZROST REALNY PKB.....	28
WYKRES 15. PRZECIĘTNE ZATRUDNIENIE W GOSPODARCE NARODOWEJ ORAZ W SEKCJI K PKD-2007.....	28
WYKRES 16. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA UBEZPIECZENIA W 2016 R. NA OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH WEDŁUG GRUP SPOŁECZNO-EKONOMICZNYCH.....	28

WYKRES 17. KONIUNKTURA W DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ I UBEZPIECZENIOWEJ.....	28
WYKRES 18. ZMIANA CEN TRANSAKCYJNYCH MIESZKAŃ NA RYNKU PIERWOTNYM I WTÓRNYM ZA 1 M ²	29
WYKRES 19. DYNAMIKA AKCJI KREDYTOWEJ BANKÓW.....	29
WYKRES 20. STRUKTURA WALUTOWA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH (UDZIAŁ W CAŁKOWITEJ WARTOŚCI KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH).....	29
WYKRES 21. PRZEWOZY ŁADUNKÓW W TRANSPORCIE SAMOCHODOWYM	30
WYKRES 22. LICZBA ZAREJESTROWANYCH POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH	30
WYKRES 23. LUDNOŚĆ I WSKAŹNIKI RUCHU LUDNOŚCI.....	30
WYKRES 24. LICZBA OSÓB ZABITYCH I RANNYCH ORAZ LICZBA WYPADKÓW DROGOWYCH.....	30
WYKRES 25. STRUKTURA AKTYWÓW INSTYTUCJI FINANSOWYCH	30
WYKRES 26. KAPITAŁ ZAGRANICZNY ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ WEDŁUG KRAJÓW POCHODZENIA W 2016 R. .	35
WYKRES 27. UDZIAŁ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W KAPITALE PODSTAWOWYM UBEZPIECZYCIELI.....	35
WYKRES 28. UDZIAŁ KAPITAŁU ZAGRANICZNEGO W SUMIE BILANSOWEJ, LOKATACH, KAPITALE WŁASNYM I REZERWACH TECHNICZNO-UBEZPIECZENIOWYCH UBEZPIECZYCIELI OGÓŁEM	35
WYKRES 29. KONCENTRACJA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO W PIĘCIU NAJWIĘKSZYCH ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ W 2016 R.	36
WYKRES 30. STRUKTURA ZBIORU SKŁADKI WEDŁUG DZIAŁÓW UBEZPIECZEŃ	36
WYKRES 31. RELACJA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO DO PKB (WSKAŹNIK PENETRACJI)	36
WYKRES 32. PRZECIĘTNA SKŁADKA <i>PER CAPITA</i> W POLSCE.....	36
WYKRES 33. STRUKTURA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO W UBEZPIECZENIACH BEZPOŚREDNICH DZIAŁU I W 2016 R.....	39
WYKRES 34. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W UBEZPIECZENIACH DZIAŁU I	39
WYKRES 35. ŚWIADCZENIA WYPŁACONE BRUTTO W UBEZPIECZENIACH DZIAŁU I.....	39
WYKRES 36. LICZBA UBEZPIECZONYCH OSÓB W UBEZPIECZENIACH DZIAŁU I (W SKALI LOGARYTMICZNEJ)	39
WYKRES 37. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W UBEZPIECZENIACH DZIAŁU II	43
WYKRES 38. ODSZKODOWANIA WYPŁACONE BRUTTO W UBEZPIECZENIACH DZIAŁU II	43
WYKRES 39. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO DZIAŁU II – GOSPODARSTWA DOMOWE	43
WYKRES 40. STRUKTURA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO DZIAŁU II – GOSPODARSTWA DOMOWE	43
WYKRES 41. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO DZIAŁU II – PRZEDSIĘBIORSTWA	43
WYKRES 42. STRUKTURA SKŁADKI PRZYPISANEJ BRUTTO DZIAŁU II – PRZEDSIĘBIORSTWA	43
WYKRES 43. GŁÓWNE KOMPONENTY PRZYCHODÓW I KOSZTÓW W UBEZPIECZENIACH DZIAŁU I.....	50
WYKRES 44. GŁÓWNE KOMPONENTY PRZYCHODÓW I KOSZTÓW W UBEZPIECZENIACH DZIAŁU II.....	50
WYKRES 45. STRUKTURA SUMY BILANSOWEJ ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ W 2016 R.	50
WYKRES 46. SUMY BILANSOWE ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ	50
WYKRES 47. WYBRANE WSKAŹNIKI RENTOWNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI.....	50
WYKRES 48. STRUKTURA LOKAT ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ OGÓŁEM	50

UWAGI METODYCZNE

1. Dane źródłowe o rynku ubezpieczeń z lat 2012-2016 pochodzą z zatwierdzonych przez audytorów sprawozdań finansowych firm ubezpieczeniowych. Dane te gromadzi i przetwarza na własne potrzeby Urząd Komisji Nadzoru Finansowego i zgodnie z programem badań statystycznych statystyki publicznej, część zbiorów udostępnia w zagregowanej formie Głównemu Urzędowi Statystycznemu, m.in. w celu opracowania niniejszej publikacji³⁸.
2. Tablice prezentują dane dotyczące krajowych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji według wartości nominalnych i polskich standardów rachunkowości. Aktywa i pasywa według stanu na dzień 31.12.2015 przedstawiono na dzień 01.01.2016, dla pozostałych lat – na dzień 31.12.

METHODICAL NOTES

1. *Source data regarding insurance market 2012-2016 come from financial statements of insurance companies approved by auditors. The Polish Financial Supervision Authority gathers and converts these data for its own purposes. According to programme of statistical surveys of official statistics, the PFSA makes part of data set accessible in aggregated form for The Central Statistical Office, for instance in order to elaborate the present publication.*
2. *Tables are based on data from polish insurance companies, the figures are presented in nominal terms and Polish Financial Reporting Standards. Assets and Liabilities as of 2015.12.31 are presented as of 2016.01.01, for the other years - as of 31.12.*

---

³⁸ Niniejszą publikację opracowano na podstawie danych za 2016 r. otrzymanych 31 sierpnia 2017 r. z Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego.

SŁOWNICZEK POJĘĆ

Agent ubezpieczeniowy – przedsiębiorca wykonujący działalność agencyjną na podstawie umowy zawartej z zakładem ubezpieczeń i wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych, upoważniony do stałego zawierania umów ubezpieczenia w imieniu i na rzecz danego zakładu ubezpieczeń.

Działalność ubezpieczeniowa – wykonywanie czynności ubezpieczeniowych związanych z oferowaniem i udzielaniem ochrony na wypadek ryzyka wystąpienia skutków zdarzeń losowych, w zakresie poszczególnych grup ubezpieczeń.

Działy ubezpieczeń – ze względu na przedmiot objęty ochroną, ubezpieczenia dzieli się na dwa działy: dział I – ubezpieczenia na życie i dział II – pozostałe ubezpieczenia osobowe i ubezpieczenia majątkowe. W obrębie poszczególnych działów wydziela się grupy ryzyka.

Kapitał podstawowy – obejmuje kapitał akcyjny w zakładach ubezpieczeń działających w formie spółek akcyjnych oraz kapitał zakładowy w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych.

Kapitał własny – suma wszystkich środków oddanych zakładowi do dyspozycji przez jego akcjonariuszy/udziałowców. Na kapitał własny składają się: kapitał podstawowy (krajowy i zagraniczny), należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna), akcje własne (wielkość ujemna), kapitał (fundusz) zapasowy, kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, pozostałe kapitały rezerwowe, zysk (strata) z lat ubiegłych oraz zysk (strata) netto.

Koszty – obejmują: odszkodowania i świadczenia na udziale własnym z uwzględnieniem zmiany stanu rezerw, zmiany stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, premie i rabaty dla ubezpieczonych na udziale własnym łącznie ze zmianą stanu rezerw, koszty działalności ubezpieczeniowej; pozostałe koszty techniczne na udziale własnym, koszty działalności lokacyjnej; zmiany stanu rezerw na wyrównanie szkodowości (ryzyka), pozostałe koszty operacyjne.

Koszty administracyjne – obejmują koszty zarządu i administracji oraz wszelkie koszty o charakterze ogólnym związane z działalnością ubezpieczeniową i reasekuracyjną, m.in.: koszty utrzymania biur, pocztowe i telekomunikacyjne, koszty usług obcych, koszty zużycia energii, materiałów, amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, wynagrodzenia wraz z narzutami, koszty podróży służbowych.

Koszty akwizycji – obejmują wszelkie koszty bezpośrednio związane z zawieraniem umów ubezpieczenia oraz zainkasowaniem składki (prowinizje pośredników, koszty badań lekarskich oraz ekspertyz i atestów przy ocenie ryzyka ubezpieczeniowego) oraz pośrednie, w tym koszty reklamy i promocji produktów ubezpieczeniowych oraz koszty ogólne związane z badaniem wniosków i wystawianiem polis.

Koszty działalności ubezpieczeniowej – obejmują sumę kosztów akwizycji i kosztów administracyjnych pomniejszoną o otrzymane prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów.

Liczba umów/polis – to liczba wszystkich polis aktywnych (czynnych) na koniec okresu sprawozdawczego. Jedna polisa może obejmować jedno ubezpieczenie (np. OC komunikacyjne) lub kilka rodzajów ubezpieczeń (np. OC rolników, ubezpieczenie budynków rolnych, ubezpieczenie upraw i zwierząt). Polisy grupowe, obejmują większą liczbę osób. Zgodnie z przepisami Ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 22 maja 2003 r. ubezpieczyciele na życie mogą zawierać ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe (grupa 5 działu I) wyłącznie jako uzupełnienie ubezpieczeń z grup 1-4.

Liczba wypłaconych odszkodowań i świadczeń – ilość wypłaconych przez ubezpieczycieli kwot w związku z zaistniałym zdarzeniem (np. urodzeniem dziecka, wypadkiem) objętym wcześniej wykupionym ubezpieczeniem. Jest to liczba wypłat w roku kalendarzowym. Wypłaty związane z danym wypadkiem na rzecz jednego podmiotu z określonego tytułu liczy się jako jedna wypłata.

Odszkodowania i świadczenia brutto – odszkodowania i świadczenia przed uwzględnieniem udziału reasekuratorów.

Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym – obejmują wszelkie wypłaty z tytułu odszkodowań i świadczeń za szkody i wypadki łącznie z wszelkimi kosztami likwidacji szkód. Pozycja obejmuje również odszkodowania z tytułu koasekuracji, w części przypadającej na udział ubezpieczyciela oraz rozliczone przez cedentów odszkodowania z tytułu reasekuracji czynnej.

Osoby fizyczne – osoby nieprowadzące działalności gospodarczej (krajowe i zagraniczne), łącznie z indywidualnymi gospodarstwami rolnymi.

Otrzymane prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów – kwoty przekazywane ubezpieczycielowi przez reasekuratora w celu współfinansowania kosztów pozyskania ubezpieczenia będącego przedmiotem reasekuracji.

Polisa/umowa ubezpieczeniowa – dokument wystawiony przez zakład ubezpieczeń potwierdzający zawarcie umowy ubezpieczenia; określa się w niej przede wszystkim kto i co ubezpiecza, sumę ubezpieczenia, okres ubezpieczenia oraz wysokość składki.

Pozostałe koszty i przychody operacyjne – koszty i przychody nie związane bezpośrednio ze zwykłą działalnością ubezpieczyciela, a w szczególności koszty i przychody związane ze: sprzedażą, likwidacją lub nie planowymi odpisami amortyzacyjnymi środków trwałych; odpisaniem inwestycji, które nie dały zamierzonego efektu gospodarczego; likwidacją wartości niematerialnych i prawnych; odpisaniem należności i zobowiązań przedawnionych, umorzonych, nieściągalnych; utworzeniem i rozwiązaniem rezerw, z wyjątkiem dotyczących operacji finansowych; odpisami aktualizującymi wartość zapasów rzeczowych składników majątku obrotowego; zapłatą lub otrzymaniem odszkodowań, kar i grzywien, otrzymaniem lub przekazaniem darowizn; otrzymaniem dotacji, subwencji i dopłat na inne cele niż nabycie lub wytworzenie środków trwałych, wykonanie prac rozwojowych.

Pozostałe koszty techniczne – w zakresie ubezpieczeń bezpośrednich i reasekuracji czynnej – w szczególności zalicza się następujące koszty:

- wpłaty na Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny;
- wpłaty na pokrycie kosztów nadzoru;
- wpłaty na pokrycie kosztów działalności Polskiej Izby Ubezpieczeń;
- wydatki poniesione na cele prewencyjne, mające na celu zapobieganie powstawaniu szkód i ograniczenia ich rozmiarów;
- wpłaty na rzecz Związku Ochotniczej Straży Pożarnej;
- pozostałe koszty techniczne.

Pozostałe przychody techniczne – przychody, których źródłem są m.in.:

- w zakresie ubezpieczeń bezpośrednich: opłaty za cesję; wpłaty za wystawienie certyfikatów, zaświadczenia duplikatów dowodu ubezpieczenia, odsetki za nieterminowe opłacenie składek ubezpieczeniowych (w przypadku ubezpieczeń obowiązkowych), bądź też nieterminowe opłacenie poszczególnych rat (w przypadku rozłożenia składki ubezpieczeniowej na raty), różne opłaty manipulacyjne;
- w zakresie reasekuracji czynnej: odsetki od depozytów zatrzymanych przez cedentów i odsetki karne przewidziane umową za nieterminowe regulowanie sald.

Pozostałe podmioty – podmioty, które nie zaklasyfikowano ani do „osób fizycznych”, ani do „przedsiębiorstw” (np. fundacje, stowarzyszenia, jednostki budżetowe, itp.).

Przychody – obejmują: składkę zarobioną na udziale własnym, przychody z lokat, pozostałe przychody techniczne na udziale własnym, pozostałe przychody operacyjne.

Reasekuracja – przeniesienie pomiędzy ubezpieczycielami całości lub części ryzyka z tytułu umów ubezpieczeniowych. Polega to na przekazaniu reasekuratorowi części składek zebranych przez zakład ubezpieczeń z tytułu ubezpieczenia podlegającego reasekuracji oraz pokrywaniu przez reasekuratora przypadającej na niego części świadczeń z tytułu ubezpieczeń objętych ochroną reasekuracyjną.

Reasekuracja czynna – przejęcie przez zakład ubezpieczeń ryzyka od innego zakładu ubezpieczeniowego.

Reasekuracja bierna – przeniesienie (cesja) przez ubezpieczyciela prowadzącego działalność ubezpieczeniową w zakresie ubezpieczeń bezpośrednich, części ryzyk wynikających z zawartych umów ubezpieczeniowych na ubezpieczyciela prowadzącego działalność reasekuracyjną (reasekuratora). Dzięki podziałowi ryzyka zakład ubezpieczeniowy rozszerza swoje możliwości mogąc przyjmować większe ryzyka.

Regres ubezpieczeniowy – roszczenie regresowe, jakie przysługuje zakładowi ubezpieczeń wobec osób trzecich odpowiedzialnych za szkody, z tytułu których zakład ubezpieczeń wypłacił ubezpieczonemu odszkodowanie.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia – zobowiązanie ubezpieczyciela wobec ubezpieczonych z tytułu powstałych w danym okresie szkód. Rezerwa tworzona jest w wysokości

odpowiadającej ustalonej lub przewidywanej ostatecznej wartości przyszłych wypłat odszkodowań i świadczeń związanych z zaistniałymi szkodami, powiększonej o koszty likwidacji szkód.

Rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego – rezerwę przeznacza się na pokrycie przyszłych szkód, świadczeń i kosztów wynikających z zawartych umów ubezpieczenia. W ubezpieczeniach działu II stanowi ona różnicę pomiędzy przewidywaną wartością przyszłych odszkodowań, świadczeń i kosztów, a sumą wielkości rezerwy składek oraz przewidywalnych przyszłych składek. W ubezpieczeniach działu I rezerwę tę ustala się metodami aktuarialnymi.

Rezerwa składek – tworzona jako składka przypisana przypadająca na następne okresy sprawozdawcze, proporcjonalnie do okresu, na jaki składka została przypisana i/lub przewidywanego ryzyka w następnych okresach sprawozdawczych.

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe – rezerwy, które powinny zapewnić pełne pokrycie wszelkich bieżących i przyszłych zobowiązań, jakie mogą wyniknąć z zawartych umów ubezpieczenia. Na rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe składają się: rezerwa składek, rezerwa na ryzyka niewygasłe, rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia, rezerwa na wyrównanie szkodowości (ryzyka), rezerwa w dziale ubezpieczeń na życie, rezerwa gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający, rezerwa na premie i rabaty dla ubezpieczonych, pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe.

Składka ubezpieczeniowa – należność, którą ubezpieczający lub ubezpieczony jest zobowiązany zapłacić zakładowi ubezpieczeń za świadczenie ochrony ubezpieczeniowej w ciągu określonego okresu ubezpieczenia.

Składka przypisana brutto – kwoty składek brutto należne z tytułu zawartych w okresie sprawozdawczym umów ubezpieczenia, niezależnie od tego, czy kwoty te opłacono.

Składka zarobiona brutto – składka przypisana brutto z tytułu umów ubezpieczenia należna w okresie sprawozdawczym pomniejszona (lub powiększona) o zmiany stanu rezerw składek oraz rezerw na ryzyko niewygasłe brutto.

Składka zarobiona na udziale własnym – składka zarobiona pomniejszona o udział reasekuratorów w składce oraz pomniejszona (lub powiększona) o udział reasekuratorów w zmianie stanu rezerw.

Średnioroczna liczba pracujących – suma liczby pracujących w osobach na koniec każdego miesiąca sprawozdawczego dzielona przez liczbę miesięcy, za które sporządzono zestawienia.

Średnioroczne zatrudnienie – suma stanu zatrudnienia na koniec każdego miesiąca sprawozdawczego dzielona przez liczbę miesięcy, za które sporządzane jest zestawienie.

Techniczny rachunek ubezpieczeń – sprawozdanie finansowe ubezpieczycieli sporządzane wyłącznie z ich działalności ubezpieczeniowej. Wynik osiągnięty na podstawie tego sprawozdania to wynik techniczny, który przenoszony jest do ogólnego rachunku wyników (tj. rachunku wyników z całokształtu działalności ubezpieczycieli), w celu ustalenia wyniku finansowego brutto i netto. Inny rachunek techniczny obowiązani są sporządzać ubezpieczyciele na życie, a inny pozostali ubezpieczyciele.

Towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych – towarzystwo ubezpieczające swoich członków na zasadzie wzajemności. Uzyskanie członkostwa musi być związane z zawarciem umowy ubezpieczenia. Działalność towarzystwa musi być rentowna, ale nienastawiona na osiągnięcie zysku.

Ubezpieczenie bezpośrednie – ubezpieczenie wynikające z umów zawartych pomiędzy ubezpieczycielem a ubezpieczającym, bez względu na fakt pośredniczenia osób trzecich w zawarciu tych umów.

Ubezpieczenie grupowe – ubezpieczenie polegające na objęciu ochroną ubezpieczeniową większej liczby osób. Ubezpieczyciel wystawia jedną polisę. W przypadku, gdy osoba fizyczna miała zawartą umowę ubezpieczeniową grupową, a następnie w tym samym okresie sprawozdawczym zmieniła ją na indywidualną, to aby nie dublować danych, wykazano ją tylko raz, tzn. jako posiadającą ubezpieczenie grupowe.

Ubezpieczenia indywidualne – ubezpieczenia zawierane bezpośrednio przez indywidualnego zainteresowanego, niezależnie np. od ubezpieczenia grupowego zawartego w pracy.

Ubezpieczenia majątkowe – przedmiotem ubezpieczenia jest określona wartość majątkowa (przedmiotu, obiektu, materiałów, itp.) lub ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej.

Ubezpieczenia obowiązkowe – ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej podmiotu lub ubezpieczenie mienia, jeśli ustawa nakłada obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia.

Ubezpieczenia osobowe – przedmiotem ubezpieczenia jest życie, zdrowie lub zdolność do pracy.

Ubezpieczyciele na życie – podmioty prowadzące ubezpieczenia na życie (dział I z załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 maja 2003 r.).

Ubezpieczyciele majątkowi – podmioty prowadzące pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe (dział II z załącznika do ustawy o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 maja 2003 r.).

Ubezpieczyciele z przewagą kapitału zagranicznego – ubezpieczyciele, dla których udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym wynosi więcej niż 50%.

Udział reasekuratorów w składce – przekazane reasekuratorom składki z tytułu umowy reasekuracyjnej.

Udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach – otrzymane od reasekuratorów odszkodowania i świadczenia z tytułu umowy reasekuracyjnej.

Wynik finansowy brutto – różnica pomiędzy przychodami a kosztami, skorygowana o saldo zysków i strat nadzwyczajnych (wynik dodatni jest zyskiem brutto, a ujemny stratą brutto).

Wynik finansowy netto – wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych i płatności z nim zrównanych na podstawie odrębnych przepisów.

Wynik z działalności operacyjnej – różnica pomiędzy przychodami a kosztami.

Wynik techniczny – wynik z działalności ubezpieczeniowej bez uwzględnienia przychodów i kosztów działalności lokacyjnej.

Zatrudnieni – do zatrudnionych zalicza się osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru lub mianowania, z wyjątkiem osób zatrudnionych poza granicami kraju, przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych w wymiarze powyżej 3 miesięcy.

WSKAŹNIKI

WSKAŹNIKI RENTOWNOŚCI:

Wskaźnik rentowności działalności technicznej – (Wynik techniczny / składka zarobiona na udziale własnym) * 100%

Wskaźnik rentowności działalności lokacyjnej – (Dochody z lokat / średnia wartość lokat bilansowych) * 100%

Wskaźnik rentowności sprzedaży – (Wynik finansowy netto / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik rentowności kapitałów własnych (ROE) – (Wynik finansowy netto / kapitały własne) * 100%

Wskaźnik rentowności majątku (ROA) – (Wynik finansowy netto / aktywa) * 100%

WSKAŹNIKI SPRAWNOŚCI DZIAŁANIA:

Dynamika składki przypisanej brutto – (Składka przypisana brutto w badanym okresie / składka przypisana brutto w poprzednim okresie) * 100%

Dynamika składki przypisanej na udziale własnym – (Składka przypisana na udziale własnym w badanym okresie / składka przypisana na udziale własnym w poprzednim okresie) * 100%

Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto – (Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto w badanym okresie / odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto w poprzednim okresie) * 100%

Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych na udziale własnym – (Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym w badanym okresie / odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym w poprzednim okresie) * 100%

Stopa rezerw technicznych – (Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

Wskaźnik zabezpieczenia wypłat odszkodowań i świadczeń – (Fundusz ubezpieczeniowy + kapitały własne / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

Rezerwa składki brutto do składki przypisanej brutto – (Rezerwa składek brutto / składka przypisana brutto) * 100%

Rezerwa ubezpieczeń na życie do składki przypisanej na udziale własnym – ((Rezerwa ubezpieczeń na życie na udziale własnym + rezerwa dla ubezpieczeń na życie, jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający na udziale własnym) / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia do odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto – (Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia / odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto) * 100%

Wskaźnik rotacji majątku – (Składka przypisana brutto / średnia wartość aktywów) * 100%

Wskaźnik przychodowości kapitałów własnych – (Składka przypisana na udziale własnym / kapitały własne) * 100%

Dynamika lokat – (Lokaty bilansowe na koniec badanego okresu / lokaty bilansowe na początek badanego okresu) * 100%

Udział lokat w składce przypisanej na udziale własnym – (Lokaty bilansowe / składka przypisana brutto na udziale własnym) * 100%

Ogólny wskaźnik poziomu lokat – (Lokaty bilansowe / (kapitały własne + fundusz ubezpieczeniowy)) * 100%

Współczynnik szkodowości brutto – ((Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto + zmiana stanu rezerw na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia brutto) / składka zarobiona brutto) * 100%

Współczynnik szkodowości na udziale własnym – (Odszkodowania i świadczenia / składka zarobiona na udziale własnym) * 100%

Wskaźnik kosztów akwizycji – (Koszty akwizycji / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik kosztów administracyjnych – (Koszty administracyjne / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik kosztów działalności ubezpieczeniowej – (Koszty działalności ubezpieczeniowej / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik kosztów technicznych na udziale własnym – ((Koszty działalności ubezpieczeniowej + pozostałe koszty techniczne na udziale własnym) / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

WSKAŹNIKI WSPÓŁZALEŻNOŚCI:

Wskaźnik zatrzymania składki – (Składka przypisana na udziale własnym / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik zatrzymania odszkodowań i świadczeń – (Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym / odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto) * 100%

Wskaźnik zatrzymania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych – (Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym / rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto) * 100%

VOCABULARY

Acquisition costs – include all costs directly connected with the conclusion of insurance contracts and collection of premiums (broker commissions, costs of medical examination, expertise and approval connected with the assessment of the insurance risk) and indirect costs, including the costs of advertising and promoting the insurance products and overhead costs connected with the examination of applications and issue of policies.

Administrative expenses – include the costs of management and administration and all costs of a general nature connected with the insurance and reinsurance activity, among other costs: office costs, postal and telecommunication costs, costs of outsourced services, costs of energy used, usage of materials, depreciation of tangible and intangible assets, costs of remuneration with surcharges, costs of business travel.

Capital and reserves – a sum of all capitals put at the company's disposal by its shareholders. The equity capital consists of: subscribed capital (domestic and foreign), called-up subscribed capital (negative value), own shares (negative value), reserve capital (fund), revaluation capital (fund), other reserve capital, profit (loss) from previous years and net profit (loss).

Claims paid-net of reinsurance – include all the payments on account of claims and benefits for damages and accidents including all costs of loss adjustment. The item also includes all claims on account of coinsurance and reinsurance accepted, in a portion falling on the share of the insurer.

Compulsory insurance – third-person liability insurance or property insurance, if the Law imposes a duty to conclude the insurance contract.

Costs – include: claims incurred including change in provisions, net of reinsurance, change in other technical provisions-net of reinsurance, bonuses and rebates including change in provisions-net of reinsurance, net operating expenses, other technical charges-net of reinsurance, investment charges, change in equalization provision, other operating expenses.

Direct insurance – insurance resulting from contracts concluded between the insurer and the insured, regardless of the fact of agency in the conclusion of contracts.

Division (Branch) of insurance – the insurance is split into two divisions in respect of the object covered by the insurance: division I – life insurance and division II – non-life insurance.

Earned premiums – gross earned premiums reduced by outward reinsurance premiums and reduced (or increased) by reinsurers' share in change of provision for unearned premiums.

Gross claims – claims before taking into account the share of reinsurers.

Gross earned premium – a gross premium written on account of the insurance contracts due within the reporting period, reduced (or increased) by the change of the state of the gross provision for unexpired risk or premium provision.

Gross profit/loss – difference between the income and costs, adjusted by the extraordinary profit and loss balance (positive result is a gross profit, negative result is a gross loss).

Gross written premium – amounts of gross premiums due on account of insurance contracts concluded within the reporting period, regardless of whether the amounts have been paid.

Group insurance – insurance consisting of insurance cover for a larger number of people. The insurer issues one policy. If a natural person had a group insurance contract concluded and then in the same reporting prior changed it to individual insurance contract, person would have been shown only once, as a group insurance holder in order to avoid duplication of data.

Income – include: earned premium, investment income, other technical income-net of reinsurance, other operating income.

Individual insurance – insurance concluded directly by the individual person concerned, regardless of, e.g., group insurance concluded at work.

Insurance activity – carrying on insurance activity connected with the offering and providing of insurance cover against the risk of occurrence of the results of accidents, in individual insurance groups.

Insurance agent – an entrepreneur carrying on agency activity on the basis of contract concluded with insurance company, who is entered into the register of insurance agents and authorized permanently to conclude insurance contracts on behalf of and for the benefit of the insurance company.

Insurance policy/contract – a document made out by the insurance company confirming that the insurance contract has in fact been concluded; defining, first and foremost, who is insuring and what, the amount of insurance, the period of insurance and the level of premium.

Insurance premium – an amount the insuring or the insured is due to pay the insurance company for the insurance cover within a defined period of insurance.

Insurance recourse – a recourse claim, the insurance company is entitled to, against third parties responsible for damages on account of which the insurance company paid a claim to the insured.

Insurers with majority of foreign capital – insurers having over 50% of share of foreign capital in the subscribed capital.

Life insurers – entities carrying on life insurance activity (division I of the Annex to the Act on Insurance Activity of 22 May 2003).

Mutual insurance society – a society insuring its members on mutual terms. To obtain the membership a potential member has to sign an insurance contract. The operation of the society has to be profitable but not oriented on gaining profits.

Natural persons – persons who do not carry on business activity (nationals and foreigners), including individual farms.

Net operating expenses – include a sum total of the acquisition costs and administrative expenses; reduced by the received reinsurance commissions and profit participation.

Net profit/loss – gross profit reduced by the compulsory charges on account of the corporate income tax and the leveled payments on the grounds of separate regulations.

Number of contracts/policies – a number of all active policies at the end of the reporting period. One policy can include one insurance (e.g. motor vehicle liability insurance) or several types of insurance (e.g. farmer's liability insurance, farm buildings insurance, cultivations and animals insurance); except for collective policies covering a larger group of people. According to the regulations of the Act on Insurance Activity of 22 May 2003 the life insurers can conclude accident and sickness insurance contracts (class 5 of division I) only as addition to insurance from class 1-4.

Number of paid claims – number of amounts paid by the insurers in connection with the ensuing event (e.g. birth of a child, accident) covered with a bought insurance. This includes the number of payments in a calendar year. Payments on a specified account connected with the same accident for the benefit of one entity are considered as one payment.

Other entities – entities who were classified neither as “natural persons” nor as “enterprises” (e.g. foundations, associations, budget organizations etc.).

Other operating expenses and income – costs and revenues which are not directly connected with the usual activity of the insurer, in particular the costs and revenues connected with: sale, liquidation or unscheduled depreciation allowance of fixed assets; writing off of investments which have not yielded the intended economic result; liquidation of intangible assets, writing off of stale, remitted or unrecoverable receivables and liabilities, generation and write-back of provisions, except for provisions concerning financial operations; write-offs revaluing the stock of material components of working assets; payment or receipt of claims, penalties or fines, receipt or giving of donation, receipt of subsidies, subventions and extra money on purposes other than the purchase or production of fixed assets, developmental works.

Other technical charges – in the area of direct insurance and reinsurance accepted – in particular include the following costs:

- payments to the Insurance Guarantee Fund;
- payments to cover the costs of control;
- payments to cover the costs of the Polish Chamber of Insurance;

- expenditures incurred for prevention purposes, aimed at preventing the occurrence of claims;
- payments for the benefit of the Association of Voluntary Fire Brigade;
- other technical costs;

Other technical income – revenues that originate in:

- the area of direct insurance: assignment charges, payments for the issue of certificates, certification of duplicates of the proof of insurance; interests for late payment of premiums (in case of compulsory insurance), or late payment of the individual installments (if the insurance premium is split into several installments); various handling charges;
- the area of inward reinsurance: interests from deposits kept by the assignors and penal interest for late settlement of balances, provided for in the contract.

Outward reinsurance – transferring (assigning) a portion of the risks resulting from the concluded insurance contracts by an insurer carrying on business activity in the area of direct insurance to a reinsurer. Thanks to the distribution of risk the insurance company extends its capacities and is able to cover bigger risks.

Personal insurance – the object of insurance being life, health or ability to work.

Profit/loss on operating activity – difference between the income and costs.

Property insurance – the subject of the insurance being a defined material value (of an object, facility, materials etc.) or a third-party liability insurance.

Property insurers – entities carrying on non-life insurance activity (division II of the Annex to the Act on Insurance Activity of 22 May 2003).

Provision for claims outstanding – provisions for claims which have been occurred but not yet finally settled. The provision is generated in the amount corresponding to the determined or predicted final value of the to be paid claims connected with the occurred losses, increased by the costs of loss adjustment.

Provision for unearned premium – is generated as a written premium falling on the next reporting periods, proportionally to the period the premium has been written for and/or a risk expected in the next reporting periods.

Provision for unexpired risk – the provision is assigned to cover future damages, claims and costs resulting from the concluded insurance contracts. In the non-life insurance it is a difference between an expected value of future compensations, claims and costs and a sum of the amount of provision for unearned premiums and possible expected future premiums according to the already concluded insurance contracts. In the life insurance that provision is calculated by using actuarial methods.

Received reinsurance commissions and profit participation – amounts transferred to the insurer by the reinsurer to co-finance the costs in connection with the acquisition and administration of insurance business.

Reinsurance – transferring the whole or a portion of risk from insurance contracts between the insurers. It consists in transferring to the reinsurer a portion of premiums collected by the insurance company on account of the reinsured insurance and covering by the reinsurer a portion of benefits falling on him on account of the reinsured insurance.

Reinsurance accepted – assuming a portion of the risk by one insurance company from another insurance company.

Share of reinsurers in claims – claims and benefits received from reinsurers on account of the reinsurance contract.

Share of reinsurers in the premium – transferring a premium to reinsurer on account of the reinsurance contract.

Subscribed capital – includes stock capital in insurance companies operating in the form of joint stock companies and initial capital in mutual insurance societies.

Technical account – finance statement of the insurers drawn from their insurance business only. The result achieved on the basis of the statement is a technical result, transferred to the General Profit and Loss Account

(i.e. account of results from the whole business operation of the insurers), in order to determine the net and gross profit. The life insurers and other insurers are required to draw different technical accounts.

Technical provisions – provisions which should ensure full cover of all the current and future liabilities that may result from the concluded insurance contracts. The technical provisions include: provision for unearned premium, provision for unexpired risk, provision for claims outstanding, equalization provision, life assurance provision, provision for life assurance policies where the investment risk is borne by the policyholder, provision for bonuses and rebates, other technical provisions.

Technical result – is the result from insurance activities before investment income.

RATIOS

PROFITABILITY RATIOS:

Profitability ratio of technical activity – (Technical result / earned premiums – net of reinsurance) * 100%

Profitability ratio of investment activity – (Investment income / average value of balance-sheet investments) * 100%

Sales profitability ratio – (Net financial result / gross written premiums) * 100%

Equity profitability ratio (ROE) – (Net financial result / capital and reserves) * 100%

Assets profitability ratio (ROA) – (Net financial result / assets) * 100%

RATIOS OF ACTIVITY EFFICIENCY:

Dynamics of gross written premium – (Gross written premiums as of the reporting period / gross written premiums as of the previous reporting period) * 100%

Dynamics of written premiums – net of reinsurance – (Written premiums – net of reinsurance as of the reporting period / written premiums – net of reinsurance as of the previous reporting period) * 100%

Dynamics of gross claims paid – (Gross claims paid as of the reporting period / gross claims paid as of the previous reporting period) * 100%

Dynamics of claims paid – net of reinsurance – (Claims paid – net of reinsurance as of the reporting period / claims paid – net of reinsurance as of the previous reporting period) * 100%

Rate of technical provisions – (Technical provisions – net of reinsurance / written premiums – net of reinsurance) * 100%

Claims payment security ratio – (Insurance fund + capital and reserves / written premiums – net of reinsurance) * 100%

Provision for unearned premiums to gross written premiums – (Gross provision for unearned premiums / gross written premiums) * 100%

Life assurance provision to written premiums – net of reinsurance – ((Life assurance provision – net of reinsurance + net of reinsurance provision for life assurance policies where the investment risk is borne by the policyholders) / written premiums – net of reinsurance) * 100%

Provision for claims outstanding to gross claims paid – (Provision for claims outstanding / gross claims paid) * 100%

Assets turnover ratio – (Gross written premiums / average assets value) * 100%

Ratio of capital and reserves profitability – (Written premiums – net of reinsurance / capital and reserves) * 100%

Investment dynamics – (Balance-sheet investments as of the end of the reporting period / balance-sheet investments as of the beginning of the reporting period) * 100%

Investments share in the written premiums – net of reinsurance – (Balance-sheet investments / written premiums – net of reinsurance) * 100%

General ratio of investments level – (Balance sheet investments / (capital and reserves + insurance fund)) * 100%

Gross claims ratio – ((Gross claims paid + gross change in provision for claims outstanding) / gross earned premiums) * 100%

Claims ratio – net of reinsurance – (Claims incurred / earned premiums – net of reinsurance) * 100%

Acquisition costs ratio – (Acquisition costs / gross written premiums) * 100%

Administrative expenses ratio – (Administrative expenses / gross written premiums) * 100%

Net – operating expenses ratio – (Net – operating expenses / gross written premiums) * 100%

Ratio of technical charges – net of reinsurance – ((Net – operating expenses + other technical charges – net of reinsurance) / written premiums – net of reinsurance) * 100%

INTERDEPENDENCE RATIOS:

Premiums retention ratio – (Written premiums – net of reinsurance / gross written premiums) * 100%

Claims retention ratio – (Claims paid – net of reinsurance / gross claims paid) * 100%

Technical provisions retention ratio – (Technical provisions – net of reinsurance / gross technical provisions) * 100%

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAPHY

- GUS, *Biuletyn Statystyczny*, 6/2017, (2017), Warszawa.
- GUS, *Budżety gospodarstw domowych w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Budownictwo – wyniki działalności w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Ludność. Stan i struktura oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Rachunki kwartalne produktu krajowego brutto w latach 2012-2016*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2016 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w 2016 roku na tle procesów globalnych*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Transport – Wyniki działalności w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Warunki pracy w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Wyniki finansowe funduszy inwestycyjnych i towarzystw funduszy inwestycyjnych w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Wyniki finansowe otwartych funduszy emerytalnych i powszechnych towarzystw emerytalnych w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- GUS, *Wypadki przy pracy w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- Insurance Europe, *CEA Statistics N°42 European Insurance In Figures, November 2010*, (2010), Bruksela.
- Insurance Europe, baza danych.
- KNF, *Raport o stanie sektora ubezpieczeń po IV kwartałach 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- KNF, *Raport o sytuacji banków w 2016 r.*, (2017), Warszawa.
- Michalski T., Śliwiński A., Pajewska-Kwaśny R., Tomaszewska I., *Ryzyko katastroficzne, PTE*, Warszawa, 2016.
- NBP, *Baza cen nieruchomości mieszkaniowych*, (2017), Warszawa.
- Rapkiewicz M., *Wzrost należności zakładów ubezpieczeń*, *Gazeta Ubezpieczeniowa*, 26 października 2010 r.
- Swiss Re Sigma, *Natural catastrophes and man-made disasters in 2016: a year of widespread damages*, no 2/2017, (2017), Zurych.
- Swiss Re Sigma, *World insurance in 2016: the China growth engine steams ahead*, no 3/2017, (2017), Zurych.

ANEKS STATYSTYCZNY

STATISTICAL APPENDIX

ANEKS STATYSTYCZNY – WYBRANE TABLICE

TABL. 1. LICZBA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ/REASEKURACJI POSIADAJĄCYCH ZEZWOLENIE NA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ	69
TABL. 2. ŚREDNIOROCZNE ZATRUDNIENIE W ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ/REASEKURACJI	69
TABL. 3. WYNAGRODZENIA I ŚWIADCZENIA BRUTTO W ZAKŁADACH UBEZPIECZEŃ/REASEKURACJI	69
TABL. 4. LICZBA POLIS W UBEZPIECZENIACH NA ŻYCIE – OGÓŁEM	69
TABL. 5. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W UBEZPIECZENIACH NA ŻYCIE – OGÓŁEM	70
TABL. 6. LICZBA POLIS W POZOSTAŁYCH UBEZPIECZENIACH OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH – OGÓŁEM	71
TABL. 7. SKŁADKA PRZYPISANA BRUTTO W POZOSTAŁYCH UBEZPIECZENIACH OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH – OGÓŁEM	72
TABL. 8. LICZBA WYPŁAT W UBEZPIECZENIACH NA ŻYCIE – OGÓŁEM	73
TABL. 9. ŚWIADCZENIA WYPŁACONE BRUTTO W UBEZPIECZENIACH NA ŻYCIE – OGÓŁEM	73
TABL. 10. LICZBA WYPŁAT W POZOSTAŁYCH UBEZPIECZENIACH OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH – OGÓŁEM	74
TABL. 11. ODSZKODOWANIA WYPŁACONE BRUTTO W POZOSTAŁYCH UBEZPIECZENIACH OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH – OGÓŁEM	75
TABL. 12. AKTYWA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE	76
TABL. 13. AKTYWA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ POZOSTAŁYCH UBEZPIECZEŃ OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH	77
TABL. 14. PASYWA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE	78
TABL. 15. PASYWA ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ POZOSTAŁYCH UBEZPIECZEŃ OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH	79
TABL. 16. TECHNICZNY RACHUNEK ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE	80
TABL. 16. TECHNICZNY RACHUNEK ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE (DOK.)	81
TABL. 17. TECHNICZNY RACHUNEK ZAKŁADÓW POZOSTAŁYCH UBEZPIECZEŃ OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH	82
TABL. 18. OGÓLNY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ NA ŻYCIE	83
TABL. 19. OGÓLNY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT ZAKŁADÓW POZOSTAŁYCH UBEZPIECZEŃ OSOBOWYCH I MAJĄTKOWYCH	84
TABL. 20. ZAGREGOWANE WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ DZIAŁU I	85
TABL. 21. ZAGREGOWANE WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI ZAKŁADÓW UBEZPIECZEŃ DZIAŁU II	86

STATISTICAL APPENDIX – SELECTED TABLES

TABL. 1. NUMBER OF AUTHORIZED INSURANCE/REINSURANCE COMPANIES	87
TABL. 2. AVERAGE PAID EMPLOYMENT OF INSURANCE/REINSURANCE COMPANIES	87
TABL. 3. GROSS WAGES AND SALARIES OF INSURANCE/REINSURANCE COMPANIES	87
TABL. 4. NUMBER OF POLICIES OF LIFE INSURANCE – TOTAL	88
TABL. 5. GROSS WRITTEN PREMIUM OF LIFE INSURANCE – TOTAL	88
TABL. 6. NUMBER OF POLICIES OF NON-LIFE INSURANCE – TOTAL	89
TABL. 7. GROSS WRITTEN PREMIUM OF NON-LIFE INSURANCE – TOTAL	90
TABL. 8. NUMBER OF CLAIMS OF LIFE INSURANCE – TOTAL	91
TABL. 9. GROSS CLAIMS PAID OF LIFE INSURANCE – TOTAL	91
TABL. 10. NUMBER OF CLAIMS OF NON-LIFE INSURANCE – TOTAL	92
TABL. 11. GROSS CLAIMS PAID OF NON-LIFE INSURANCE – TOTAL	93
TABL. 12. ASSETS OF LIFE INSURANCE COMPANIES	94
TABL. 13. ASSETS OF NON-LIFE INSURANCE COMPANIES	95
TABL. 14. LIABILITIES OF LIFE INSURANCE COMPANIES	96
TABL. 15. LIABILITIES OF NON-LIFE INSURANCE COMPANIES	97
TABL. 16. TECHNICAL ACCOUNT OF LIFE INSURANCE COMPANIES	98
TABL. 16. TECHNICAL ACCOUNT OF LIFE INSURANCE COMPANIES (CONT.)	99
TABL. 17. TECHNICAL ACCOUNT OF NON-LIFE INSURANCE COMPANIES	100
TABL. 18. PROFIT AND LOSS ACCOUNT OF LIFE INSURANCE COMPANIES	101
TABL. 19. PROFIT AND LOSS ACCOUNT OF NON-LIFE INSURANCE COMPANIES	102
TABL. 20. AGGREGATED EFFICIENCY RATIOS OF LIFE INSURANCE COMPANIES	103
TABL. 21. AGGREGATED EFFICIENCY RATIOS OF NON-LIFE INSURANCE COMPANIES	104

Tabl. 1. Liczba zakładów ubezpieczeń/reasekuracji posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności operacyjnej

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem					
Liczba zakładów	59	58	57	57	62
w tym zakładów reasekuracji.....	1	1	1	1	1
Przeważający kapitał krajowy	14	17	18	16	20
Przeważający kapitał zagraniczny	45	41	39	41	42
Sektor prywatny	58	57	56	56	61
Sektor publiczny	1	1	1	1	1
Spółki akcyjne	51	50	49	49	51
Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	8	8	8	8	11
Dział I					
Liczba zakładów	28	27	26	27	27
w tym zakładów reasekuracji.....	–	–	–	–	–
Przeważający kapitał krajowy	5	6	7	7	6
Przeważający kapitał zagraniczny	23	21	19	20	21
Sektor prywatny	28	27	26	27	27
Sektor publiczny	–	–	–	–	–
Spółki akcyjne	26	25	24	25	25
Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	2	2	2	2	2
Dział II					
Liczba zakładów	31	31	31	30	35
w tym zakładów reasekuracji.....	1	1	1	1	1
Przeważający kapitał krajowy	9	11	11	9	14
Przeważający kapitał zagraniczny	22	20	20	21	21
Sektor prywatny	30	30	30	29	34
Sektor publiczny	1	1	1	1	1
Spółki akcyjne	25	25	25	24	26
Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	6	6	6	6	9

Tabl. 2. Średnioroczne zatrudnienie w zakładach ubezpieczeń/reasekuracji

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
w etatach, w przeliczeniu na pełnozatrudnionych					
Zatrudnienie ogółem	27 992	27 206	26 010	25 968	26 881
Kadra kierownicza	2 580	2 603	2 456	2 462	2 481
Doradcy	16	18	15	14	40
Aktuariusze (inni niż kadra kierownicza) ...	122	134	134	128	149
Pozostali pracownicy	25 274	24 451	23 405	23 364	24 211

Tabl. 3. Wynagrodzenia brutto^a w zakładach ubezpieczeń/reasekuracji

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
w tys.zł					
Wynagrodzenia ogółem	2 416 438	2 308 958	2 482 152	2 615 229	2 694 932
Rada Nadzorcza	9 387	9 544	10 011	8 524	8 382
Zarząd	147 012	149 826	137 451	141 614	140 618
Kadra kierownicza	440 199	447 726	466 766	494 402	502 695
Doradcy	7 951	4 431	4 577	4 524	4 913
Aktuariusze (inni niż kadra kierownicza) ...	24 871	26 773	40 028	25 923	28 294
Pozostali pracownicy	1 787 018	1 670 659	1 823 318	1 940 242	2 010 029

^a bez obciążeń

Tabl. 4. Liczba polis w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys.					2015 = 100
Ogółem^a	x	x	x	x	x	x
Ubezpieczenia na życie	7 195	6 979	7 360	8 562	9 057	105,8
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	107	97	100	97	96	98,6
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	2 899	2 800	3 086	3 153	2 955	93,7
Ubezpieczenia rentowe	49	49	50	50	46	93,4
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe ..	11 184	10 890	13 964	15 781	15 536	98,4
w tym ubezpieczenia chorobowe	890	868	1 980	2 327	1 407	60,5

^a Pozycji *Ogółem* nie podaje się ze względu na specyfikę konstrukcji produktów ubezpieczeniowych.

Tabl. 5. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys. zł					2015 = 100
Ogółem^b	36 348 383	31 240 971	28 646 461	27 504 788	23 822 765	86,6
Ubezpieczenia na życie	19 392 565	13 139 311	10 623 071	8 847 846	7 804 921	88,2
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	116 746	113 458	114 609	117 260	125 995	107,4
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	12 045 984	13 051 939	12 599 626	12 996 318	10 325 116	79,4
Ubezpieczenia rentowe	99 454	106 980	113 705	131 152	137 886	105,1
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe ..	4 693 634	4 829 283	5 195 451	5 412 213	5 428 848	100,3
w tym ubezpieczenia chorobowe	653 054	793 975	880 437	982 295	1 063 149	108,2

^b Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 6. Liczba polis w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys.					2015 = 100
Ogółem	47 181	47 777	50 049	45 593	48 079	105,5
Ubezpieczenia wypadku	10 247	10 321	11 607	12 316	14 253	115,7
Ubezpieczenia choroby	1 197	972	323	367	503	137,0
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	4 991	5 082	5 228	5 565	6 051	108,7
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	1	1	1	1	1	106,4
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	1	1	1	1	1	126,3
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	11	16	11	11	11	102,1
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	36	30	36	39	44	112,8
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywołami, ...	7 913	8 951	9 709	10 987	10 353	94,2
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	1 510	1 931	1 849	2 147	1 794	83,6
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	10 366	11 268	11 900	11 281	11 952	105,9
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	19 458	19 578	19 826	20 710	23 613	114,0
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	19 236	19 316	19 565	20 434	23 289	114,0
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	3	2	2	3	3	104,7
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	9	9	9	9	10	107,6
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	6 734	6 901	7 851	8 467	9 069	107,1
obowiązkowe OC rolników	1 492	1 465	1 456	1 500	1 507	100,5
Ubezpieczenia kredytu	82	107	120	122	137	112,1
Gwarancja ubezpieczeniowa	160	170	162	154	156	101,3
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	369	258	920	1 123	1 930	171,8
Ubezpieczenia ochrony prawnej	1 010	1 299	1 451	1 907	1 050	55,1
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	11 256	11 530	14 971	19 072	23 641	124,0

Tabl. 7. Składka przypisana brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys. zł					2015 = 100
Ogółem^a	25 646 430	25 929 253	25 711 017	25 862 543	30 266 842	117,0
Ubezpieczenia wypadku	1 278 691	1 302 547	1 338 989	1 512 282	1 396 284	92,3
Ubezpieczenia choroby	512 525	612 134	656 349	611 368	619 250	101,3
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	5 627 344	5 321 608	5 260 521	5 456 171	6 575 844	120,5
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	45 992	43 704	53 892	27 619	27 389	99,2
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	30 231	28 597	14 236	27 078	17 628	65,1
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	101 547	113 182	124 226	82 198	68 312	83,1
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	118 711	117 414	126 116	116 030	120 271	103,7
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami, ...	2 901 724	3 117 319	2 927 063	2 925 838	2 977 675	101,8
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	418 776	434 102	447 299	491 139	473 027	96,3
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	2 247 778	2 439 728	2 434 416	2 468 635	2 554 766	103,5
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	8 931 150	8 464 825	8 071 074	8 158 025	11 660 864	142,9
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	8 735 869	8 253 783	7 848 840	7 929 685	11 389 487	143,6
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	29 729	26 257	21 650	24 634	24 327	98,8
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	19 627	19 391	23 816	23 381	23 007	98,4
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	1 746 347	1 859 275	1 920 130	2 012 336	1 863 795	92,6
obowiązkowe OC rolników	53 199	58 031	57 028	61 955	60 232	97,2
Ubezpieczenia kredytu	502 609	526 570	494 537	403 452	415 664	103,0
Gwarancja ubezpieczeniowa	274 661	294 613	347 177	356 789	336 358	94,3
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	723 542	1 019 615	1 270 011	855 373	667 619	78,1
Ubezpieczenia ochrony prawnej	99 477	126 218	79 896	176 357	74 646	42,3
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	454 743	496 257	546 917	624 978	843 143	134,9

^a Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 8. Liczba wypłat w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys.					2015 = 100
Ogółem^a	x	x	x	x	x	x
Ubezpieczenia na życie	1 657	1 723	1 544	1 528	1 388	90,8
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	13	13	12	11	12	107,7
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	487	672	754	1 080	1 123	104,0
Ubezpieczenia rentowe	8	14	28	30	31	105,4
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe ..	1 559	1 713	1 786	1 881	1 994	106,0
w tym ubezpieczenia chorobowe	175	284	261	276	332	120,2

^a Pozycji *Ogółem* nie podaje się ze względu na specyfikę konstrukcji produktów ubezpieczeniowych.

Tabl. 9. Świadczenia wypłacone brutto w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys. zł					2015 = 100
Ogółem^b	25 904 625	23 080 915	20 352 035	19 354 382	18 275 604	94,4
Ubezpieczenia na życie	17 356 738	13 702 786	10 560 176	8 068 339	6 230 435	77,2
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	120 482	118 683	115 076	119 265	121 297	101,7
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	6 638 794	7 410 413	7 681 538	8 982 241	9 599 797	106,9
Ubezpieczenia rentowe	69 360	71 872	80 413	79 491	83 272	104,8
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe ..	1 719 251	1 777 161	1 914 832	2 105 046	2 240 802	106,4
w tym ubezpieczenia chorobowe	283 076	372 251	411 666	486 397	561 673	115,5

^b Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 10. Liczba wypłat w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys.					2015 = 100
Ogółem	4 300	4 389	4 821	5 278	5 544	105,0
Ubezpieczenia wypadku	435	417	432	442	458	103,7
Ubezpieczenia choroby	1 030	1 053	1 044	1 011	1 036	102,5
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	706	700	836	919	1 009	109,8
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	1,0	0,9	0,7	1,0	1,1	101,0
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	102,6
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	2	2	2	3	2	69,2
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	8	7	6	20	29	142,1
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywołami, ...	259	306	299	323	345	106,9
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	24	36	32	40	25	64,0
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	257	262	321	360	439	121,6
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	1 014	1 029	1 217	1 429	1 493	104,5
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	977	1 000	1 209	1 420	1 454	102,4
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	36,7
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	62,8
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	201	198	198	219	247	112,9
obowiązkowe OC rolników	5	5	7	7	5	75,9
Ubezpieczenia kredytu	9	16	14	13	14	105,3
Gwarancja ubezpieczeniowa	5	3	18	3	2	70,1
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	49	57	48	40	14	35,6
Ubezpieczenia ochrony prawnej	5	5	5	5	2	38,2
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	329	346	380	415	453	109,3

Tabl. 11. Odszkodowania wypłacone brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2012	2013	2014	2015	2016	
	w tys. zł					2015 = 100
Ogółem^a	13 777 087	13 415 275	13 544 582	15 149 364	17 484 379	115,4
Ubezpieczenia wypadku	314 360	292 259	289 703	287 619	292 770	101,8
Ubezpieczenia choroby	170 046	165 664	157 229	165 668	178 518	107,8
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	3 440 257	3 496 619	3 578 348	3 838 984	4 199 994	109,4
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	28 687	22 699	18 565	23 223	27 249	117,3
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	94 170	3 475	8 891	15 162	9 155	60,4
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	75 891	87 050	67 914	81 602	111 357	136,5
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	42 744	43 968	36 063	45 307	45 778	101,0
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami, ...	1 149 808	1 312 040	1 091 118	1 355 578	1 307 781	96,5
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	142 994	146 627	117 443	154 468	125 204	81,1
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	1 298 292	724 091	879 950	975 352	1 531 914	157,1
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	5 446 875	5 512 425	5 895 031	6 826 379	7 979 946	116,9
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	5 282 337	5 339 681	5 655 669	6 589 198	7 845 213	119,1
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	8 959	10 356	3 637	13 867	7 957	57,4
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	9 330	6 955	6 353	10 265	8 179	79,7
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	614 033	626 801	662 563	768 575	874 023	113,7
obowiązkowe OC rolników	31 016	29 480	38 911	39 612	35 807	90,4
Ubezpieczenia kredytu	290 932	359 510	287 680	166 348	187 888	112,9
Gwarancja ubezpieczeniowa	422 642	329 482	178 516	118 283	85 807	72,5
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	132 771	176 932	121 645	148 570	231 586	155,9
Ubezpieczenia ochrony prawnej	7 497	8 515	10 638	9 581	12 260	128,0
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	229 792	236 433	250 737	299 001	392 217	131,2

^a Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 12. Aktywa zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	w tys. zł				
Ogółem	99 920 937	101 365 696	105 312 078	102 916 965	103 167 756
Wartości niematerialne i prawne	185 916	227 497	368 117	396 518	394 969
Lokaty	49 283 096	45 464 145	45 178 281	41 766 043	40 835 449
Nieruchomości	359 244	331 686	321 367	310 094	272 670
Lokaty w jednostkach podporządkowanych	1 734 665	1 752 536	2 080 114	1 710 890	1 791 742
Inne lokaty finansowe, w tym:	47 189 187	43 379 923	42 776 800	39 745 059	38 771 038
Udziały, akcje oraz inne papiery wartościowe o zmiennej kwocie dochodu	6 776 072	6 720 600	7 117 188	7 397 461	8 454 641
Dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu....	30 799 438	28 399 935	29 674 131	27 489 315	27 429 776
Należności depozytowe od cedentów	–	–	–	–	–
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	45 105 450	49 828 321	53 989 115	55 472 789	56 990 360
Należności	1 199 405	1 336 152	1 240 909	870 759	929 775
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	700 253	772 224	621 436	456 541	466 469
Należności od ubezpieczających	603 075	632 850	513 985	318 855	346 863
Należności od pośredników ubezpieczeniowych	89 819	132 425	99 737	132 473	111 351
Inne należności	7 359	6 949	7 715	5 213	8 255
Należności z tytułu reasekuracji	79 174	134 662	95 577	47 076	29 902
Inne należności	419 978	429 266	523 897	367 142	433 404
Inne składniki aktywów	442 590	446 775	416 169	347 291	418 051
Rzeczowe składniki aktywów	98 651	94 270	106 134	118 901	117 440
Środki pieniężne	342 881	351 977	309 337	227 825	300 172
Pozostałe składniki aktywów	1 058	528	699	565	440
Rozliczenia międzyokresowe	3 704 480	4 062 806	4 119 487	4 055 349	3 590 937
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	419 384	441 837	439 548	490 527	425 081
Aktywowane koszty akwizycji	3 197 865	3 467 013	3 525 289	3 357 918	2 940 579
Zarachowane odsetki i czynsze	5 129	3 620	3 585	3 610	4 472
Inne rozliczenia międzyokresowe	82 102	150 335	151 065	203 294	220 805
Należne wpłaty na kapitał podstawowy ...	x	x	x	8 213	8 213
Akcje własne	x	x	x	3	2

Tabl. 13. Aktywa zakładów ubezpieczeń pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	w tys. zł				
Ogółem	62 769 504	65 862 022	73 166 439	77 900 351	81 972 895
Wartości niematerialne i prawne	478 840	661 948	745 611	948 921	1 117 665
Lokaty	51 762 418	53 525 454	59 115 613	62 428 641	63 134 162
Nieruchomości	932 655	898 781	966 965	943 282	849 171
Lokaty w jednostkach podporządkowanych	9 354 815	7 242 929	8 474 614	9 978 336	11 469 079
Inne lokaty finansowe, w tym:	41 464 557	45 375 827	49 668 652	51 501 204	50 809 441
Udziały, akcje oraz inne papiery wartościowe o zmiennej kwocie dochodu	9 753 054	15 141 560	15 902 010	16 413 925	9 046 395
Dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu....	26 289 853	25 327 075	26 141 042	29 397 448	37 489 721
Należności depozytowe od cedentów	10 391	7 917	5 382	5 818	6 471
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	x	x	x	x	x
Należności	5 689 617	6 180 696	7 178 937	6 916 816	8 214 009
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	4 564 640	4 764 118	5 045 399	5 290 970	5 992 674
Należności od ubezpieczających	4 067 202	4 289 615	4 518 343	4 772 887	5 301 057
Należności od pośredników ubezpieczeniowych	418 286	415 909	469 065	458 043	628 352
Inne należności	79 152	58 594	57 991	60 041	63 265
Należności z tytułu reasekuracji	816 979	1 032 436	973 162	967 948	1 522 846
Inne należności	307 997	384 142	1 160 376	657 899	698 489
Inne składniki aktywów	605 939	729 879	604 942	623 497	1 789 838
Rzeczowe składniki aktywów	283 133	295 778	317 055	335 566	330 266
Środki pieniężne	316 342	427 559	284 010	284 886	1 457 172
Pozostałe składniki aktywów	6 464	6 541	3 877	3 044	2 401
Rozliczenia międzyokresowe	4 232 691	4 764 045	5 521 336	6 981 755	7 716 542
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	309 728	250 776	271 834	171 162	240 634
Aktywowane koszty akwizycji	3 743 693	4 250 794	4 884 628	5 662 809	6 231 022
Zarachowane odsetki i czynsze	4 313	321	3	2 731	101
Inne rozliczenia międzyokresowe	174 956	262 154	364 871	1 145 053	1 244 785
Należne wpłaty na kapitał podstawowy ...	x	x	x	721	680
Akcje własne	x	x	x	-	-

Tabl. 14. Pasywa zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	w tys. zł				
Ogółem	99 920 937	101 365 696	105 312 079	102 916 965	103 167 756
Kapitał własny	14 769 420	12 786 999	12 982 551	12 434 826	12 219 598
w tym					
Kapitał podstawowy	2 926 025	3 150 358	2 988 958	2 912 738	2 915 738
Kapitał (fundusz) zapasowy	7 960 250	5 964 025	6 291 786	5 528 184	5 574 374
Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	949 689	725 097	1 068 770	533 739	346 640
Pozostałe kapitały rezerwowe	931 877	1 190 081	1 271 474	1 366 691	1 382 660
Zysk (strata) z lat ubiegłych	-958 053	-1 043 922	-863 248	2 093 474	-169 668
Zysk (strata) netto	2 967 846	2 809 575	2 233 025	-	2 169 854
Zobowiązania podporządkowane	56 919	71 690	72 259	35 596	19 049
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	81 114 162	83 731 141	86 563 369	86 520 550	87 356 535
Rezerwa składek i rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	1 122 952	1 492 883	1 789 438	1 690 521	1 423 667
Rezerwa ubezpieczeń na życie	32 770 874	30 246 710	28 703 417	27 205 274	26 571 680
Rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia	1 469 676	1 552 535	1 557 257	1 670 010	1 952 369
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	111 922	125 185	87 193	56 682	56 910
Rezerwy na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	-	-	-	-	-
Rezerwy na zwrot składek dla członków	-	-	-	-	-
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe określone w statucie	563 395	506 576	471 642	447 508	384 005
Rezerwa ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	45 075 343	49 807 252	53 954 423	55 450 556	56 967 905
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (wielkość ujemna)	1 300 465	777 752	607 546	683 053	652 744
Oszacowane regresy i odzyski (wielkość ujemna)	-	-	-	-	-
Pozostałe rezerwy	1 395 009	1 260 907	1 512 491	1 053 034	1 214 101
Zobowiązania z tytułu depozytów reasekuratorów	1 193 602	433 395	167 773	146 886	165 468
Pozostałe zobowiązania i fundusze specjalne	2 078 600	3 017 917	3 779 283	2 540 674	2 148 363
Rozliczenia międzyokresowe	613 690	841 398	841 898	868 451	697 388

Tabl. 15. Pasywa zakładów ubezpieczeń pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	w tys. zł				
Ogółem	62 769 504	65 862 022	73 166 439	77 900 351	81 972 895
Kapitał własny	21 410 498	20 756 171	21 580 264	21 659 500	21 980 293
w tym					
Kapitał podstawowy	2 594 797	2 636 101	2 650 098	2 698 783	3 199 709
Kapitał (fundusz) zapasowy	8 406 619	8 655 998	9 152 630	10 022 421	10 948 552
Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	8 241 929	5 966 364	6 560 291	6 674 467	6 363 511
Pozostałe kapitały rezerwowe	158 294	201 143	213 444	330 377	273 107
Zysk (strata) z lat ubiegłych	-1 323 072	-1 084 698	-714 608	1 933 453	-733 533
Zysk (strata) netto	3 332 784	4 382 057	3 719 162	-	1 928 947
Zobowiązania podporządkowane	93 087	94 817	104 604	395 529	611 203
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	40 050 908	43 133 800	46 450 642	51 073 166	55 288 174
Rezerwa składek i rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	15 429 665	16 309 493	17 173 557	19 271 901	22 442 107
Rezerwa ubezpieczeń na życie	-	-	-	-	-
Rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia	23 519 003	25 680 102	28 062 927	30 550 090	31 602 603
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	86 027	87 405	89 830	90 210	80 762
Rezerwy na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	1 016 052	1 056 702	1 124 203	1 160 965	1 162 703
Rezerwy na zwrot składek dla członków	160	98	124	-	-
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe określone w statucie	-	-	-	-	-
Rezerwa ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	x	x	x	x	x
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (wielkość ujemna)	5 723 742	5 799 786	6 592 902	8 993 305	10 678 446
Oszacowane regresy i odzyski (wielkość ujemna)	339 693	370 526	371 131	341 255	360 858
Pozostałe rezerwy	992 997	864 112	1 109 613	1 213 741	1 114 653
Zobowiązania z tytułu depozytów reasekuratorów	1 484 635	1 419 230	1 372 178	1 127 035	1 421 114
Pozostałe zobowiązania i fundusze specjalne	3 605 035	4 501 241	8 157 910	9 718 695	9 782 164
Rozliczenia międzyokresowe	1 195 779	1 262 963	1 355 262	2 047 245	2 814 597

Tabl. 16. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w tys. zł				
Składki	35 346 467	30 448 284	28 037 309	27 232 482	23 659 828
Składki przypisane brutto	36 376 930	31 264 072	28 666 871	27 525 020	23 846 265
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	888 687	718 087	443 371	498 379	404 856
Zmiany stanu rezerw składek i rezerwy na ryzyko niewygasłe brutto	140 951	371 913	292 965	-98 877	-266 965
Udział reasekuratorów w zmianie stanu rezerw składek	-825	274 212	106 774	106 964	-48 546
Przychody z lokat	5 453 355	5 414 651	4 630 392	4 479 464	4 253 290
Przychody z lokat w nieruchomości	1 840	2 010	2 062	2 659	2 540
Przychody z lokat w jednostkach podporządkowanych	133 453	143 720	423 379	653 007	241 391
z udziałów lub akcji	130 070	140 114	422 232	652 102	241 391
z pożyczek i dłużnych papierów wartościowych	3 383	3 605	1 147	905	-
z pozostałych lokat	-	-	-	-	-
Przychody z innych lokat finansowych	3 084 714	2 861 434	2 614 238	2 335 039	2 151 618
z udziałów, akcji, innych papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu oraz jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych w funduszach inwestycyjnych	244 551	207 302	384 036	402 051	435 418
z dłużnych papierów wartościowych oraz innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu	2 051 217	1 928 970	1 745 308	1 601 948	1 483 688
z lokat terminowych w instytucjach kredytowych	684 908	643 659	412 980	281 227	197 651
z pozostałych lokat	104 039	81 503	71 914	49 813	34 861
Wynik dodatni z rewaloryzacji lokat	69	4 303	91	1 462	10 543
Wynik dodatni z realizacji lokat	2 233 277	2 403 184	1 590 621	1 487 298	1 847 198
Nie zrealizowane zyski z lokat	4 701 947	2 245 338	2 625 779	1 758 252	2 894 048
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	316 723	620 110	215 476	241 271	201 866
Odszkodowania i świadczenia	25 381 882	22 692 044	19 970 538	19 324 323	18 431 525
Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym	25 375 433	22 601 520	19 978 406	19 212 803	18 161 357
odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto	25 916 967	23 089 889	20 360 413	19 362 889	18 284 810
udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach wypłaconych	541 534	488 368	382 008	150 087	123 453
Zmiana stanu rezerw na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia na udziale własnym	6 450	90 524	-7 867	111 520	270 168
rezerwy brutto	21 186	82 853	1 770	112 810	282 271
udział reasekuratorów	14 736	-7 671	9 637	1 290	12 103

Tabl. 16. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie (dok.)

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w tys. zł				
Zmiany stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym	7 649 768	2 710 723	2 589 352	9 722	803 982
Zmiana stanu rezerwy w ubezpieczeniach na życie na udziale własnym	159 599	-2 274 938	-1 690 265	-1 465 664	-653 679
rezerwy brutto	357 730	-2 542 617	-1 790 270	-1 466 619	-649 700
udział reasekuratorów	198 131	-267 679	-100 005	-955	3 979
Zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym dla ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	7 522 756	5 042 480	4 314 550	1 499 520	1 521 164
rezerwy brutto	7 609 796	4 737 733	4 129 389	1 468 293	1 523 297
udział reasekuratorów	87 040	-304 747	-185 162	-31 228	2 132
Zmiana stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych przewidzianych w statucie na udziale własnym	-32 586	-56 819	-34 934	-24 134	-63 503
rezerwy brutto	-32 586	-56 819	-34 934	-24 134	-63 503
udział reasekuratorów	-	-	-	-	-
Premie i rabaty łącznie ze zmianą stanu rezerw na udziale własnym	56 460	56 100	16 526	26 490	22 595
Koszty działalności ubezpieczeniowej	6 345 335	6 047 336	6 384 494	6 248 330	5 420 824
Koszty akwizycji	4 678 270	4 470 100	4 906 974	4 715 356	3 932 510
Koszty administracyjne	1 737 310	1 669 752	1 680 525	1 763 728	1 710 190
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	70 245	92 516	203 006	230 754	221 877
Koszty działalności lokacyjnej	1 056 956	1 462 190	963 327	1 566 947	1 440 092
Koszty utrzymania nieruchomości	4 181	4 703	3 439	3 962	1 934
Pozostałe koszty działalności lokacyjnej ...	112 581	134 372	153 718	145 034	125 884
Wynik ujemny z rewaloryzacji lokat	63 125	76 252	36 084	9 993	41 208
Wynik ujemny z realizacji lokat	877 069	1 246 862	770 086	1 407 959	1 271 065
Nie zrealizowane straty na lokatach	1 393 198	2 012 658	1 539 174	2 835 142	1 515 335
Pozostałe koszty techniczne na udziale własnym	229 217	229 016	147 870	173 520	173 442
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów przeniesione do ogólnego rachunku zysków i strat.....	578 436	510 292	618 170	682 282	261 362
Wynik techniczny ubezpieczeń na życie	3 127 239	3 008 027	3 279 505	2 844 712	2 939 875

Tabl. 17. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w tys. zł				
Składki	22 229 470	22 137 526	21 788 069	21 501 629	23 947 228
Składki przypisane brutto	26 250 197	26 602 518	26 260 098	27 291 856	32 101 571
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	3 708 512	3 774 041	3 710 884	4 866 866	6 380 448
Zmiany stanu rezerw składek i rezerwy na ryzyko niewygasłe brutto	448 474	879 829	856 682	1 754 884	2 933 819
Udział reasekuratorów w zmianie stanu rezerw składek	136 259	188 878	95 537	831 522	1 159 924
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów przeniesione z ogólnego rachunku zysków i strat	503 549	404 888	449 394	400 028	357 122
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	262 425	203 364	362 130	446 170	330 223
Odszkodowania i świadczenia	14 287 716	13 536 394	13 592 018	13 548 893	15 405 990
Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym	11 709 464	11 271 181	11 898 937	13 208 637	15 160 307
odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto	14 045 823	13 721 980	13 810 903	15 488 327	18 393 239
udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach wypłaconych	2 336 359	2 450 799	1 911 966	2 279 690	3 232 932
Zmiana stanu rezerw na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia na udziale własnym	2 578 252	2 265 214	1 693 081	340 257	245 683
rezerwy brutto	3 228 893	2 129 964	2 364 005	1 649 921	700 885
udział reasekuratorów	650 641	-135 250	670 923	1 309 664	455 202
Zmiany stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym	-1 260	-1 450	-2 230	-9 006	-4 048
Zmiany stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto ..	-1 260	-1 450	-2 230	-9 006	-4 048
Udział reasekuratorów w zmianie stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	-	-	-	-	-
Premie i rabaty na udziale własnym łącznie ze zmianą stanu rezerw na premie i rabaty	63 087	102 457	104 760	84 296	83 622
Koszty działalności ubezpieczeniowej	7 051 244	7 013 375	7 344 893	7 627 428	7 947 835
Koszty akwizycji	5 662 094	5 960 992	6 212 801	6 499 539	7 109 185
Koszty administracyjne	2 071 374	1 812 471	1 805 676	1 863 980	1 989 669
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	682 223	760 087	673 584	736 091	1 151 018
Pozostałe koszty techniczne na udziale własnym	914 696	797 366	707 297	786 858	832 956
Zmiany stanu rezerw na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	15 290	40 650	67 260	63 202	1 738
Wynik techniczny ubezpieczeń majątkowych i osobowych	664 670	1 256 986	785 594	246 157	366 480

Tabl. 18. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w tys. zł				
Wynik techniczny ubezpieczeń majątkowych i osobowych lub wynik techniczny ubezpieczeń na życie	3 127 239	3 008 027	3 279 506	2 844 713	2 939 875
Przychody z lokat	x	x	x	x	x
Przychody z lokat w nieruchomości	x	x	x	x	x
Przychody z lokat w jednostkach podporządkowanych, w tym	x	x	x	x	x
z udziałów i akcji	x	x	x	x	x
Przychody z innych lokat finansowych, w tym	x	x	x	x	x
z udziałów i akcji ^a	x	x	x	x	x
z dłużnych papierów wartościowych oraz innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu	x	x	x	x	x
Wynik dodatni z rewaloryzacji lokat	x	x	x	x	x
Wynik dodatni z realizacji lokat	x	x	x	x	x
Nie zrealizowane zyski z lokat	x	x	x	x	x
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione z technicznego rachunku ubezpieczeń na życie	578 436	510 292	618 169	682 282	261 362
Koszty działalności lokacyjnej	x	x	x	x	x
Koszty utrzymania nieruchomości	x	x	x	x	x
Pozostałe koszty działalności lokacyjnej	x	x	x	x	x
Wynik ujemny z rewaloryzacji lokat	x	x	x	x	x
Wynik ujemny z realizacji lokat	x	x	x	x	x
Nie zrealizowane straty na lokatach	x	x	x	x	x
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione do technicznego rachunku ubezpieczeń majątkowych i osobowych	x	x	x	x	x
Pozostałe przychody operacyjne	121 979	61 603	128 476	118 129	79 662
Pozostałe koszty operacyjne	173 650	130 118	440 589	103 891	509 904
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	3 654 005	3 449 805	3 585 561	3 541 234	2 770 995
Zyski nadzwyczajne	–	–	–	–	1
Straty nadzwyczajne	–	–	–	–	–
Zysk (strata) brutto	3 654 005	3 449 805	3 585 561	3 541 234	2 770 996
Podatek dochodowy	686 090	640 463	622 217	495 549	601 130
Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	69	–233	320	–495	12
Zysk (strata) netto	2 967 846	2 809 575	2 963 024	3 046 179	2 169 854

^a Przychody z udziałów i akcji oraz innych papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu, a także jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych w funduszach inwestycyjnych.

Tabl. 19. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w tys. zł				
Wynik techniczny ubezpieczeń majątkowych i osobowych lub wynik techniczny ubezpieczeń na życie	664 673	1 256 985	785 593	246 156	366 480
Przychody z lokat	3 965 919	6 249 172	4 228 217	3 657 069	3 672 508
Przychody z lokat w nieruchomości	14 834	16 133	25 669	19 252	19 638
Przychody z lokat w jednostkach podporządkowanych, w tym:	1 233 513	4 042 770	2 360 825	1 815 906	947 651
z udziałów i akcji	1 225 807	4 035 939	2 350 607	1 807 675	937 536
Przychody z innych lokat finansowych, w tym	1 765 413	1 378 511	1 266 764	1 098 329	1 117 806
z udziałów i akcji ^a	69 794	36 897	32 631	35 237	30 372
z dłużnych papierów wartościowych oraz innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu	1 399 404	1 137 646	1 012 462	950 372	976 927
Wynik dodatni z rewaloryzacji lokat	9 821	44 920	12 706	5 362	5 713
Wynik dodatni z realizacji lokat	942 338	766 838	562 253	718 221	1 581 701
Nie zrealizowane zyski z lokat	342 455	212 435	438 169	319 230	391 656
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione z technicznego rachunku ubezpieczeń na życie	-	-	-	-	-
Koszty działalności lokacyjnej	448 195	539 562	431 632	638 574	829 600
Koszty utrzymania nieruchomości	13 339	18 475	20 454	22 868	16 107
Pozostałe koszty działalności lokacyjnej ...	75 310	66 179	62 914	67 147	69 663
Wynik ujemny z rewaloryzacji lokat	13 986	62 462	21 479	81 313	70 627
Wynik ujemny z realizacji lokat	345 560	392 446	326 785	467 247	673 203
Nie zrealizowane straty na lokatach	161 532	177 031	411 455	363 132	470 392
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione do technicznego rachunku ubezpieczeń majątkowych i osobowych	503 549	404 888	449 393	400 028	357 122
Pozostałe przychody operacyjne	370 718	217 926	281 388	556 232	622 141
Pozostałe koszty operacyjne	351 872	219 575	379 419	511 821	1 105 186
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	3 878 615	6 595 463	4 061 466	2 865 130	2 290 484
Zyski nadzwyczajne	324	124	30	8	20
Straty nadzwyczajne	-	-	8	-	-
Zysk (strata) brutto	3 878 939	6 595 587	4 061 488	2 865 138	2 290 504
Podatek dochodowy	544 872	487 326	342 043	290 957	361 557
Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	1 284	-842	285	-	-
Zysk (strata) netto	3 332 784	6 109 103	3 719 161	2 574 181	1 928 947

^a Przychody z udziałów i akcji oraz innych papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu, a także jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych w funduszach inwestycyjnych.

Tabl. 20. Zagregowane wskaźniki efektywności zakładów ubezpieczeń działu I

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w %				
Wskaźniki rentowności					
Wskaźnik rentowności działalności technicznej	9,80	9,86	11,77	10,48	12,73
Wskaźnik rentowności działalności lokacyjnej	8,60	4,41	4,90	1,91	4,37
Wskaźnik rentowności sprzedaży	8,92	9,01	10,45	11,14	9,42
Wskaźnik rentowności kapitałów własnych	23,36	20,44	23,20	24,11	18,21
Wskaźnik rentowności majątku	3,42	2,79	2,90	2,95	2,18
Wskaźniki sprawności działania					
Dynamika składki przypisanej brutto	114,22	85,94	91,69	96,02	86,67
Dynamika składki przypisanej na udziale własnym	112,43	86,85	91,57	95,76	86,77
Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	99,42	89,08	88,17	95,10	94,45
Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych na udziale własnym	99,53	89,06	88,39	96,16	94,55
Stopa rezerw technicznych	223,95	270,01	304,47	317,72	369,72
Wskaźnik zabezpieczenia wypłat odszkodowań i świadczeń	266,27	311,55	350,63	363,76	421,91
Rezerwa składki brutto do składki przypisanej brutto	3,05	4,74	6,20	6,10	5,97
Rezerwa ubezpieczeń na życie do składki przypisanej na udziale własnym	214,69	258,22	292,26	305,44	355,61
Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia do odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	5,98	6,72	7,56	8,61	10,68
Wskaźnik rotacji majątku	38,35	31,01	27,75	26,47	23,15
Wskaźnik przychodowości kapitałów własnych	255,58	223,61	218,67	212,58	190,09
Dynamika lokat	111,31	100,94	104,09	98,07	100,59
Udział lokat w składce przypisanej na udziale własnym	265,96	309,11	351,37	359,86	417,15
Ogólny wskaźnik poziomu lokat	99,88	99,22	100,21	98,93	98,87
Współczynnik szkodowości brutto	71,73	75,00	71,68	70,48	76,96
Współczynnik szkodowości na udziale własnym	71,96	74,52	71,14	70,93	77,87
Wskaźnik kosztów akwizycji	12,85	14,30	17,08	17,16	16,49
Wskaźnik kosztów administracyjnych	4,82	5,35	5,96	6,37	7,18
Wskaźnik kosztów działalności ubezpieczeniowej	17,47	19,36	22,33	22,69	22,74
Wskaźnik kosztów technicznych na udziale własnym	18,61	20,38	23,19	23,78	23,77
Wskaźniki współzależności					
Wskaźnik ogólnego zadłużenia	81,65	84,74	85,13	85,93	86,11
Relacja kapitałów własnych do funduszu ubezpieczeniowego	18,90	15,38	15,16	14,49	14,12
Wskaźnik zatrzymania składki	97,57	98,59	98,46	98,20	98,30
Wskaźnik zatrzymania odszkodowań i świadczeń	97,92	97,89	98,14	99,23	99,32
Wskaźnik zatrzymania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	98,39	99,40	99,30	99,21	99,25

Tabl. 21. Zagregowane wskaźniki efektywności zakładów ubezpieczeń działu II

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016
	w %				
Wskaźniki rentowności					
Wskaźnik rentowności działalności technicznej	3,25	6,00	3,45	1,59	1,47
Wskaźnik rentowności działalności lokacyjnej	7,60	10,89	6,79	4,94	4,50
Wskaźnik rentowności sprzedaży	12,90	23,08	13,97	9,77	6,01
Wskaźnik rentowności kapitałów własnych	16,97	29,10	17,43	12,30	8,85
Wskaźnik rentowności majątku	5,68	9,54	5,28	3,55	2,42
Wskaźniki sprawności działania					
Dynamika składki przypisanej brutto	103,81	101,27	98,72	103,88	117,98
Dynamika składki przypisanej na udziale własnym	103,77	101,23	98,76	100,14	114,36
Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	102,22	97,62	100,75	112,12	118,76
Rezerwa ubezpieczeń na życie do składki przypisanej na udziale własnym	99,29	96,17	105,69	110,98	114,78
Stopa rezerw technicznych	151,99	163,30	176,72	183,86	173,43
Wskaźnik zabezpieczenia wypłat odszkodowań i świadczeń	248,43	254,43	272,14	280,15	258,45
Rezerwa składki brutto do składki przypisanej brutto	58,69	61,07	65,26	69,44	70,00
Rezerwa ubezpieczeń na życie do składki przypisanej na udziale własnym	x	x	x	x	x
Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia do odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	167,07	186,89	203,09	194,68	171,78
Wskaźnik rotacji majątku	44,03	41,34	37,83	36,33	40,19
Wskaźnik przychodowości kapitałów własnych	112,95	108,22	107,16	104,24	118,09
Dynamika lokat	114,63	102,90	110,35	104,19	102,56
Udział lokat w składce przypisanej na udziale własnym	230,78	234,58	262,11	272,72	244,57
Ogólny wskaźnik poziomu lokat	92,90	92,20	96,31	97,35	94,63
Współczynnik szkodowości brutto	66,73	61,34	63,65	66,81	65,43
Współczynnik szkodowości na udziale własnym	64,01	60,84	62,37	63,04	64,32
Wskaźnik kosztów akwizycji	21,56	22,40	23,68	23,83	22,09
Wskaźnik kosztów administracyjnych	7,88	6,83	7,02	6,73	6,19
Wskaźnik kosztów działalności ubezpieczeniowej	26,84	26,37	28,13	27,82	24,71
Wskaźnik kosztów technicznych na udziale własnym	35,32	34,21	35,89	37,10	34,06
Wskaźniki współzależności					
Wskaźnik ogólnego zadłużenia	60,19	63,43	65,68	65,61	65,80
Relacja kapitałów własnych do funduszu ubezpieczeniowego	63,45	55,81	54,00	52,37	49,02
Wskaźnik zatrzymania składki	85,87	85,84	85,87	82,77	80,24
Wskaźnik zatrzymania odszkodowań i świadczeń	83,36	82,13	86,16	85,28	82,42
Wskaźnik zatrzymania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	85,69	86,56	85,81	82,13	80,89

Tabl. 1. Number of Authorized Insurance/Reinsurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
Total					
Number of insurance companies	59	58	57	57	62
of which reinsurance companies	1	1	1	1	1
Majority of domestic capital	14	17	18	16	20
Majority of foreign capital	45	41	39	41	42
Private sector	58	57	56	56	61
Public sector	1	1	1	1	1
Join-stock company	51	50	49	49	51
Mutual insurance society	8	8	8	8	11
Life					
Number of insurance companies	28	27	26	27	27
of which reinsurance companies	–	–	–	–	–
Majority of domestic capital	5	6	7	7	6
Majority of foreign capital	23	21	19	20	21
Private sector	28	27	26	27	27
Public sector	–	–	–	–	–
Join-stock company	26	25	24	25	25
Mutual insurance society	2	2	2	2	2
Non-Life					
Number of insurance companies	31	31	31	30	35
of which reinsurance companies	1	1	1	1	1
Majority of domestic capital	9	11	11	9	14
Majority of foreign capital	22	20	20	21	21
Private sector	30	30	30	29	34
Public sector	1	1	1	1	1
Join-stock company	25	25	25	24	26
Mutual insurance society	6	6	6	6	9

Tabl. 2. Average Paid Employment of Insurance/Reinsurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
<i>employees in terms of full-time paid employees</i>					
Total paid employment	27 992	27 206	26 010	25 968	26 881
Management.....	2 580	2 603	2 456	2 462	2 481
Consultants.....	16	18	15	14	40
Actuaries.....	122	134	134	128	149
Other employees	25 274	24 451	23 405	23 364	24 211

Tabl. 3. Gross Wages and Salaries^a of Insurance/Reinsurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
<i>in thous. zł</i>					
Total gross wages and salaries	2 416 438	2 308 958	2 482 152	2 615 229	2 694 932
Members of Supervisory Board	9 387	9 544	10 011	8 524	8 382
Members of Board of Directors	147 012	149 826	137 451	141 614	140 618
Management.....	440 199	447 726	466 766	494 402	502 695
Consultants.....	7 951	4 431	4 577	4 524	4 913
Actuaries.....	24 871	26 773	40 028	25 923	28 294
Other employees	1 787 018	1 670 659	1 823 318	1 940 242	2 010 029

^a without contributions

Tabl. 4. Number of Policies of Life Insurance – Total

Specification	2012	2013	2014	2015	2016	
	in thous.					2015 = 100
Total personal^a	x	x	x	x	x	x
Life insurance.....	7 195	6 979	7 360	8 562	9 057	105,8
Marriage insurance, birth insurance	107	97	100	97	96	98,6
Life insurance linked to insurance capital funds	2 899	2 800	3 086	3 153	2 955	93,7
Annuity insurance.....	49	49	50	50	46	93,4
Accident and sickness insurance, ...	11 184	10 890	13 964	15 781	15 536	98,4
of which sickness insurance.....	890	868	1 980	2 327	1 407	60,5

^a The total item not specified as a result of the specificity of the structure of insurance products.

Tabl. 5. Gross Written Premium of Life Insurance – Total

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	
	in thous. zł					2015 = 100
Total personal^b	36 348 383	31 240 971	28 646 461	27 504 788	23 822 765	86,6
Life insurance	19 392 565	13 139 311	10 623 071	8 847 846	7 804 921	88,2
Marriage insurance, birth insurance	116 746	113 458	114 609	117 260	125 995	107,4
Life insurance linked to insurance capital funds.....	12 045 984	13 051 939	12 599 626	12 996 318	10 325 116	79,4
Annuity insurance	99 454	106 980	113 705	131 152	137 886	105,1
Accident and sickness insurance, ...	4 693 634	4 829 283	5 195 451	5 412 213	5 428 848	100,3
of which sickness insurance	653 054	793 975	880 437	982 295	1 063 149	108,2

^b Direct insurance.

Tabl. 6. Number of Policies of Non-Life Insurance – Total

Specification	2012	2013	2014	2015	2016	
	<i>in thous.</i>					2015 = 100
Total	47 181	47 777	50 049	45 593	48 079	105,5
<i>Accident .....</i>	10 247	10 321	11 607	12 316	14 253	115,7
<i>Sickness .....</i>	1 197	972	323	367	503	137,0
<i>Casco insurance of land vehicles .....</i>	4 991	5 082	5 228	5 565	6 051	108,7
<i>Casco insurance of railway rolling stock .....</i>	1	1	1	1	1	106,4
<i>Casco insurance of aircraft .....</i>	1	1	1	1	1	126,3
<i>Vessels in sea and inland navigation .....</i>	11	16	11	11	11	102,1
<i>Goods-in-transit .....</i>	36	30	36	39	44	112,8
<i>Fire and natural forces, of which .....</i>	7 913	8 951	9 709	10 987	10 353	94,2
<i>compulsory insurance of farm buildings ..</i>	1 510	1 931	1 849	2 147	1 794	83,6
<i>Other damage and loss property .....</i>	10 366	11 268	11 900	11 281	11 952	105,9
<i>Motor vehicle liability arising out of the possession of land vehicles, of which .....</i>	19 458	19 578	19 826	20 710	23 613	114,0
<i>compulsory third part liability insurance of owners of motor vehicles .....</i>	19 236	19 316	19 565	20 434	23 289	114,0
<i>Aircraft liability arising out of the possession of aircraft .....</i>	3	2	2	3	3	104,7
<i>Liability for ships in sea and inland navigation .....</i>	9	9	9	9	10	107,6
<i>General liability, of which .....</i>	6 734	6 901	7 851	8 467	9 069	107,1
<i>compulsory third part liability insurance of farmers .....</i>	1 492	1 465	1 456	1 500	1 507	100,5
<i>Credit .....</i>	82	107	120	122	137	112,1
<i>Shuretyship .....</i>	160	170	162	154	156	101,3
<i>Various financial risks .....</i>	369	258	920	1 123	1 930	171,8
<i>Legal protection .....</i>	1 010	1 299	1 451	1 907	1 050	55,1
<i>Assistance .....</i>	11 256	11 530	14 971	19 072	23 641	124,0

Tabl. 7. Gross Written Premium of Non-Life Insurance – Total

Specification	2012	2013	2014	2015	2016	
	in thous. zł					2015 = 100
Total^a	25 646 430	25 929 253	25 711 017	25 862 543	30 266 842	117,0
Accident	1 278 691	1 302 547	1 338 989	1 512 282	1 396 284	92,3
Sickness	512 525	612 134	656 349	611 368	619 250	101,3
Casco insurance of land vehicles	5 627 344	5 321 608	5 260 521	5 456 171	6 575 844	120,5
Casco insurance of railway rolling stock	45 992	43 704	53 892	27 619	27 389	99,2
Casco insurance of aircraft	30 231	28 597	14 236	27 078	17 628	65,1
Vessels in sea and inland navigation	101 547	113 182	124 226	82 198	68 312	83,1
Goods-in-transit	118 711	117 414	126 116	116 030	120 271	103,7
Fire and natural forces, of which	2 901 724	3 117 319	2 927 063	2 925 838	2 977 675	101,8
<i>compulsory insurance of farm buildings</i>	418 776	434 102	447 299	491 139	473 027	96,3
<i>Other damage and loss property</i>	2 247 778	2 439 728	2 434 416	2 468 635	2 554 766	103,5
<i>Motor vehicle liability arising out of the possession of land vehicles,</i>	8 931 150	8 464 825	8 071 074	8 158 025	11 660 864	142,9
<i>of which compulsory third part liability insurance of owners of motor vehicles</i>	8 735 869	8 253 783	7 848 840	7 929 685	11 389 487	143,6
<i>Aircraft liability arising out of the possession of aircraft</i>	29 729	26 257	21 650	24 634	24 327	98,8
<i>Liability for ships in sea and inland navigation</i>	19 627	19 391	23 816	23 381	23 007	98,4
<i>General liability, of which</i>	1 746 347	1 859 275	1 920 130	2 012 336	1 863 795	92,6
<i>compulsory third part liability insurance of farmers</i>	53 199	58 031	57 028	61 955	60 232	97,2
Credit	502 609	526 570	494 537	403 452	415 664	103,0
Shuretyship	274 661	294 613	347 177	356 789	336 358	94,3
Various financial risks	723 542	1 019 615	1 270 011	855 373	667 619	78,1
Legal protection	99 477	126 218	79 896	176 357	74 646	42,3
Assistance	454 743	496 257	546 917	624 978	843 143	134,9

^a Direct insurance.

Tabl. 8. Number of Claims of Life Insurance – Total

Specification	2012	2013	2014	2015	2016		
	in thous.					2015 = 100	
Total personal^a	x	x	x	x	x	x	
Life insurance.....	1 657	1 723	1 544	1 528	1 388	90,8	
Marriage insurance, birth insurance	13	13	12	11	12	107,7	
Life insurance linked to insurance capital funds	487	672	754	1 080	1 123	104,0	
Annuity insurance	8	14	28	30	31	105,4	
Accident and sickness insurance, ...	1 559	1 713	1 786	1 881	1 994	106,0	
of which sickness insurance.....	175	284	261	276	332	120,2	

^a The total item not specified as a result of the specificity of the structure of insurance products.

Tabl. 9. Gross Claims Paid of Life Insurance – Total

Specification	2012	2013	2014	2015	2016		
	in thous. zł					2015 = 100	
Total personal^b	25 904 625	23 080 915	20 352 035	19 354 382	18 275 604	94,4	
Life insurance	17 356 738	13 702 786	10 560 176	8 068 339	6 230 435	77,2	
Marriage insurance, birth insurance	120 482	118 683	115 076	119 265	121 297	101,7	
Life insurance linked to insurance capital funds.....	6 638 794	7 410 413	7 681 538	8 982 241	9 599 797	106,9	
Annuity insurance	69 360	71 872	80 413	79 491	83 272	104,8	
Accident and sickness insurance, ...	1 719 251	1 777 161	1 914 832	2 105 046	2 240 802	106,4	
of which sickness insurance	283 076	372 251	411 666	486 397	561 673	115,5	

^b Direct insurance

Tabl. 10. Number of Claims of Non-Life Insurance – Total

Specification	2012	2013	2014	2015	2016	
	<i>in thous.</i>					2015 = 100
Total	4 300	4 389	4 821	5 278	5 544	105,0
<i>Accident .....</i>	435	417	432	442	458	103,7
<i>Sickness .....</i>	1 030	1 053	1 044	1 011	1 036	102,5
<i>Casco insurance of land vehicles .....</i>	706	700	836	919	1 009	109,8
<i>Casco insurance of railway rolling stock .....</i>	1,0	0,9	0,7	1,0	1,1	101,0
<i>Casco insurance of aircraft .....</i>	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	102,6
<i>Vessels in sea and inland navigation .....</i>	2	2	2	3	2	69,2
<i>Goods-in-transit .....</i>	8	7	6	20	29	142,1
<i>Fire and natural forces, of which .....</i>	259	306	299	323	345	106,9
<i>compulsory insurance of farm buildings ..</i>	24	36	32	40	25	64,0
<i>Other damage and loss property .....</i>	257	262	321	360	439	121,6
<i>Motor vehicle liability arising out of the possession of land vehicles, of which .....</i>	1 014	1 029	1 217	1 429	1 493	104,5
<i>compulsory third part liability insurance of owners of motor vehicles .....</i>	977	1 000	1 209	1 420	1 454	102,4
<i>Aircraft liability arising out of the possession of aircraft .....</i>	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	36,7
<i>Liability for ships in sea and inland navigation .....</i>	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	62,8
<i>General liability, of which .....</i>	201	198	198	219	247	112,9
<i>compulsory third part liability insurance of farmers .....</i>	5	5	7	7	5	75,9
<i>Credit .....</i>	9	16	14	13	14	105,3
<i>Shuretyship .....</i>	5	3	18	3	2	70,1
<i>Various financial risks .....</i>	49	57	48	40	14	35,6
<i>Legal protection .....</i>	5	5	5	5	2	38,2
<i>Assistance .....</i>	329	346	380	415	453	109,3

Tabl. 11. Gross Claims Paid of Non-Life Insurance – Total

Specification	2012	2013	2014	2015	2016	
	in thous. zł					2015 = 100
Total^a	13 777 087	13 415 275	13 544 582	15 149 364	17 484 379	115,4
Accident	314 360	292 259	289 703	287 619	292 770	101,8
Sickness	170 046	165 664	157 229	165 668	178 518	107,8
Casco insurance of land vehicles	3 440 257	3 496 619	3 578 348	3 838 984	4 199 994	109,4
Casco insurance of railway rolling stock	28 687	22 699	18 565	23 223	27 249	117,3
Casco insurance of aircraft	94 170	3 475	8 891	15 162	9 155	60,4
Vessels in sea and inland navigation	75 891	87 050	67 914	81 602	111 357	136,5
Goods-in-transit	42 744	43 968	36 063	45 307	45 778	101,0
Fire and natural forces, of which	1 149 808	1 312 040	1 091 118	1 355 578	1 307 781	96,5
<i>compulsory insurance of farm buildings</i>	142 994	146 627	117 443	154 468	125 204	81,1
Other damage and loss property	1 298 292	724 091	879 950	975 352	1 531 914	157,1
Motor vehicle liability arising out of the possession of land vehicles, of which	5 446 875	5 512 425	5 895 031	6 826 379	7 979 946	116,9
<i>compulsory third part liability insurance of owners of motor vehicles</i>	5 282 337	5 339 681	5 655 669	6 589 198	7 845 213	119,1
Aircraft liability arising out of the possession of aircraft	8 959	10 356	3 637	13 867	7 957	57,4
Liability for ships in sea and inland navigation	9 330	6 955	6 353	10 265	8 179	79,7
General liability, of which	614 033	626 801	662 563	768 575	874 023	113,7
<i>compulsory third part liability insurance of farmers</i>	31 016	29 480	38 911	39 612	35 807	90,4
Credit	290 932	359 510	287 680	166 348	187 888	112,9
Shuretyship	422 642	329 482	178 516	118 283	85 807	72,5
Various financial risks	132 771	176 932	121 645	148 570	231 586	155,9
Legal protection	7 497	8 515	10 638	9 581	12 260	128,0
Assistance	229 792	236 433	250 737	299 001	392 217	131,2

^a Direct insurance.

Tabl. 12. Assets of Life Insurance Companies

Specification	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	<i>in thous. zł</i>				
TOTAL ASSETS	99 920 937	101 365 696	105 312 078	102 916 965	103 167 756
<i>Intangible assets</i>	185 916	227 497	368 117	396 518	394 969
<i>Investments</i>	49 283 096	45 464 145	45 178 281	41 766 043	40 835 449
<i>Land and buildings</i>	359 244	331 686	321 367	310 094	272 670
<i>Investments in subordinated undertakings</i>	1 734 665	1 752 536	2 080 114	1 710 890	1 791 742
<i>Other financial investments, of which</i>	47 189 187	43 379 923	42 776 800	39 745 059	38 771 038
<i>Shares, participating interests and other variable-yield securities</i>	6 776 072	6 720 600	7 117 188	7 397 461	8 454 641
<i>Debt securities and other fixed-income securities</i>	30 799 438	28 399 935	29 674 131	27 489 315	27 429 776
<i>Deposit debtors from ceding undertakings</i>	–	–	–	–	–
Net assets for life assurance where the investment risk is borne by the policyholders	45 105 450	49 828 321	53 989 115	55 472 789	56 990 360
Debtors	1 199 405	1 336 152	1 240 909	870 759	929 775
<i>Direct insurance debtors</i>	700 253	772 224	621 436	456 541	466 469
<i>Debtors from policyholders</i>	603 075	632 850	513 985	318 855	346 863
<i>Debtors from insurance intermediaries</i> ..	89 819	132 425	99 737	132 473	111 351
<i>Other debtors</i>	7 359	6 949	7 715	5 213	8 255
<i>Debtors arising out of reinsurance operations</i>	79 174	134 662	95 577	47 076	29 902
<i>Other debtors</i>	419 978	429 266	523 897	367 142	433 404
Other assets	442 590	446 775	416 169	347 291	418 051
<i>Tangible assets</i>	98 651	94 270	106 134	118 901	117 440
<i>Cash</i>	342 881	351 977	309 337	227 825	300 172
<i>Other assets</i>	1 058	528	699	565	440
Prepayments and accrued income	3 704 480	4 062 806	4 119 487	4 055 349	3 590 937
<i>Assets from deferred income tax</i>	419 384	441 837	439 548	490 527	425 081
<i>Deferred acquisition costs</i>	3 197 865	3 467 013	3 525 289	3 357 918	2 940 579
<i>Accrued interest and rent</i>	5 129	3 620	3 585	3 610	4 472
<i>Other prepayments and accrued income</i> ..	82 102	150 335	151 065	203 294	220 805
Called-up subscribed capital	x	x	x	8 213	8 213
Own shares	x	x	x	3	2

Tabl. 13. Assets of Non-Life Insurance Companies

Specification	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	<i>in thous. zł</i>				
TOTAL ASSETS	62 769 504	65 862 022	73 166 439	77 900 351	81 972 895
Intangible assets	478 840	661 948	745 611	948 921	1 117 665
Investments	51 762 418	53 525 454	59 115 613	62 428 641	63 134 162
Land and buildings	932 655	898 781	966 965	943 282	849 171
Investments in subordinated undertakings	9 354 815	7 242 929	8 474 614	9 978 336	11 469 079
Other financial investments, of which	41 464 557	45 375 827	49 668 652	51 501 204	50 809 441
Shares, participating interests and other variable-yield securities	9 753 054	15 141 560	15 902 010	16 413 925	9 046 395
Debt securities and other fixed-income securities	26 289 853	25 327 075	26 141 042	29 397 448	37 489 721
Deposit debtors from ceding undertakings	10 391	7 917	5 382	5 818	6 471
Net assets for life assurance where the investment risk is borne by the policyholders	x	x	x	x	x
Debtors	5 689 617	6 180 696	7 178 937	6 916 816	8 214 009
Direct insurance debtors	4 564 640	4 764 118	5 045 399	5 290 970	5 992 674
Debtors from policyholders	4 067 202	4 289 615	4 518 343	4 772 887	5 301 057
Debtors from insurance intermediaries ..	418 286	415 909	469 065	458 043	628 352
Other debtors	79 152	58 594	57 991	60 041	63 265
Debtors arising out of reinsurance operations	816 979	1 032 436	973 162	967 948	1 522 846
Other debtors	307 997	384 142	1 160 376	657 899	698 489
Other assets	605 939	729 879	604 942	623 497	1 789 838
Tangible assets	283 133	295 778	317 055	335 566	330 266
Cash	316 342	427 559	284 010	284 886	1 457 172
Other assets	6 464	6 541	3 877	3 044	2 401
Prepayments and accrued income	4 232 691	4 764 045	5 521 336	6 981 755	7 716 542
Assets from deferred income tax	309 728	250 776	271 834	171 162	240 634
Deferred acquisition costs	3 743 693	4 250 794	4 884 628	5 662 809	6 231 022
Accrued interest and rent	4 313	321	3	2 731	101
Other prepayments and accrued income ..	174 956	262 154	364 871	1 145 053	1 244 785
Called-up subscribed capital	x	x	x	721	680
Own shares	x	x	x	-	-

Tabl. 14. Liabilities of Life Insurance Companies

Specification	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	<i>in thous. zł</i>				
TOTAL LIABILITIES	99 920 937	101 365 696	105 312 079	102 916 965	103 167 756
Capital and reserves	14 769 420	12 786 999	12 982 551	12 434 826	12 219 598
<i>of which</i>					
Subscribed capital	2 926 025	3 150 358	2 988 958	2 912 738	2 915 738
Reserve capital (fund)	7 960 250	5 964 025	6 291 786	5 528 184	5 574 374
Revaluation capital (fund)	949 689	725 097	1 068 770	533 739	346 640
Other reserve capital	931 877	1 190 081	1 271 474	1 366 691	1 382 660
Profit (loss) from previous years	-958 053	-1 043 922	-863 248	2 093 474	-169 668
Net profit (loss)	2 967 846	2 809 575	2 233 025	-	2 169 854
Subordinated liabilities	56 919	71 690	72 259	35 596	19 049
Technical provisions	81 114 162	83 731 141	86 563 369	86 520 550	87 356 535
Provision for unearned premiums and provision for unexpired risk	1 122 952	1 492 883	1 789 438	1 690 521	1 423 667
Life assurance provision	32 770 874	30 246 710	28 703 417	27 205 274	26 571 680
Provision for claims outstanding	1 469 676	1 552 535	1 557 257	1 670 010	1 952 369
Provision for bonuses and rebates	111 922	125 185	87 193	56 682	56 910
Equalisation provision	-	-	-	-	-
Provisions for return of premiums to members	-	-	-	-	-
Other technical provisions specified in the articles of association	563 395	506 576	471 642	447 508	384 005
Provision for life assurance policies where the investment risk is borne by the policyholders	45 075 343	49 807 252	53 954 423	55 450 556	56 967 905
Reinsurers' share in technical provisions (negative value)	1 300 465	777 752	607 546	683 053	652 744
Estimated recourses and claims returns (negative value)	-	-	-	-	-
Other provisions	1 395 009	1 260 907	1 512 491	1 053 034	1 214 101
Creditors arising out of reinsurers deposits	1 193 602	433 395	167 773	146 886	165 468
Creditors and special funds	2 078 600	3 017 917	3 779 283	2 540 674	2 148 363
Accruals and deferred income	613 690	841 398	841 898	868 451	697 388

Tabl. 15. Liabilities of Non-Life Insurance Companies

Specification	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	01.01.2016	31.12.2016
	<i>in thous. zł</i>				
TOTAL LIABILITIES	62 769 504	65 862 022	73 166 439	77 900 351	81 972 895
Capital and reserves	21 410 498	20 756 171	21 580 264	21 659 500	21 980 293
<i>of which</i>					
Subscribed capital	2 594 797	2 636 101	2 650 098	2 698 783	3 199 709
Reserve capital (fund)	8 406 619	8 655 998	9 152 630	10 022 421	10 948 552
Revaluation capital (fund)	8 241 929	5 966 364	6 560 291	6 674 467	6 363 511
Other reserve capital	158 294	201 143	213 444	330 377	273 107
Profit (loss) from previous years	-1 323 072	-1 084 698	-714 608	1 933 453	-733 533
Net profit (loss)	3 332 784	4 382 057	3 719 162	-	1 928 947
Subordinated liabilities	93 087	94 817	104 604	395 529	611 203
Technical provisions	40 050 908	43 133 800	46 450 642	51 073 166	55 288 174
Provision for unearned premiums and provision for unexpired risk	15 429 665	16 309 493	17 173 557	19 271 901	22 442 107
Life assurance provision	-	-	-	-	-
Provision for claims outstanding	23 519 003	25 680 102	28 062 927	30 550 090	31 602 603
Provision for bonuses and rebates	86 027	87 405	89 830	90 210	80 762
Equalisation provision	1 016 052	1 056 702	1 124 203	1 160 965	1 162 703
Provisions for return of premiums to members	160	98	124	-	-
Other technical provisions specified in the articles of association	-	-	-	-	-
Provision for life assurance policies where the investment risk is borne by the policyholders	x	x	x	x	x
Reinsurers' share in technical provisions (negative value)	5 723 742	5 799 786	6 592 902	8 993 305	10 678 446
Estimated recourses and claims returns (negative value)	339 693	370 526	371 131	341 255	360 858
Other provisions	992 997	864 112	1 109 613	1 213 741	1 114 653
Creditors arising out of reinsurers deposits	1 484 635	1 419 230	1 372 178	1 127 035	1 421 114
Creditors and special funds	3 605 035	4 501 241	8 157 910	9 718 695	9 782 164
Accruals and deferred income	1 195 779	1 262 963	1 355 262	2 047 245	2 814 597

Tabl. 16. Technical Account of Life Insurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
	in thous. zł				
Earned premiums	35 346 467	30 448 284	28 037 309	27 232 482	23 659 828
Gross written premiums	36 376 930	31 264 072	28 666 871	27 525 020	23 846 265
Outward reinsurance premiums	888 687	718 087	443 371	498 379	404 856
Change in gross provisions for unearned premiums and provision for unexpired risk	140 951	371 913	292 965	-98 877	-266 965
Reinsurers' share in change of provision for unearned premiums	-825	274 212	106 774	106 964	-48 546
Investment income	5 453 355	5 414 651	4 630 392	4 479 464	4 253 290
Income from land and buildings	1 840	2 010	2 062	2 659	2 540
Income from investments in subordinated undertakings	133 453	143 720	423 379	653 007	241 391
from shares or participating interests ..	130 070	140 114	422 232	652 102	241 391
from loans and debt securities	3 383	3 605	1 147	905	-
from other investments	-	-	-	-	-
Income from other financial investments ...	3 084 714	2 861 434	2 614 238	2 335 039	2 151 618
from shares, participating interests, other variable-yield securities, units and investment certificates in investment funds	244 551	207 302	384 036	402 051	435 418
from debt securities and other fixed-income securities	2 051 217	1 928 970	1 745 308	1 601 948	1 483 688
from deposits with credit institutions ...	684 908	643 659	412 980	281 227	197 651
from other investments	104 039	81 503	71 914	49 813	34 861
Gains on re-adjustments on investments ...	69	4 303	91	1 462	10 543
Gains on the realisation of investments	2 233 277	2 403 184	1 590 621	1 487 298	1 847 198
Unrealised gains on investments	4 701 947	2 245 338	2 625 779	1 758 252	2 894 048
Other technical income – net of reinsurance	316 723	620 110	215 476	241 271	201 866
Claims incurred	25 381 882	22 692 044	19 970 538	19 324 323	18 431 525
Claims paid – net of reinsurance	25 375 433	22 601 520	19 978 406	19 212 803	18 161 357
gross claims paid	25 916 967	23 089 889	20 360 413	19 362 889	18 284 810
reinsurers' share in gross claims paid ...	541 534	488 368	382 008	150 087	123 453
Change in provision for claims outstanding – net of reinsurance	6 450	90 524	-7 867	111 520	270 168
gross provisions	21 186	82 853	1 770	112 810	282 271
reinsurers' share	14 736	-7 671	9 637	1 290	12 103

Tabl. 16. Technical Account of Life Insurance Companies (cont.)

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
	<i>in thous. zł</i>				
Change in other technical provisions – net of reinsurance	7 649 768	2 710 723	2 589 352	9 722	803 982
Change in life assurance provision – net of reinsurance	159 599	–2 274 938	–1 690 265	–1 465 664	–653 679
gross provisions	357 730	–2 542 617	–1 790 270	–1 466 619	–649 700
reinsurers' share	198 131	–267 679	–100 005	–955	3 979
Change in technical provision for life assurance policies where the investment risk is borne by policyholders	7 522 756	5 042 480	4 314 550	1 499 520	1 521 164
gross provisions	7 609 796	4 737 733	4 129 389	1 468 293	1 523 297
reinsurers' share	87 040	–304 747	–185 162	–31 228	2 132
Change in other technical provisions specified in the articles of association – net of reinsurance	–32 586	–56 819	–34 934	–24 134	–63 503
gross provisions	–32 586	–56 819	–34 934	–24 134	–63 503
reinsurers' share	–	–	–	–	–
Bonuses and rebates including change in provisions – net of reinsurance	56 460	56 100	16 526	26 490	22 595
Net operating expenses	6 345 335	6 047 336	6 384 494	6 248 330	5 420 824
Acquisition costs	4 678 270	4 470 100	4 906 974	4 715 356	3 932 510
Administrative expenses	1 737 310	1 669 752	1 680 525	1 763 728	1 710 190
Reinsurance commissions and profit participation	70 245	92 516	203 006	230 754	221 877
Investment charges	1 056 956	1 462 190	963 327	1 566 947	1 440 092
Maintenance of land and buildings charges	4 181	4 703	3 439	3 962	1 934
Other investments charges	112 581	134 372	153 718	145 034	125 884
Losses on re-adjustments on investments ..	63 125	76 252	36 084	9 993	41 208
Losses on the realisation of investments	877 069	1 246 862	770 086	1 407 959	1 271 065
Unrealised losses on investments	1 393 198	2 012 658	1 539 174	2 835 142	1 515 335
Other technical charges – net of reinsurance	229 217	229 016	147 870	173 520	173 442
Net returns on investment including costs, transferred to the profit and loss account	578 436	510 292	618 170	682 282	261 362
Balance on technical life insurance account	3 127 239	3 008 027	3 279 505	2 844 712	2 939 875

Tabl. 17. Technical Account of Non-Life Insurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
	<i>in thous. zł</i>				
Earned premiums	22 229 470	22 137 526	21 788 069	21 501 629	23 947 228
Gross written premiums	26 250 197	26 602 518	26 260 098	27 291 856	32 101 571
Outward reinsurance premiums	3 708 512	3 774 041	3 710 884	4 866 866	6 380 448
Change in gross provisions for unearned premiums and provision for unexpired risk	448 474	879 829	856 682	1 754 884	2 933 819
Reinsurers' share in change of provision for unearned premiums	136 259	188 878	95 537	831 522	1 159 924
Net returns on investment including costs, transferred from the profit and loss account	503 549	404 888	449 394	400 028	357 122
Other technical income – net of reinsurance	262 425	203 364	362 130	446 170	330 223
Claims incurred	14 287 716	13 536 394	13 592 018	13 548 893	15 405 990
Claims paid – net of reinsurance	11 709 464	11 271 181	11 898 937	13 208 637	15 160 307
gross claims paid	14 045 823	13 721 980	13 810 903	15 488 327	18 393 239
reinsurers' share in gross claims paid ...	2 336 359	2 450 799	1 911 966	2 279 690	3 232 932
Change in provision for claims outstanding – net of reinsurance	2 578 252	2 265 214	1 693 081	340 257	245 683
gross provisions	3 228 893	2 129 964	2 364 005	1 649 921	700 885
reinsurers' share	650 641	–135 250	670 923	1 309 664	455 202
Change in other technical provisions – net of reinsurance	–1 260	–1 450	–2 230	–9 006	–4 048
Change in other gross technical provisions	–1 260	–1 450	–2 230	–9 006	–4 048
Reinsurers' share in change in technical provisions	–	–	–	–	–
Bonuses and rebates including change in provisions – net of reinsurance	63 087	102 457	104 760	84 296	83 622
Net operating expenses	7 051 244	7 013 375	7 344 893	7 627 428	7 947 835
Acquisition costs	5 662 094	5 960 992	6 212 801	6 499 539	7 109 185
Administrative expenses	2 071 374	1 812 471	1 805 676	1 863 980	1 989 669
Reinsurance commissions and profit participation	682 223	760 087	673 584	736 091	1 151 018
Other technical charges – net of reinsurance	914 696	797 366	707 297	786 858	832 956
Change in equalisation provision	15 290	40 650	67 260	63 202	1 738
Balance on technical non-life insurance account	664 670	1 256 986	785 594	246 157	366 480

Tabl. 18. Profit and Loss Account of Life Insurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
	<i>in thous. zł</i>				
Technical account – non-life insurance or life insurance	3 127 239	3 008 027	3 279 506	2 844 713	2 939 875
Investment income	x	x	x	x	x
<i>Income from land and buildings.....</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>Income from investments in subordinated undertakings, of which from shares and participating interests.....</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>Income from other financial investments, of which from shares, participating interests^a ....</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>from debt securities and other fixed-income securities .....</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>Gains on re-adjustments on investments ..</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>Gains on the realisation of investments ...</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
Unrealised gains on investments	x	x	x	x	x
Net returns on investments including costs, transferred from the technical life insurance account	578 436	510 292	618 169	682 282	261 362
Investments charges	x	x	x	x	x
<i>Maintenance of land and buildings charges</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>Other investment charges .....</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>Losses on re-adjustments on investments .....</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
<i>Losses on the realisation of investments ..</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>	<i>x</i>
Unrealised losses on investments	x	x	x	x	x
Net returns on investments including costs, transferred to the technical non-life insurance account	x	x	x	x	x
Other operating income	121 979	61 603	128 476	118 129	79 662
Other operating expenses	173 650	130 118	440 589	103 891	509 904
Profit (loss) on operation activity	3 654 005	3 449 805	3 585 561	3 541 234	2 770 995
Extraordinary profits	–	–	–	–	1
Extraordinary losses	–	–	–	–	–
Gross profit (loss)	3 654 005	3 449 805	3 585 561	3 541 234	2 770 996
Income tax	686 090	640 463	622 217	495 549	601 130
Other mandatory profit reductions (increase of losses)	69	–233	320	–495	12
Net profit (loss)	2 967 846	2 809 575	2 963 024	3 046 179	2 169 854

^a and other variable-yield securities, units and investment certificates in investment funds

Tabl. 19. Profit and Loss Account of Non-Life Insurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
	<i>in thous. zł</i>				
Technical account – non-life insurance or life insurance	664 673	1 256 985	785 593	246 156	366 480
Investment income	3 965 919	6 249 172	4 228 217	3 657 069	3 672 508
Income from land and buildings	14 834	16 133	25 669	19 252	19 638
Income from investments in subordinated undertakings, of which.....	1 233 513	4 042 770	2 360 825	1 815 906	947 651
from shares and participating interests.....	1 225 807	4 035 939	2 350 607	1 807 675	937 536
Income from other financial investments, of which	1 765 413	1 378 511	1 266 764	1 098 329	1 117 806
from shares, participating interests ^a	69 794	36 897	32 631	35 237	30 372
from debt securities and other fixed-income securities.....	1 399 404	1 137 646	1 012 462	950 372	976 927
Gains on re-adjustments on investments	9 821	44 920	12 706	5 362	5 713
Gains on the realisation of investments	942 338	766 838	562 253	718 221	1 581 701
Unrealised gains on investments	342 455	212 435	438 169	319 230	391 656
Net returns on investments including costs, transferred from the technical life insurance account	–	–	–	–	–
Investments charges	448 195	539 562	431 632	638 574	829 600
Maintenance of land and buildings charges	13 339	18 475	20 454	22 868	16 107
Other investment charges	75 310	66 179	62 914	67 147	69 663
Losses on re-adjustments on investments	13 986	62 462	21 479	81 313	70 627
Losses on the realisation of investments	345 560	392 446	326 785	467 247	673 203
Unrealised losses on investments	161 532	177 031	411 455	363 132	470 392
Net returns on investments including costs, transferred to the technical non-life insurance account	503 549	404 888	449 393	400 028	357 122
Other operating income	370 718	217 926	281 388	556 232	622 141
Other operating expenses	351 872	219 575	379 419	511 821	1 105 186
Profit (loss) on operation activity	3 878 615	6 595 463	4 061 466	2 865 130	2 290 484
Extraordinary profits	324	124	30	8	20
Extraordinary losses	–	–	8	–	–
Gross profit (loss)	3 878 939	6 595 587	4 061 488	2 865 138	2 290 504
Income tax	544 872	487 326	342 043	290 957	361 557
Other mandatory profit reductions (increase of losses)	1 284	–842	285	–	–
Net profit (loss)	3 332 784	6 109 103	3 719 161	2 574 181	1 928 947

^a and other variable-yield securities, units and investment certificates in investment funds

Tabl. 20. Aggregated Efficiency Ratios of Life Insurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
	in %				
Profitability ratios					
Profitability ratio of technical activity	9,80	9,86	11,77	10,48	12,73
Profitability ratio of investment activity	8,60	4,41	4,90	1,91	4,37
Sales profitability ratio	8,92	9,01	10,45	11,14	9,42
Equity profitability ratio	23,36	20,44	23,20	24,11	18,21
Assets profitability ratio	3,42	2,79	2,90	2,95	2,18
Ratios of activity efficiency					
Dynamics of gross written premiums	114,22	85,94	91,69	96,02	86,67
Dynamics of written premiums – net of reinsurance	112,43	86,85	91,57	95,76	86,77
Dynamics of gross claims paid	99,42	89,08	88,17	95,10	94,45
Dynamics of claims paid – net of reinsurance	99,53	89,06	88,39	96,16	94,55
Rate of technical provisions	223,95	270,01	304,47	317,72	369,72
Claims payment security ratio	266,27	311,55	350,63	363,76	421,91
Provision for unearned premiums to gross written premiums	3,05	4,74	6,20	6,10	5,97
Life assurance provision to written premiums – net of reinsurance	214,69	258,22	292,26	305,44	355,61
Provision for claims outstanding to gross claims paid	5,98	6,72	7,56	8,61	10,68
Assets turnover ratio	38,35	31,01	27,75	26,47	23,15
Ratio of capital and reserves profitability	255,58	223,61	218,67	212,58	190,09
Investment dynamics	111,31	100,94	104,09	98,07	100,59
Investments share in the written premiums – net of reinsurance	265,96	309,11	351,37	359,86	417,15
General ratio of investments level	99,88	99,22	100,21	98,93	98,87
Gross claims ratio	71,73	75,00	71,68	70,48	76,96
Claims ratio – net of reinsurance	71,96	74,52	71,14	70,93	77,87
Acquisition costs ratio	12,85	14,30	17,08	17,16	16,49
Administrative expenses ratio	4,82	5,35	5,96	6,37	7,18
Net – operating expenses ratio	17,47	19,36	22,33	22,69	22,74
Ratio of technical charges – net of reinsurance	18,61	20,38	23,19	23,78	23,77
Interdependence ratios					
Overall indebtedness ratio	81,65	84,74	85,13	85,93	86,11
Capital and reserves to insurance fund	18,90	15,38	15,16	14,49	14,12
Premiums retention ratio	97,57	98,59	98,46	98,20	98,30
Claims retention ratio	97,92	97,89	98,14	99,23	99,32
Technical provisions retention ratio	98,39	99,40	99,30	99,21	99,25

Tabl. 21. Aggregated Efficiency Ratios of Non-Life Insurance Companies

Specification	2012	2013	2014	2015	2016
	in %				
Profitability ratios					
Profitability ratio of technical activity	3,25	6,00	3,45	1,59	1,47
Profitability ratio of investment activity	7,60	10,89	6,79	4,94	4,50
Sales profitability ratio	12,90	23,08	13,97	9,77	6,01
Equity profitability ratio	16,97	29,10	17,43	12,30	8,85
Assets profitability ratio	5,68	9,54	5,28	3,55	2,42
Ratios of activity efficiency					
Dynamics of gross written premiums	103,81	101,27	98,72	103,88	117,98
Dynamics of written premiums – net of reinsurance	103,77	101,23	98,76	100,14	114,36
Dynamics of gross claims paid	102,22	97,62	100,75	112,12	118,76
Dynamics of claims paid – net of reinsurance	99,29	96,17	105,69	110,98	114,78
Rate of technical provisions	151,99	163,30	176,72	183,86	173,43
Claims payment security ratio	248,43	254,43	272,14	280,15	258,45
Provision for unearned premiums to gross written premiums	58,69	61,07	65,26	69,44	70,00
Life assurance provision to written premiums – net of reinsurance	x	x	x	x	x
Provision for claims outstanding to gross claims paid	167,07	186,89	203,09	194,68	171,78
Assets turnover ratio	44,03	41,34	37,83	36,33	40,19
Ratio of capital and reserves profitability	112,95	108,22	107,16	104,24	118,09
Investment dynamics	114,63	102,90	110,35	104,19	102,56
Investments share in the written premiums – net of reinsurance	230,78	234,58	262,11	272,72	244,57
General ratio of investments level	92,90	92,20	96,31	97,35	94,63
Gross claims ratio	66,73	61,34	63,65	66,81	65,43
Claims ratio – net of reinsurance	64,01	60,84	62,37	63,04	64,32
Acquisition costs ratio	21,56	22,40	23,68	23,83	22,09
Administrative expenses ratio	7,88	6,83	7,02	6,73	6,19
Net – operating expenses ratio	26,84	26,37	28,13	27,82	24,71
Ratio of technical charges – net of reinsurance	35,32	34,21	35,89	37,10	34,06
Interdependence ratios					
Overall indebtedness ratio	60,19	63,43	65,68	65,61	65,80
Capital and reserves to insurance fund	63,45	55,81	54,00	52,37	49,02
Premiums retention ratio	85,87	85,84	85,87	82,77	80,24
Claims retention ratio	83,36	82,13	86,16	85,28	82,42
Technical provisions retention ratio	85,69	86,56	85,81	82,13	80,89